

AZ
APOSTOLI HITVALLÁS
HITTARTALMA
ÉS AZ
EVANGÉLIKUS, KERESZTYÉNSÉG

Szentírási és vallásfilozófiai megvilágításban
ismerteti

Dr. CSENGŐDY LAJOS

SZERZŐ KIADÁSA

E mű megjelenésével kapcsolatos tiszta jövedelem
a Soproni Evangélikus Teológusok Otthonát illeti.

Főbizományos Schoitz Testvérek könyvkereskedés, Budapest
IX., Ferenc-krt 19-21.

A címlapot
Fayl Frigyes festőművész
készítette.

Felelős kiadó: dr. Csengődy Lajos.
Készült Garab József ceglédi könyvnyomdájában

ELŐSZÓ.

Az apostoli hitvallás az utóbbi időben méltó helyre került a magyar evangélikus egyház istentiszteleti életében is. Ünnepponként ezzel tesz vallást Istenbe vetett hitéről az Evangélium magyar népe is.

Régmúlt idők keresztyénségének drága emléke ez a hitvallás. De a benne összefoglalt hittartalom minden időközön felülálló érték s ezért mindenkor esedékes részletes ismertetése és az egyes korok szellemiségevel való szembeesítése is.

Minden keresztyén hitvallás és hitvallási irat, amely a Szentírásban közölt isteni kinyilatkoztatást igyekszik összefoglalni — tulajdonképen az apostoli hitvallás hittartalmának részletesebb kifejtése is.

Ilyen az evangélikus keresztyénség hitvallási iratgyűjteménye is, amelyet hitvalló eleink 1580—1602-ben Liber Concordiae cím alatt állítottak össze. A Szentírással teljes összhangra törekvő igaz keresztyénség, az evangélikus keresztyénség számára azóta is az ebben foglalt hitvallási iratok váltak normatív érvénnyel bírókká — országhatárokon felüli jelentőséggel és ezek alapjára helyezkedett ünnepélyes külön nyilatkozattal, félreérthetetlen állásfoglalást rögzítve le: a magyarországi evangélikus egyház is 1934—37. évi zsinatán.

A hitvallási iratokat általában úgy tekintik, mint a maguk-korabeli keresztyénség kifejezéseit, amelyek normatív jelentősége tulajdonképen csak időleges.

Kétségtelen, hogy a különböző korok hitvallási iratai közül egyik sem mentes saját kora különleges járulékaiktól. Áll ez az evangélikus hitvallási iratokra is. Ennek, ellenére bármikor megállapítható, hogy úgy a Szentírásban kinyilatkoztatott, mint az apostoli hitvallásban összefoglalt hitigazságokkal az összes felekezetek hitvallásai közül mégis ezek állanak a legteljesebb összhangban, a Szentírással ellentétes felfogás és tanítás nem található bennük, a Szentírás által keltett élet fejlesztését és kiteljesedését szabályozó hitigazságokat elhomályosítás és elmagyarázás nélkül érvényesítik.

Mindezekén kívül a legmodernebb természettudományos, filozófiai és történelmi ismereteink világához is olyan harmonikusan simul és kapcsolódik a Szentírással megegyező hittartalmuk, — amit más vallással kapcsolatban nehezen, vagy egyáltalában nem lehet elmondani, hogy az evangélikus keresztyénség hitvallásainak jelentőségét csak a saját korukra korlátozni semmiképen sem lehet.

Az evangélikus keresztyénségen is számos szellemi, áramlat szántott végig az idők folyamán. Egymást koronként váltogatva, formálgatták és formálják a maguk képére újabb és újabb teológiai rendszerek az evangélikus keresztyénség hittartalmát is.

Ezek egyike sem ért el azonban olyan általános elismerést és olyan egyetemes elfogadtatást, amely a hivatalos hitvallási iratok jelentőségét és hatályát bármely vonatkozásban is megszüntette volna s így az evangélikus keresztyénség igazi hittartalma ma sem méríthető másból és máshonnan, mint az egyház hitvallási irataiból. Kétségtelen, hogy nem a betű szerinti, hanem a Szentírással összhangzatos és időközön felüli szellemi, tartalmukból.

Ennek elsősorban való tekintetbe vételével készült jelen mű.

Nem az evangélikus keresztyénség új teológiai rendszere gyanánt, nem is dogmatikai célzattal, nem is hitvédelmi szempontok érvényesítésével. Az egyház hittartalmának az apostoli hitvallás keretében való ismeretesei kívánja röviden szolgálni vallásfilozófiai rámutatással arra, hogy a Szentírás kinyilatkoztatásával, korunk *eszme-* és gondolatrendszereivel, természettudományos életszemléletünkkel-fni ként kapcsolódnak, érintkeznek és találkoznak hitigazságaink s hogy a jelenkor ismeretvilágában is mennyire idő felett való, mindenkor érvényes és esedékes ítételek.

Jelen műnek ez az egyetlen célja.

Szerzője tudatában van annak, hogy ehhez az övének sokkalta nagyobb készütség — és anyagközlés is — lett volna szükséges úgy a dogmatikai, mint a hitvallási, de a modern ismeretek tárházából is.

Mindazonáltal úgy érzi, hogy a leglényegesebb mozzanatok feldolgoztattak, így az Ágostai Hitvallás teljes terjedelmében (pozitív része) helyet talál e mű keretében s úgy a szentírási utalások, mint a hitvallási iratok fontosabb tételei a leglényegesebb vonatkozásokban — talán” — elfogadható mértékben illeszkednek a fejtegetésekbe.

Nem az Egyház hittartalmának és tanításának elemző és részletező kifejtése lévén e mű célja, hanem a legfontosabb hitigazságok ismertetése és korszerű megvilágítása — módszere sem elemző, vagy levezető. Inkább a szemléltető és descriptiv, leíró, tudomásul vevő és — adó eljárás alkalmazása látszott célravezetőnek.

Úgy az evangélikus keresztyénség hitigazságai, mint ezek forrása felette állnak az emberi értelemnek. Kijelentés alapján váltak sajátunkká. Róluk csak tudomást

vehetünk, amint a Szentírásban számunkra kinyilatkoztatottak. Ezek végeredményében az emberi gondolkodás számára tovább egyébként sem elemezhető adottságok éppúgy, mint az őstények, logikai alapelvek stb. Csak a hozzájuk való alkalmazkodás kapcsolódhatik tudomásulvételükhöz.

Ezért követi a közlő, ismertető, leíró módszert ez a mű is, amely a hitigazságoknak az apostoli hitvallás keretében történő ismertetéséhez a Szentírás, a hitvallási iratok és a modern ismeretek anyagát kapcsolja abból a célból, hogy, a mai ember lelki világában való harmonikus elhelyezkedésüket segítse elő.

E hitigazságok felsorakoztatásánál vezérfonalul a hitvallási iratokhoz teljesen hozzásimuló tartalmú és az újabb magyar evangélikus teológiai irodalomban elsőnek mondható ilyen könyv, Dr. Masznyik Endre 1888-ban kiadott: *Evangélikus Dogmatikája* szolgált.

Jelen műnek a jelenkori szellemi ismeretek tárházából merített elég nagy anyaga kongruenciáját az egyházi tannal ellenőrizni egy névtelenül maradni kívánó volt szíves, akit illeszen erről a helyről is nagy elfoglaltsága közegett Önzetenül tanúsított fáradozásáért a legőszintébb köszönet.

Salgótarján, 1942. augusztus havában.

A szerző.

BEVEZETÉS.

A hitről.

„A hit... a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés”. Héb. 11. 1.

Látható és láthatatlan, érzékelhető és érzékelésünk határain kívül eső a világ, melyben az ember él.

A látható, érzékelhető világ sem olyan önmagában, mint aminőnek felfogjuk, sem az anyag, sem a fény, sem a hang stb. A tudományos megismerés egész másnak találja mind, mint aminek látszik. Még a látható világ is láthatatlan igazi mivolta szerint.

Mérhetetlenül nagyobb része a világnak az, amely nem látható.

Nem láthatók az erők, az energiák, a megnyilatkozásaikat szabályozó törvények. Az egész világegyetem csillagrendszerait hatáskörében tartó nehézségi erőtől kezdve, a mindenséget átható elektromágnességen, az ásványok kristályosodását, a növény- és állatvilág életét meghatározó erőkön át a molekulák és atomok kapcsolódását, fotonok rebbenését, a lelki élet rezdüléseit véghez vivő erőkig: minden a láthatatlanok körébe tartozik.

|A világenergia tengere, a hullámzását szabályozó törvények csak megnyilatkozásaikban, csak az anyagi világ tükrözésében, de nem igazi mivoltukban ismerhetők meg.

jNem láthatók az értékek. Az időtől, a tértől és az anyagtól független érvényességük világába nem hatol be

az emberi érzékelés. Az anyag, energia erő és törvények világán túli láthatatlan világuk ezen koronájának gyémánt-hálózatára (Böhm K.) épült bár a mindenség és áttündökölnék bár minden létezőn, de igazi mivoltukba betekintést emberi megismerés nem nyert.

Mindezek kétségbevonhatatlanul itt vannak. Elháríthatatlan hatásokat gyakorolnak az emberre. Beláthatatlan rengetegükben folyik le az élet.

Minden életfolyamatnak hozzájuk kell alkalmazkodnia. Az emberének is.

Ha sikeres az alkalmazkodás, eredményes a fennmaradás, ha nem — a pusztulás következik be.

Minden élő lény s az ember természetadta őszalkata is erre az alkalmazkodásra rendezkedett be.

A szervezetek felépítettsége, vonalai, váza, csont- és izomrendszere ennek a szolgálatában áll. A reflexek, ösztönök, a tudatlan lelki megnyilatkozásai stb. együtt.

A környező világ hatásrengetegében való fenn- és megmaradást az öntevékenység valósítja meg, amelynek egy formája a cselekvés.

Az embernél is.

Az ember alkalmazkodása a környezetéhez, a láthatók és láthatatlanok világában való harmonikus elhelyezkedése, nemcsak szervezetének adottságaival, hanem a sajátkészítette eszközök, szerszámok, gépek által végzett tudatos cselekvéssel is történik.

A látható és az érzékszervekkel, műszerekkel megismert világ körében való elhelyezkedés irányítója az éisz, az értelem, amely a cselekvés tényeiben a környezet adottságaihoz tudatosan alkalmazkodik.

Az ismerés határán túli környezetben való állásfoglalás és elhelyezkedés irányításában megtorpan az ész. Szerepét itt az ösztönélet és az efeletti, de az értelem alatti régiókból kivetítődő megézés, sejtés, sugallat, intuíció — köznapi elnevezésben: a hit — veszi át.

A hit lendít a láthatatlan, a meg nem ismert valóságok világának küszöbén túlra, a körökben való elhelyezkedéshez sugárszerűen felvillanó útmutatásokat ad, új meglátásokra vezet és lelkitartalom gazdagodásának ez a legfontosabb tényezője.

Nemcsak e téren, a mindennapi élet folytatásában is nélkülözhetetlen elem a hit.

A jövő felé teljesen vak az ember. A múlt átlendülése a jövő felé, az elkövetkező pillanatok tartalma mindig kiszámíthatatlan a maga teljességében. A való és a kellő világának (Böhm K.) egymásba áramlása nélkülözhetetlen előfeltétlenségé teszi a hitet. A jövő felé való tájékozódás csak ennek közvetítésével történhetik. Munkát ha végzünk, eredményében bízunk. Emberekkel ha érintkezünk, hisszük, hogy veszéllyel nem kell számolnunk. Veszélyekkel ha szembeszállunk, életbevágó nagy kérdésekben ha állást foglalunk stb. mind hitindításból történik.

A hitben a láthatatlanok világából tárulnak oly dolgok az ember elé, amelyek konkretizálása az ismerés által nem lehetséges, amelyek mellett azonban nem mehet el érzéketlen. Ezek hatására kiváltott lelki visszahatás a hit, amely a figyelmet feléjük irányítja, „tudomást vesz róluk és az egyén magatartását és cselekvését hozzájuk alkalmazkodásra kényszeríti.

Így válik a hit „a nem látott dolgokról való meg-

győződéssé” és általa horgonyozódik bele az élet a láthatatlanba nem érzékelhető dolgok keretébe, amelyeket színes ruhába öltöztet a remény. Ezeknek „a reménylett dolgoknak a valóságvilágába” emel a hit és válik az e világban való elhelyezkedésünk számára nélkülözhetetlen eszközzé.

A hit határsíkjára minden szigorúan vett tudományos kutatás is el kell, hogy jusson.

A tudományos hipotézisek, feltevések és elméletek tulajdonképpen nem egyebek, mint hitmegnyilatkozások. Ezekről még a legkonkrétebb természettudomány sem mentes. Míg a tudomány a maga külön feltevéseivel és elméleteivel építi bele magát a környező világba és tartja fenn a megismerésen kívüli környezettel a kapcsolatot, addig a vallásos gondolkodás a vallásos hit adataiban, hittételeiben, dogmaiban adja azokat az aranyszálakat, melyekkel az emberéletet át- és átszövőgeti és amelyekkel beleszövi a véges emberi életet a Világmindenség életébe.

Míg minden tudományág a véges világ egy-egy szegmentumával hozza kapcsolatba az embert és keresi a módokat, amelyekkel a velök való összeköttetést fenntarthatja, addig a vallás az örökkévaló környezet: az Istennel és az Istenhez való kapcsolódás titkait keresi.

A keresztyén hű.

Túl az anyag, energia, erők és törvények, túl az értékek világcörén, túl az éterinél is parányibb legvégső elemek, a fotonok, ionok láthatatlan tengerén, túl a lelkiiség, szellemiség régióin — egy mindezekről eltérő jellegű, más törvények szerint igazodó, különleges láthatatlan világ is van, amely az embert is hatáskörében tartja.

Ebből ered minden, ami van és ami részese a létnek. Általa jut megvalósuláshoz, kifejlődéshez a világmindenség éppenugy, mint a magvacskából kifejlődő élőlény.

Az összes létezési lehetőségeknek minden létet és levest megelőző világa ez. Minden valóság és megvalósulás előfeltétele, a lét- és életkialakulás kereteinek a meghatározója.

Ennek öléből születtek a világtörvények, ebből sugároznak a világba az értékek, a kozmikus egymásrahatások éppenugy, mint a csírafejlődések feltételei, az életfolyamat határai, körülményei, formái és módozatai is.

A láthatók és a láthatatlanok világának ez a bölcsője és koronája: az Isten és az Ő közvetlen környezetének a világa.

A kegyelem világa ...

A hozzá való viszony, a véle való kapcsolat minősége minden lét és fennmaradás meghatározója.

Amíg pozitív irányú, fennáll a világ és létezik a lét, él az élő. Ha negatívvá változik, a megsemmisülés következik be.

A lét és élet osztályosai csak addig maradhatnak fenn, amíg a kegyelemnek is részesei. Amint ebből kiesnek, vagy kívülre kerülnek: a fennmaradás előfeltételeinek a legfontosabbjától esnek el, minnek elkerülhetetlen következménye a pusztulás.

Az Istenhez és az Ő világához, a kegyelemhez való alkalmazkodás, az ebben való megmaradás, mint a fizikai fennmaradásnak is előfeltétele, az ember számára is életbevágó jelentőségű.

A kegyelemben való *örök* megmaradás azonban, az idői lét kereteitől független, *örök* megmaradás az Isten számára: egyedül csak az embert érintő kérdés.

Ennek a megoldását nem nyújthatja a tudomány, nem adja a művészet, az erkölcsi heroikus erőfeszítés, de még a vallás sem, amelyek szellemi karjaival az ember az időfeletti örök értékekbe, az igazságba, a szépségbe, a jóságba, avagy a szentségesbe fogódzik s ezek körébe emeli életét.

A legfőbb láthatatlan világtényező, az Isten és az Ő kegyelme világának körében való örök megmaradás lehetősége azoknak a két évezreddel ezelőtti történeti tényeknek a sorozatához kapcsolódik, amelyeket *Jézus Krisztus* nevével való összefüggésben tart számon az emberi ismeret.

Ezeket a Jézus Krisztus nevével kapcsolódó és a jelen időszámításunk első évtizedeiben végbement történeti eseményeket üdvtényeknek is nevezzük.

Kihatásuk és jelentőségük ugyanis nemcsak a földi életre vonatkozik, nemcsak ennek átformálását, átszellemissítését, új lelki tartalommal való megtöltését célozzák, hanem mindezen felül az idői lét korlátozottságától füg-

getlen, örök kegyelemben való megmaradás módozatait is feltárják és közlik az emberrel.

Mint amiképen egyes újonnan felfedezett földrészek megközelítése elválaszthatatlan a felfedezőik által először felfogott és megvalósított elhatározásaik újból való vállalásától, avagy az újabban megismert természeti erők világában való behatolásnál nélkülözhetetlen a felfedezőik útmutatása — úgy a Kegyelem világában való örök részese-
 sedés lehetősége is elválaszthatatlanul kapcsolódik ahhoz a névhez, amelyet *Jézus Krisztus* jelent az emberiség számára. „Nem adatott az emberek között az ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk”. Csel. 4. 12.

Benne jelent meg az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek — Tit. 2. 11. — Az Ő teljességéből vettünk kegyelmet kegyelemért... A kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett Ján. 1, 16—17. — Az Isten kegyelme adatott nekünk őbenne örök időknél előtte... és még jelentetett az Ő megjelenése által... ki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által — II. Tim. 1., 9., 10.

Az Isten kegyelmébe való jutás és benne való örök megmaradás még sem úgy kapcsolódik Jézus Krisztus nevéhez, amint a felfedezőké azokhoz a kultúrkinccsekhez, amiket nevük jelent a világ számára.

Mert míg ezek neve és tanítása csak útmutatás és jelzőtábla a világ felé, amelybe ők vezették az emberi ismerést, addig az Úr Jézus Krisztus *maga* az út, az igazság és az élet teljessége, akin kívül nincs hozzámennel az, Istenhez, az Atyához. Ján. 14. 6.

Mint az ásványvilágból a növényvilágba, innen az állatvilágba, avagy az emberébe csak úgy lehetséges a feljutás, ha a magasabbrendűből az alsóbb felé egy hatásbeavatkozás történik — úgy a kegyelmi világ körébe is olyan különleges ténykedés emel, amely felülről indul ki.

Ez a felülről való hatásbeavatkozás történt meg Jézus Krisztus által az ember világába. Ennek eredményei az Ő nevével kapcsolódó üdvtények. Azok az isteni ténykedések, amelyek eredményei: az Isten közvetlen közelségébe jutást, a kegyelem világába való emelkedést teszik lehetővé és valósítják meg minden idők embere számára. Ezek a Jézus Krisztusról szóló híradásban, az Evangéliumban vannak megörökítve.

Az embert környező láthatatlan világok legfontosabbjához, a Kegyelem világához való hozzáalkalmazkodás, a körében való elhelyezkedés és a benne való megmaradás eszközlője Jézus Krisztus. Átala valósul meg az Istennel való életközösség, együttmaradás, az Istenben való, mulandóságtól sem befolyásolható élet.

A mindezekről való örök híradás az emberiség számára az Evangélium, a „jó hír”, üdvhír, — az Őbenne megjelent üdvözítő kegyelemről.

Jézus Krisztus evangéliuma azonban nem csak ennyi. Nem csak híradás arról, hogy az Isten felajánlotta Jézus Krisztusban üdvözítő kegyelmét, nemcsak égi, az Istentől Közvetlenül jövő üzenet és megrendítő erejű szózat, amely az Isten hívását tolmácsolja., — mindezen felül: Istennek ereje minden hívő üdvösségére. Róm. 1. 16.

Erő, dinamisz az evangélium. Sem az élet, sem a lét nem a nyugalmi állapot, hanem az állandó feszültség színtere. Erőáramlások, erőhalmazódások és kiegyenlítődések váltakozása.

Ezek egyik megnyilatkozása a dinamikus jellegű evangélium is, az Isten és az ember világa közt.

A természetes élet feletti kegyelem világából, Istentől kiinduló erőáramlás valósul meg általa az ember felé. Valami olyan, mint amikor a röhöz a növény hajszálgököre leér, amikor az acélt delejes áram érinti, a vezető anyagba villamos áram árad, avagy a vadonc fa nedve az oltógaly erecskéibe kerül.

Mindazonáltal nem mágikus, nem természeti erő az evangélium, hanem lelki és lelki-átalakulást eszközlő hatalom.

Benne a kegyelem árad az ember felé, a kegyelemben való élet valósul meg, amelynek kiteljesedése az üdvösség.

Az evangélium azonban csak „a hívő” számára Istennek ereje.

Hívővé pedig ugyancsak Isten hatásérintése teszi a természetes élet körében élő embert.

Ez a hatásérintés módosítólag hat az emberi lélekre. Általa olyan lelkiségnek jut birtokába, amivel eddig nem bírt.

Miként a hajszálgökök csak úgy veheti magába fel a föld rögszemecskéjét, ha ezt előbb oldott állapotba tudja hozni, az emberi lélek is csak úgy válik felemelhetővé a kegyelem világába, ha ennek hozzája leereszkedésére és érintésére megfelelő módosuláson megy át.

Ez a módosulás: a „hívővé” válás, a hit elfogadása.

Ennek a módosulásnak a folyamata elsősorban az ember érzelmi világában megy végbe. Az érzelme világa a mutatója az emberre való hatások és a belső világ egyensúlyhelyzetének. Ez reagál az Istentől jövő hatásra is és vele is egyensúlyhelyzetre törekszik. Ennek eredménye a pozitív érzelmek uralomra jutása. Ezek során a Jézus

Krisztuson átáradó szeretethatásra a bizalom-érzés válik úrrá mindenek felett, amelyben az Istenhez vonzódás jut kifejezésre. Eredménye pedig az egész lelki világot betöltő, a természetes élet köré fölé emelő benső biztonságérzés, lelki békesség, harmóniaérzet állandósulása.

Hatással van ez az Istentől jövő érintés az érzelmi világon kívül az értelemre is. Ez a hatásforrás felé fordul, tudomásulveszi, tudatosítja, értékességét megállapítja és a magáévá teszi.

Majd az akarat világába hatol, amely beleilleszkedik az isteni akarathullámba és ennek továbbsugározttató adó-állomásává válik az élet minden megnyilatkozása során.

Mindezen lelki módosulás megvalósítója a hit, a hívővé válás.

Nem a természetes emberi életfolyamat köréből való. Nem kifejllesztett, kialakított, nem kitermelt lelkitöbblet, vagy lélekminőség.

Felülről, Istentől jövő dinamikus erőhatás a hit, az emberbe sugárzott, lélekalakulást, módosulást véghez vivő égi harmatgyöngy a kegyelem világából. „Kegyelemből tartattok meg a hit által és ez nem töletek van: Istennek ajándéka ez”. Ef. 2. 8.

A Krisztus által, a Szentség Lelkének közvetítésével az evangéliumon át az embernek ajándékozott hit nemcsak a legnemesebb érzelmek, Istenre vonatkozó ismeretek és a legmagasabbrendű akaratmegnyilatkozások összessége, hanem egyúttal mindazon isteni ajándékok be- és elfogadásának eszköze is, amelyek Krisztus által közöltettek és közöltetnek. Mint a növény életerejének a részesévé a föld röge csak a hajszálgökyér nedveivel való eltelítődés által válik, az emberlélek is csak a hitérintés révén, a hívővé

válás állapotában és csak e hit közvetítésével teheti magáévá Isten kegyelmét.

Az Isten szentségében való részesedés, az Istennel való életszövetség, Isten kegyeimé világának legfőbb java: az örök élet.

Krisztusban megjelent üdvigazság kizárólag a hit által sajátítható el. Ennek birtokában valósul meg eligazodásunk a bennünket körülvevő s számunkra a legnagyobb fontossággal bíró kegyelem világa felé. „Megigazulván azért a hit állal, békességünk van Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által”. Róm. 6. 1.

A látható és a megismerésünk körébe tartozó világban történő, tudatos eligazodásunk irányítója az értelem. Az értelmi megismerésen kívül eső világban elhelyezkedésünk irányítója a reflexek és ösztönök mellett, legfőképpen a hit, mint minden cselekvés előfeltevése.

Mindezek az emberi lélek természet adta sajátos tulajdonai.

Az Isten és az ő világa felé igazodásunk, az ő kegyelme, mint a legfőbb Jó körébe jutásunk eszközlője, a keresztyén hit: természetfeletti, Istentől nyert, az evangélium által közvetített adomány.

Az Isten közelségébe, az ő kegyelmi világának körébe, a természetes életszínvonal fölé emelő és a mulandóság, végenség korlátain *túl* az örök életbe átsegítő ezen hitet az anyaszentegyház által adja át Isten egyik nemzedéknek a másik után.

E hitnek tudatosítása, terjesztése és *minden* mástól való szabatos megkülönböztetése céljából időnként rövidebb-hosszabb gondolatsorba kikristályosították tartalmát.

Ezek a gondolatsorok a hitvallások.

Ami a hitvallásokban összefoglalva áll, az egymagában nem a keresztyén hit teljessége. Csak egy része. Az a része, amely az értelem rendelkezésére álló fogalmakkal és szavakkal kifejezhető és az értelem által fel is fogható.

Ez tulajdonképen csak a hitegésznek az értelmi megismerés körébe tartozó hullámfelszíne, amely az érzelem és akarajvilág mélységeibe hatolva válik igazivá és teljessé. A keresztyén hitnek ez a teljessége szavakkal ki nem fejezhető, mérésekkel meg nem közelíthető, Istentől származó hatáseredmény. Formálja, irányítja az embert magatartásában, cselekvésében és életfolytatásában egyaránt.

Az apostoli hitvallás a keresztyén hit eszmei tartalmának egyik legrégebb és legrövidebb összefoglalása.

Mindazon hitismeretek és hitigazságok koszorúba fűződése, amelyek által az Isten kegyelmében való élet megvalósul.

Ősi 12 hitágazatában kettős fénysugárkúp illeszkedik össze.

Egyik sugárkúp az ember feletti világ, Isten világa körébe ragyog bele és rövid tájékoztatást ad az ottaniakról: a világ feletti Egyetlen Úr, a Szentháromság Egy Isten Jézus Krisztus által életközösségre lépett az emberrel, amelyet a Szent Lélek által fenn is tart az üdvösségben való részesítés céljából.

A másik sugárnyaláb az értelmi világ közvetítésével az emberiélek mélységeibe hatol, hogy ezt áthatva, átalakítva, az Istenben való élet természetfeletti körébe emeljen és az égiek testvérévé tegyen a földi élet során is . . .

Az apostoli hitvallás az apostoli keresztyénség hitvallása.

Hittételeinek sora: vezércsillagkoszorú —: az Istennek, az Istennel és az Istenben való élet, az Isten közvetlen környezetében, a kegyelemben való életfolytatásnak a megvalósítására, amely független a világot elárasztó b#n, mulandóság, halál befolyásaitól.

Az apostoli hitvallás.

Az apostoli hitvallás keletkezésének sem ideje, sem körülményei nem ismeretesek. Az a hagyomány, mely szerint az apostolok különféle missziói területekre való szétoszlása sukkor állították volna össze, minden alapot nélkülöz.

Legősibbnak látszó írott formája a Kr. u. 150—180 körül keletkezett a „Testamentum in Galilea d. m. i. Christi” című és L. Gurrir kiadásában 1913-ban ismertté vált műben fordul elő

így:

„(Hiszek) mindenható Atyában
és a Jézus Krisztusban, a mi Megváltónkban
és a Szentlélekben, a Vigasztalóban,
az anyaszentegyházban és a bűnök bocsánatában,”

Kb. a III. századból az egyiptomi liturgiában maradt fenn egy formája, egy Der Balyzeh-ben talált papiruszon görög szöveggel.

„Hiszek a mindenható Istenben
és az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban
Jézus Krisztusban
és a Szentlélekben és a test feltámadásában,
szent-egyetemes egyházban.”

Ezen keleti ősfornák mellett a nyugati egyházakban használt alakja is ismeretes, melyet a 167 körül elhalt Justinus mártír iratai őriztek meg görög és latin szövegben:

„Hiszek Istenben, mindenható Atyában
és Krisztus Jézusban, az ő egyszülött (latin szövegben: egyetlen) Fiában, a mi Urunkban, aki született Szentlélektől (görög szövegben: és) Szűz Máriától, keresztre feszített Pontius Pilátus alatt és eltemetett, harmad napon halottaiból feltámadt, fölment a mennybe, ült Isteni jobbára, ahonnan el fog majd jönni ítélni élőket és holtakat

és a Szent Lélekben, szentegyházat, bűnök bocsánatát, testnek feltámadását.”

Caesarius Arelatensis, Gallia érseke (†543) írásaiban áll előttünk a római szertartás keretében használt szövege az Apostoli Hitvallásnak:

1. a) Hiszek Istenben, mindenható Atyában b) mennynek és földnek teremtőjében

2. és Jézus Krisztusban, ő egy Fiában, a mi Urunkban 3. ki fogantatott Szent Lélektől, született Szűz Máriától 4. a) szenvedet Pontius Pilátus alatt, keresztre feszítettet, meghalt és eltemettetett b) alászállott a poklokra 5. harmadnapon feltámadott a halottakból (a mortuis) 6. a) felment a mennyekbe b) ült az Istennek, a mindenható Atyának jobbára 7. onnan fog eljönni ítélni élőket és holtakat

8. hiszek Szent Lélekben 9. a) egyetemes szentegyházat b) szentek közösségét 10. bűnök bocsánatát 11. testnek (carnis) feltámadását 12. és az örök életet.

A keleti, görög szertarások keretében használt forma lejegyeftőszőr Justinus martir irataiban maradt fenn így:

1. a) Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, b) mennynek és földnek c) minden látható- és láthatatlan dolognak teremtőjében

2. a) és az egy Úr Jézus Krisztusban. Istennek egyszülött Piában b) aki az Atyától lett c) igaz Isten, d) minden időknek előtte - e) aki által minden lett 3. a) aki a mi megváltásunkra b) testté lett (a Szent Lélektől és Szűz Máriától) és az emberek közt lakozott 4. a) keresztfeszítettet (Poncius Pilátus alatt) b) és eltemettetett 5. a) harmadnapon feltámadt b) az írások szerint 6. a) felment a mennyekbe b) ült az Atya jobbára 7. a) és el fog jönni dicsőségben ítélni élőket és holtakat b) kinek uralkodása (bazilicia) nem ért véget.

8. a) és a Szent Lélekben a Vigasztalóban (Paraklétos) b)... c)... d)... e) aki a prófétákon át szólt 9. és egy szent (egyetemes) egyházban 10. a) a megtérés egy keresztségben b) bűnök bocsánatában 11. testoeik (szarkos) feltámadásában (anastasis) 12. és az örök életben. (Denzinger: Enchiridion Symbolorum Friburg 1937.)

Az evangélikus keresztyénség hitvallási iratainak összefoglalásában, a „Concordiában” az 1602-ik évben bevett és normatívvá vált szövege a következő: (Berlin 1857. kiad.)

Hiszek egy Istenben — mindenható Atyában —
mennynek és földnek teremtőjében —

És a Jézus Krisztusban — az ő egyetlen Fiában — a mi Urunkban — Ki fogantatott Szent Lélektől — Született Szűz Máriától — Szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszített, meghalt és eltemettetett — Alászállt a poklokra — Harmadnapon halottaiból feltámadott — Felment a mennyekbe — Ül Istennek, a Mindenható Atyának jobbjára — Innen fog eljöni ítélni élőket és holtakat.

Hiszek a Szent Lélekben — egyetemes szent egyházat — szentek közösségét — bűnök bocsánatát — testnek feltámadását — és az örök életet. Ámen.

Az Apostoli Hitvallás lényegtartalma a következő sorosztásban tűnik igazi mivoltában elő:

Hiszek egy Istenben

mindenható ATYÁBAN — mennynek és földnek teremtőjében —

és Jézus Krisztusban — az ő egyetlen FIÁBAN — a mi Urunkban — ki fogantatott Szent Lélektől — született Szűz Máriától — szenvedett Poncius Pilátus alatt — megfeszített — meghalt — és eltemettetett — alászállt a poklokra — harmadnapon halottaiból feltámadott — felment a

mennyekbe — ül az Istennek, a mindenható Atyának jobbára — onnan fog eljöni ítélni élőket és holtakat

a SZENT LÉLEKBEN — egyetemes szentegyházban — szentek közösségében — bűnök bocsánatában — testnek feltámadásában — és az örök életben.

Hiszek: a görög eredetiben piszteyó, a latinban credo szóval áll kifejezve. Mindkét kifejezés, nemkülönben a magyar „hiszek” szó is, nemcsak az elhívést, valami igaznak tartását jelenti valamely tekintély alapján, hanem ennél jóval többet. Benne foglaltatik a bizalom, a bízás, bizodalom kifejezése is. A magyar „hisz” szó is megőrizte néhány összefüggésben ezirányú jelentését is, mint pl. „hites ügyvéd — hites tolmács — hitvestárs” stb.

Ennek alapján az Apostoli Hitvallás „hiszek” szavát méltán és kifejezően helyettesíthetné a „bízom” szó is, amelyre úgy a görög szövegben használt „eis”, mint a latinban alkalmazott „in” praepozíció is közvetlen utal. Így nemcsak pusztá elhívés alapján „Hiszek”, hanem sokkal mélyebbre hatolón

Bízom az egy Istenben,
a mindenható Atyában, Ő egy Fiában ...
a Szent Lélekben — az egyetemes szentegyházban
— szentek közösségében —
bűnök bocsánatában — és test-
nek feltámadásában — és az
örök életben.

Bízom a Szentháromság egy Istenben, ki az Atya, a világ teremtője — aki a Jézus Krsztus, mint Isten egy Fia — és a Szentlélek, aki az anyaszentegyházban és az anyaszentegyház által valósítja meg a szentek közösségét,

a bűnök bocsánatát, részesít a test feltámadásában és az örök életben.

Így tűnik ki egész világosan, hogy a hitben való élet az Egy igaz Istenbe vetett bizodalom élete, az emberéletnek Istenhez kapcsolódása a Benne vetett bizodalom által, amely a hitben átöleli, ami Belőle megközelíthető, a magáévá teszi kinyilatkoztatását és önmagát Néki adja át teljes egészében.

A hit mint ilyen, Istenbe vetett bizodalom, így válik az e világi életben ránczúduló, kaotikus és a legtöbbször értelem nélkülinek látszó behatások közepette egy végső fellebbezéssé az Egy élő Istenhez, aki a látszólagos és az emberi értelem előtt érthetetlennek látszó hatásokba a rendet és az értelmet, az ellentétek közti kiegyenlítődést beleviszi és érvényesíti.

Így lesz a hit, mint az Istenbe vetett bizodalom egy végső fellegvárrá, amelyben a hívő lélek számára biztos menedék és a végső oltalom várfalai emelkednek, hogy úgy a kísértések, mint a sorscsapások és a halál ellen is megvédjék.

A hitben való élet, az Istenbe vetett bizodalom élete Istenhez kapcsolván a lelkiismeret által az emberéletet: ezt az átlag emberélet felett valóvá, az Isten szeme előtt való életté teszi. Az Isten Színe előtti élet az Előtte való felelősség eleven érzetének az élete is — a lelki élet minden rebbenésével, az érzelmi világ minden kibillenésével és a cselekvés és a tettek minden sorozatával... Állandó feszültség érzete ez Istennel való kapcsolatban, amelynek beidegződése sohasem lesz kész és stabil, kibillenési lehetőség nélküli s amely feszültség csak a hit által legyőzött halálban oldódik végleg fel.

I. HITCIKK.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menynek és földnek teremtőjében.

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Nekem testet, lelket, szemet, fület és minden tagot, értelmet és minden érzéket adott és ezeket most is fenntartja. Ezenkívül ruhát, lábbelit, ételt, italt, házat, udvart, feleséget, gyermekeke, szántóföldet, barmot és mindenféle jót ad. A test és élet minden szükségletével és táplálékával naponként bőven ellát. Minden veszedelem ellen megoltalmaz, és minden gonosztól megvéd és megoltalmaz.

És mindezt csupán atyai, isteni jóvoltából és irgalmasságából cselekszi, a nélkül, hogy arra érdemes vagy méltó volnék. Mindezért én neki hálával és dicsérettel, szolgálattal és engedemességgel tartozom.

Ez bizonynyal igaz!

Luther Kiskáté.

Ebben a hitágazatban az jut röviden összefoglalva kifejezésre, hogy Istenben hiszünk.

Az egy igaz Istenben ...

És nem ember alkotta istenképzetben, amely bálványban, vagy bármely más földi dologban tárgyasítható, kiformalható, vagy ilyennel kifejezhető.

Nem az ember eszményesített lényekivetítését képviselő, vagy az embertől bármely vonatkozásban is függő istenforma a keresztyén hit és bizodalom tárgya, hanem az embernek és az egész világmindenségnek felette álló, ezeket hatalma alatt tartó, tőlük minden vonatkozásban független, abszolút, önmagában való léttel bíró Isten az, akinek „köntöse szegélyét érinti” a hit.

A Hozzá való föltétlen, megalkuvás és fenntartás nélküli alkalmazkodás eszközölje a hit, azon kinyilatkoztatások alapján, amelyek a Benne vetett bizodalmat egyáltalán lehetővé teszik.

Az istenhitről.

A vallástörténelem és vallástudomány egyöntetűen állapította meg, hogy minden emberfajta népe bír vallásos hajlammal. Nem találtak a földön sehol olyan embert, akinek valamiféle vallása ne volna. Minden emberi lénynél megállapítható a vallásos magatartásra való törekvés.

Ez jelenség önmagában véve is jelentőségteljes tényt tükröztet. Azt, hogy a természetes emberi életet egy általános hiányérzet hatja át egy nélkülözhetetlen élet-tényező irányában. Ezt az élettényezőt megtalálni és vele kapcsolatba kerülni, nagyfontosságúnak találja az emberi köztudat. Erre való törekvése az általános vallásos hajlandóság.

A vallásos hajlam általánossága kétségtelenül arra mutat, hogy az ember és a vallásban keresett és megtalálni vélt élettényező közötti viszony az átlagos élet keretében nincs rendben. Ezt csak egy külön magatartás, különleges cselekvéssor és eljárás képes rendezni: a vallás.

Az a legfőbb élettényező, amelyet minden vallás keres, az Isten. Az Isten és az ember közötti viszony és kapcsolat megromlottsága csillan elő az általános vallásos magatartásra törekvésből. Valamely, minden emberre kiterjedő, hatás következtében kiesett az ember az Istennel való harmóniából, összhangzatos kapcsolatból s ennek következményeit elhárítani: keresi az ember az Istent.

„ . . . ha talán kitapogathatnák őt és megtalálhatnák, jóllehet bizony nincsen messze egyikünkötől sem” Csel. 17, 27. — „Mert ami Isten felől megtudható, nyilván van őbennök, mert az Isten megjelentette nekik” Róm. 1, 19. — hiszen „az ő istensége a világ teremtésétől fogva az Ő alkotásaiból megértetvén, megláttatik” — Róm. 1, 20.

De az istenismeret kiveszett az emberből. Az ősbűn következtében az ember — Istennel kapcsolatban — minden igazságra eljutó képességét elvesztette. Ennek ellenére sem halt ki belőle a vágy az Isten és az Ő világa felé. Ez a vakvágy készítette az átlagos életfolytatástól eltérő cselekvéssor, szertartás kieszelésére és végzésére, amelynek során „okoskodásaikban hiábavalókká lettek és az ő balgatatag szívok megsetétedett... és az örökkévaló Istennek dicsőségét felcserélték a mulandó embereknek, madaraknak, négylábú állatoknak és csúszó-mászó állatoknak képmásával” Róm. 1. 21, 23.

Ennek az általános állapotnak a nyomasztó légkörébe dermedt bele az Isten felé igyekezés és évezredekken át vak botorkálássá vált a vallásos élet.

Az ember a maga által alkotott istenek formáit, vonalait környezetéből vette. Ezek elemeiből építette meg bálványait, melyek vallásos világát az anyaghoz kötöttség jellemzi.

Az anyagi vonatkozások levetkőztetése is széles körökben fordul elő, melyekben a természeti erők és jelenségek a sorsmeghatározó istenek.

Egész a szellemiség magaslatára is eljutott az ember, nemcsak a három-, a két- s az egyistenséghívés vallásai-ban, hanem a tudományos vizsgálódás kereteiben is.

A tiszta szellemiség világában világ-ok, világintelligencia, világakarát, legfőbb eszmény, legfőbb Jó, őserték, abszolútum, ősválóság s a mindentől független személyes legfőbb Lény gyanánt tárul Isten a vizsgálódás elé.

Az anyagi világ mérhetetlen tömegei, az energia-tengernek a végtelenséget betöltő hullámai, az erő- és törvényrendszerek hálózatai, a világsugárzások határtalanságai, a világmindenség örök harmóniája: — mind, mind az Ő mindenek felett való voltát és csak az imádat által megközelíthető fenségét jelentik ki a maguk nyelvén.

A manapság megismert fotonok, **elektronok**, ionok és éteratómok, stb. **parányainak elképzelhetetlen** tenger-tömegében is Reá kell találnunk. Arra a legvégső és vitathatatlan hatásokat kifejtő Világtényezőre, aki **a létparányoknak** csak valószínűségszámítással megközelíthető **változásait** tényleges irányítja, **meghatározza. Benne összeszontosul minden tevékenység, amely a világmindenségben lüktet. Belőle árad minden érték és értelem.**

Mindenekfelett álló és minden ráhatás kényszerétől mentes, önmagától és önmagáért cselekvő összemélyisége belesugárzik a világmindenségbe és kiszámíthatatlan hatása alatt tart mindeneket.

A legkisebb létparányok világától kezdve a csillagvilágok rendszereiig mindenekkel állandó hatásérintkezésben áll, rájukhatása elháríthatatlan és visszautasíthatatlan.

A vallásosságra törekvő ember is ezen hatások alatt fejt ki a természetes életfolytatástól eltérő magatartást. mert ezeket elhárítani és alóluk magát kivonni — mint minden más létező is — képtelen.

Ezek figyelmeztetik, hogy számoljon ezzel a világleletti létényezővel és igyekezzék a véle való harmóniát, összhangzatos életkapcsolatot megkeresni és megvalósítani. Ezek váltják ki azt az általános hiányérzetet is, amely e legfőbb létényező felé indítja az embert.

Az emberhez leérő istenhatásra megrezdül a lélek. Ebben a legelső mozzanat a hatalomérzet. Isten hatalmának érzése, amelyről minden nagy vallásos egyéniség is — Mózesztől Lutherig — egyaránt tanúságot tesz. A megmérhetetlen energiatömegű természeti és egyéb erőmegnyilatkozások feletti hatalom elé, ha odasodródik az ember: érzés világa riadt remegéssel, szent borzongással telik el. A természet és a látható világ fátyola mögül kilépő és a közvetlen hatáskörébe vonzó Isten előtt a félelemérzés válik úrrá az emberen. Ez az Ő előtte való semmiség, végesség tényét tudatosítja s ezek mélységes szakadékába süllyeszt.

Megnyilatkozásainak titokzatossága fokozza ezt a benyomást. A kiszámíthatatlanság, amely csak növeli a nyomasztó érzést előtte, állandó kísérője lévén hatásmegnyilatkozásainak, szavakba nem foglalható döbbenetet vált ki visszhang gyannánt.

Isten véghetetlen és az ember parányi: erő- és érték-találkozása csak az ember arcrafordulásával járhat. Mint a napsugárözön középpontjában a Nap, ha leragyog az emberre mindezekon kívül az Ő szentsége, a belőle kiáradó világérték összesége, az igazság, jóság, szépség teljessége: nem marad az ember számára más, mint a magába roskadás érzésörvényébe való elmemlés.

Ezeknek az Istentől hozzánk érő hatásoknak gyengébb-erősebb fokozatát fogja fel a vallásosságra általánosan törekvő ember. A vallások mindenike egy-egy kísérlet az Előtte való megállásra és az Ő segítő erejéhez való hozzájutás titkának megoldására.

Így ismétlődik a szellemi világban is az a természeti jelenség, amely az erőtömegek egymásra gyakorolt hatásaként ismeretes. A nagyobb hatást gyakorol a kisebbre. Az anyagi tömegek is kölcsönösen vonzzák egymást. Nyugalmi állapot köztük csak úgy és akkor áll be, ha a kisebb helyzete úgy módosul, hogy a hatáskiegyenlítődéskövetkezik, de ehhez mindenkor a kisebbik helyzet-, illetve magatartásváltozása szükséges. A mágnestű és a föld delejes hatása közti viszony illusztrálja ezt élénken

Az Isten.

„Most tükör által és homályosan látunk . . . most rész szerint van meg bennünk az ismeret...” Róm. 13, 12—

A keresztyén kinyilatkoztatás tanítása szerint „Istent soha senki sem látta — az egyszülött Fiú, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt” Ján. 1, 18. — „Nem kell azt gondolnunk, hogy aranyhoz, ezüsthöz- vagy kőhöz, emberi mesterség és kitalálás faragványához hasonlatos az Isten” Csel. 17, 29—

Az evangéliumban önmagát kinyilatkoztató Isten „Lélek”. Ján. 4, 24— Amaz örök és ős valóság, aki Mózesnek így jelentette ki önmagát: „Vagyok, aki vagyok” II. Móz. 3, 14— Ő az első és utolsó, az Alfa és Omega. Jel. 1, 8. A Kezdet és a Vég. „Kinél nincsen változás, vagy változásnak árnyéka” Jak. 1, 17— Mindig ugyanaz. Zsid. 1, 12— Örökkévaló. Rom. 16, 26.

Felfogni őt, úgy amint van és igaz mivoltában megismerni felülhaladja ez emberi ismerőképeség határait. Ez csak akkor válik lehetségessé, ha egykor „színről-színre látunk”. I. Kor. 13, 12— A Róla

nyert ismeretünk a testi élet során „rész szerint való, mely csak akkor töröltetik el, ha eljő a teljesség”. I. Kor. 13, 9.

Az Istenre vonatkozó ismeretek csak rész szerint valók, melyek csak az Ő viszonyulását fejezik ki megközelítőleg a világhoz.

Önmagától, önmagában és önmagáért való lét. Tőle származik minden. „Őtőle, őáltala és őreánézve vannak mindenek.” Róm. 11, 36.

Mindentől független, abszolút létező. „Avagy kicsoda adott előbb neki, hogy annak visszafizesse?” Róm. 11, 35.

Az időhöz való viszonyában örökkévaló. I. Pét. 5, 11.

Mindenütt jelenvaló, a tér határai rá nem vonatkoznak, „az ég az Istennek királyi széke, a föld az Ő lábainak zsámolya”. Máté 5, 34—35.

Mindenható. Tevékenységének mi sem szabhat határt. „Az ő akaratának kicsoda állhat ellen.” Róma 9, 19/b.

Mentes az anyagi és testi korlátozottságtól. Minden lét forrása. „Hozzáférhetetlen világosságban lakozik.” I. Tim. 6, 16. „Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.” Csel. 17, 28.

Tökéletes. — Máté 5, 49.

Öntudatos. Csel. 5, 18 értesít: „Tudja az Isten öröktől fogva az ő dolgait”.

Mindentudó: „. . . és mindent tud”. I. Ján. 3, 20.

Bölcs: „. . . Bölcsességének és tudományának mélysége!” Róm. 11, 33.

Jóságos: „Senki sem jó, csak egy „az Isten” Máté 19, 17.

Igazságos: „Igazságos Atyám ! . . .” Ján. 17, 25.

Irgalmas: „Igen, irgalmas az Úr és könyörületes”. Jak. 5, 11.

Hosszútűró: „. . . és a mi Urunknak hosszútűrését idvességnek tartjátok”. II. Pét. 3, 15.

Az Isten szent: „Szent az Ő neve”. Luk. 1, 49.
— „Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, aki vala, aki van és aki eljövendő.” Jel. 4, 8.

Akarata: „. . . felhossa napját mind a jókra, mind a gonoszokra”. Máté 5, 45. — az emberi kérésre megindul: „. . . mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, kik kérnek Tőle”. Máté 7, 11.

„Az Isten Szeretet és aki a Szeretemben marad, az Istenben marad és az Isten is őbenne.” I. Ján. 4, 16.

A Jézus Krisztus által kijelentett Isten legbensőbb lényege a Szeretet.

Ennek következménye az, hogy a keresztyén hit szerinti vallásos érintkezés az Istennel egészen különleges és minden mástól eltérő színt és jelleget kap. Míg minden más vallásban az istenfélelem a vallásos élet alapérzelme, az Előtte való remegésteli megállás, szent bor-

zongás és döbbenet — addig a keresztyénségben nyert kijelentés arról tájékoztat, hogy ez a legfelsőbb Világhatalom: Szeretet, aki csak a jót és legjobbat munkálja minden hatalmával. Ennek tudata a félelemérzést átalakítja és helyébe az Isten iránti szeretetet teszi, mint az Isten hatásra kiváltódó és lelki érintésére ébredő érzést.

„Az által lett nyilvánvaló az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte az Isten a világra, hogy éljünk általa.” I. Ján. 4, 9.

„A szeretetben nincsen félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet, mert a félelem gyötrellemmel jár, aki pedig fél, nem lett teljessé a szeretetben.” I. Ján. 4, 18.

„Az Istent soha senki sem látta, ha szeretjük egymást az Isten bennünk marad és az ő szeretete teljessé lesz bennünk.” I. Ján. 4, 12.

A szeretet aranysugara ragyogja be a világot és az emberéletet a krisztusi hit tükrében, amely a világmindenség legfőbb éltető elemét találja meg a Szeretetben. Ennek gyémántporát hinti, szórja szét teremtményeire és a Krisztusban megváltott gyermekeire az Örökkévaló és ennek karjával vár a hozzá megtérő lelkekre, hogy rájuk lehelje a megbocsátó Kegyelem atyai szent titokzatos csókját.

Az embernek Krisztus Jézusban az üdvösséget ajánlja fel, amely a véle való életszövetség koronája. Ennek az életszövetségnek alaptörvénye a

Szeretet, megvalósítója a Krisztusban való hit. „De, aki az Isten Fiát megtapodja ... és a kegyelemnek a lelkét bántalmazza. . . annak megfizet és megítéli az Úr az ő népét.” Zsid. 10, 29—30. Aki az Ő ingyen kegyelmét megveti és elhárítja magától, azzal szemben ítélő hatalmát érvényesíti és ezekkel szemben „megemésztő tűz” Zsid. 12, 29— aki „megrázza nemcsak a földet, hanem az eget is” Zsid. 12, 26— és „rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni!” Zsid. 10, 31.

Az Isten egy.

„Az Úr, a mi Istenünk: egy Úr!” Márk 12, 29.
„Hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istent. . .” Ján. 17, 3— „Egy Istenünk van . . .” I. Kor. 8, 6— „Egy az Isten . . .” El 4, 6—, I. Tim. 2, 5— „Egy a ti Atyátok, ki a mennyben van.” Máté 23, 9— Isten egy és rajta kívül se égen, se földön **nincs más isten.**

Isten egy. Nemcsak a kinyilatkoztatás tanít erre, hanem a világtények is.

Már a világszemléleti elméletek ősmozgatója is csak egynek fogható fel. A világmindenségben megnyilatkozó harmónia és benne működő erők és energiák elrendezésének is egy a végső meghatározója. Ha nem ez az *egy* érvényesítené hatalmát, úgy a világzűzavar elkerülhetlenné válnék.

A Szentháromság.

Isten legbensőbb mivoltának feltárlása a krisztusi kinyilatkoztatásban a Szentháromság.

„Megkeresztelvén az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe.” Máté 28, 19. — „Az Atya, az Ige és a Szentlélek és a három egy.” I. Ján. 5, 7— „Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme, az Istennek szeretete és a Szentléleknek közössége.*’ II. Kor. 13, 13. stb., stb.

A kizárólag a keresztyén hitben élénk lépő Istennek a sajátossága a Szentháromság, mely szerint az egy isteni lényegben három a személy: Atya, Fiú, Szentlélek. — E sajátosság: az Egység a Háromságban — azaz mindhárom Személy teljesen résztvesz az egyazon isteni Lényegben. A Háromság az Egységben —: az isteni Lényegegység három egymástól különböző, örök és egyenlő Személy.

Lényeg: Istennek az a legbensőbb mivolta, aminek következtében az, ami: Isten. Az a legvégső, egy és oszthatatlan miség (quiditas), amely Isten mindhárom Személyével közös.

Személy: az a sajátos létforma, léttudat, amely

öntudatos, az önérzet, önmeghatározó és világ feletti külön öntevékenység birtokában van.

Istenben a három Személy: az önmagában való lét és az egymáshoz viszonyuló lét formájában van. (Exsistit — subsistit.)

A Szentháromság-egy-Isten három Személye egyenlő, de az egy isteni lényegen belül személyi különbözőségek hordozója.

Az Atya: mentes a keletkezéstől, tőle ered a Fiú és lehellte a Szentlelket,

a Fiú származott az Atyától s lehellte a Szentlelket az Atyával együtt,

a Szentlélek származott és előjött az Atyától és Fiútól.

Az Atya teremtett, fenntart és igazgat, elküldte Szent Fiát az ember megváltására,

a Fiú által teremtetett a világ, megváltatott és megítéltetik,

a Szent Lélek küldetik az emberek lelkébe, ihlette a prófétákat és a Krisztus által megszerzett üdvösség részesévé tesz.

Az ágostai Hitvallás mindezt így foglalja röviden össze:

Gyülekezeteink nagy egyetértéssel azt tanítják, hogy a niceai zsinatnak az isteni Lény egységéről és hármas személyéről hozott határozata igaz s hogy azt minden kételkedés nélkül hinni kell:

hogy t. i. egy isteni Lény létezik, aki neve szerint és valósággal is Isten,
 örökkévaló, testnélküli, oszthatatlan, mérhetetlen hatalmú, bölcsességű és jóságú,
 teremtője és megtartója minden látható és láthatatlan dolgoknak,
 mégis három egyenlő lényegű, hatalmú s örökkévaló Személy: Atya, Fiú és Szent Lélek.

S a „személy” szót abban az értelemben veszik, amint azt e tárgyban az egyházi írók használták, hogy t. i. az nem valami másban foglalt részt, vagy tulajdonságot jelent, hanem olyasmit, ami önmaga által létezik. Aug. Conf. Art. I.

A Szentháromságtan: Az Egy Isten lényege három különböző személy. (1 a = 3 b.)

Analógiák a szentháromságtan megvilágosítására: — *Augustinus:* A szeretetben három tényező van és a szeretet maga mégis egy. A szeretet alanya, tárgya és maga a szeretet. (Ego et quod amo et ipse amor.) *Kant:* Hiszünk Istenben, mint 1. az ég és a föld mindenható teremtőjében és erkölcsi törvényhozójában (Atya), 2. az emberi nem fentartójában és bölcs igazgatójában (Fiú), 3. erkölcsi világ igaz bírójában (Szentlélek). *Lessing:* Isten mint az abszolút gondolkodás abszolút alanya: Atya-, mint az abszolút gondolat: Fiú- és mint gondolás és gondolait abszolút harmóniája: Szentlélek. *Schelling:* az Abszolút mint az univerzum öslehetősége (Deus implicitus) — Atya, mint kialakult mindenség (Deus explicitus) — Fiú, mint ebből kifejlődő, magát szellemnek felismerő: — Szentlélek. *Hegel:* az Abszolút, mint elvont lét, (Sein) az Atya, mint világgá létei (Anderssein) a Fiú és mint önmaglát a véges szellemben abszolútnak felismerő (Fürsichsein) a Szentlélek. *Rothe:* Isten mint tiszta lét, mint természet és személy. *Drummond:* Minden élő lényben három erő nyilvánulás van: erő-

fentartás, erőátalakítás és erőátvitel — Atya, Fiú és Szentlélek. (Szöts nyomán.)

Augustinus, a kiváló egyházi atya, egy alkalommal azt álmodta, hogy a tengerparton sétált, miközben a Szentháromság mibenlétén töprengett, tépelődött; hogyan lehet az egy három és a három *egy*? Ekkor egy kis gyermeket pillantott meg a parton, amint a homokba kis lyukat vájt s egy kagylóval meri bedé a tengerből a vizet. Augustinus csodálkozva kérdi tőle, mit csinál? A gyermek azt mondja: A tengernek a vizét akarom kimerni ebbe a kis gödörbe. Augustinus mosolyogva felel vissza neki: De hiszen az teljes képtelenség. Úgy — válaszol a hirtelen angyallá vált gyermek: hát nem ilyen képtelenség, amikor te az istenség titkait gyarló ember-ésszel fürkészed s azoknak a mélyébe véges értelemmel akarsz behatolni?

A természet világa körében is gyakori az egy-háromság tény:
 3 fáklya közössé vált, egybeolvadó lángja —
 a gyökér, törzs és koronából álló fa —
 a test, lélek, szellem egysége: az ember —
 az értelem, érzelem és akarat egysége: az emberi lélek,,
 a háromszög, ősidők óta kifejezője a Szentháromságnak;
 a Nap, szétáradó sugárzása és melegsége stb. stb.

Az Isten — Titok.

Az Isten, akit a keresztyénségben Krisztus oly közel hoz az emberhez:

a kozmológia számára a primum movens, az első, ősmozdító,

a fizika számára az erők és energiák természeti törvények keretébe kényszerítő és működésüket, megnyilatkozásaikat meghatározó legvégső Domináns, világtényező,

a filozófia számára a mindeneket átható s a világlogikumot magában hordozó Világszellemiség,

a biológia számára az egyetlen és örök életforrás,

az erkölcsstan számára a legfőbb norma, élet és cselekvés szabályozó féltétlen törvényhozó,

a logika számára a logikai, tovább nem elemezhető őstények és alapelvek mögötti s ezeket határáként megállapító valóság,

az értéktan számára az őserték, az Igaz, Jó, Szép és Szentséges hordozója és megvalósítója,

a matematika számára a világintegrál,

az ismeretelmélet számára az ismerés határainak és megváltozhatatlan folyamatának meghatározója és legvégső tárgya,

a metafizika számára az ősmagánvaló és minden kategória forrása, abszolútum.

„Aki nem kézzel csinált templomban — Csel. 7, 48 — hanem a mennyben — Máté 6, 49 — hozzáférhetetlen világosságban lakozik” — I. Tim. 6, 16.

„A mennynek és földnek Ura — Csel. 17, 21 — kié az ország, a hatalom és a dicsőség” — Máté 6, 13 — Róm. 11, 36.

A világban ütemesen folyó Lét minden rebbenése, a világfolyamatok áradása, a Keletkezés — Elmúlás, az Idő és a Tér az ő trónjának zámolyát hullámozza körül.

És világfeletti szentélyének köréből a világba sugárzó, világkormányzásban jelentkező hatása alatt tart mindeket.

A bölcsészet és az Isten.

Az istenvalóság felé forduló emberi gondolkodás világában kifejeződött szellemi irányok nagyjából a következőkben foglalhatók össze:

Az istenvalóságnak úgy léte, mint megismerhetősége tekintetében elutasító álláspontra az *atheizmus* helyezkedik,

A létezés kérdését nem, de megismerhetőségét tagadja az *agnoszticizmus*. Közömbös álláspontot foglal el a létre vonatkozólag az *indifferentizmus*, melynek egyik ágát, a *pozitivizmust* csak a pozitíva észlelhető dolgok érdeklik és az istenvalóságot közelebbi tárgyakkal, (Nagy Fétis) pótolja, — a másik ág a *pragmatizmus*, egyszerűen mellőzi a létezés kérdésének a kutatását s az istengondolat hasznosságának megállapításával, a köztudatban meglevő felfogást mérlegelés nélkül átveszi.

Egyszemélyes valóság különböző megnyilatkozásait látja mindenben a *monizmus*. Ennek körében mindent anyagi természetűnek minősít a *materializmus*, az anyagot az energiával pótolja *energetizmus*, az étterrel az *éterizmus*. Élőnek véli az anyagot a *hylozoizmus*. Ezeket a naturalizmus gyűjtőneve alatt egyesíthetjük.

Nem anyagi, tisztán szellemi természetűnek véli a mindenséget a *spiritualizmus*. Ebben az irányban az u. n. *filozófiai monizmus* az anyagi és lelki természetű valóságot egy azonos ösvalonak minősíti. A *pánpszichizmus* mindenit ez emberi lélek-szerűség, a *pantheizmus* az isteni lélek megjelenésének tart. A pantheizmus főbb formái: a *stoikus*, mely szerint a világ olyan lény, melynek képző elemei az Isten, a *realisztikus*, (Spinozistikus) minden az isteni lényeg két attribútumának formájaként, kiterjedés,- gondolkodás, tér,- idő léteik, *idealisztikus* (Fichte) minden az abszolút Eszme fejleménye, *identitalisztikus* (Schelling) a természet és szellem az abszolút isteni elv kifejlése, a *panlogikus* (Hegel), szerint az Isten, az abszolútum fogalma és léte egyszemélyes.

Elkülöníti egymástól az anyagot és a szellemiséget a *dua-*

lizmus és mint külön valóságfőleséget tekinti a kettőt. A szellemség természetfelettségét hangsúlyozza a *szupranaturalizmus*, amelynek a *transzcendenciát* kiemelő ága az istenvalóságunk világfelettségére helyezi a fősúlyt, az *immanensségre*, a világban való elmerülésre a másik. E kettőt a *panentheizmus* hidalja át, mely a dolgok összeségét a személyes isteni lény kinyilatkoztatásaként, mint Istenben és Isten által levőt fogja fel. Az istenvalóságunk ilyen tevékenységét kétségbevonja a *deizmus*, mert szerinte Isten; ugyan megteremtette a világot, azonban magára hagyta és nc-im törődik többé vele. A *theizmus* tanítása szerint igenis gondját viseli és a világ folyamatában hatásai sui generis módomé érvényesülnék. A theizmus szerint Isten egy örök, változatja n személyes szellemi lény. Egyrészt alap és benső élet minden szubstanciális valóság és levés számára, másrészt a megmegismerhető szubstanciális okosságon és levésen túl létezik, örök és végtelen, imitelligens, igaz, jó, bölcs a világot teremtő és kormányzó, a legtökéletesebb szellemi fölény, kineik különleges mivoltát a többi létező közül a Szentség jellege fejezi ki.

A theizmushoz vezető vallástörténeti úton először a *politheizmus* említhető, mely a sokistenhívésben áll. Ez ismét lehet fétisizmus, tárgyimádás, animatizmus, a mindent megilelketsítés, totemizmus, állatimádás, amáminizmus, anthropomorfizmus az emberi lélekszerűség és szellem (elhaltak) kibontakozása és megjelenése az istenek sorában. *Triteizmus*, három főisten hívése, (India), *dualizmus*, két istennel (Perzsia) és végül a *monotheizmus*, amēy egy istenvalóság mellett foglal állást. Ennek körében az izlám a *despotaszerű* autokrata jelleget hangsúlyozza ki, a zsidóság a *nomizmust*, akaratának a kinyilatkoztatott törvényekben letett transzcendens jellegét, a keresztyénség a *Szeretetet* állítja elsősorban előtérbe.

Isten — az Atya.

A Jézus Krisztus által történt kinyilatkoztatás legbensőségesebb közlése az, hogy az Isten: Atya, A mi Atyánk . . .

Az atyai mivolt az életforrást jelenti, a védelme alatt való biztonságot, a gondviselést, az oltalmat s mint ilyen a szeretet és a bizodalom tárgya.

Ebben a kijelentésben az Isten nemcsak mint a hatalom megmérhetetlensége, és nyomasztó fölénye lép az ember elé, hanem mint az egyes emberrel is törődő, feléje szeretettel hajló és őt a maga számára is értéknek tartó sorsstényező, kinek kezébe bizodalommal tehetjük sorsunk irányítását és utolsó sóhajtásunkkor a lelkünket is.

Gondviselésének szárnyai alatt megnyerjük mindazt, amire szükségünk van, Máté 6, 25. — Fejünk hajszárait is számon tartja. Luk. 12, 7. — Mindent javunkra fordít. Róm. 8, 28. — Szabadulást nyújt bajainkból. II. Pét. 2, 9. — Az üdvösségre őrizget hatalmával. I. Pét. 1, 6.

Istenben a mennyei Atyára való rátalálás, az ő akaratával való összhangbajutás, sorsunk hozzákapcsolódása az élet minden viszontagsága közt egy olyan kiegyensúlyozott-biztonságérzetet ajándékoz a hívőnek, amelyet sem a sors változásai, sem a mulandóság ereje meg nem ingathat.

Mindenható.

A világelemek és a világharmónia fenntartása csak úgy lehetséges, ha fölöttük hatalommal bír, ki megvalósítja.

„Tied a hatalom. . .” Máté 6, 13. — „Minden hatalom forrása” Róm. 13, 1. — „A diadalmat Ő adja” I. Kor. 15, 57. — „Istennél minden lehetséges” Máté 19, 26. — „Ami embereknél lehetetlen, lehetséges Istennél” Luk. 18, 27.

Mindenhatósága a világ és ember javára irányul az Ő általa kitűzött célok keretében. Ami ezektől eltér, azt sorsára hagyja, vagy megsemmisíti.

A természeti erők és törvények körében épúgy érvényesül mindenhatósága, mint az embersors útjain. Ennek az eredménye a világ összhangzatos fennmaradása.

A mindenhatóság megnyilatkozása az a jelenségsorozat is a természeti és az emberi élet körében, amit „csoda” néven ismerünk.

Isten mindenhatóságának jelentkezése a csoda. Nem egyéb, mint akárhányszor a legtermészetesebb természeti erők különlegesen megszabott időben való fellépése, más-kor az ember által még nem ismert erők jelentkezése a már ismertek körében, avagy magasabbrendű erők megnyilatkozása az alsóbbrendűek világában. Ezek mindenike mögött isteni intézkedés áll.

A legnagyobb csoda, hogy aránylag olyan kevés csoda történik (Poincare). A természet háztartásában annyi erőmegnyilatkozás folyik, hogy ezek harmóniában való megmaradása és a köztük keletkezhető zűrzavar kiküszöbölése tartható a legnagyobb csodának. Azonban ettől függetlenül is számtalan csodával van tele a világ: a víz legnagyobb sűrűsége 4 foknál, az anyaghibák, az anyagfáradás jelenségei, az együttélés, a szynbiózis esetei, maga az élet, s az élő szervezetek sejtrendszerének összehangzatos kialakulása, stb. mindmégannyi csodaszámba menő jelenségek. Hasonlóképpen a történelmi .események, az embersors kiszámíthatatlanságai, betegségek folyamatai, az esetlegességek és véletlenek neve alatt ismert tények, stb mind ebbe a sorba tartoznak.

Ezeken kívül áll a kegyelmi csodák köre. Ezek az Isten különleges beavatkozásai az események folyamatába. Ilyenek a Szentírásban megörökített csodák, melyek velejárója a kegyelemközlés a hívő számára.

Istennek, mint mindenható Atyának a csodákban megnyilatkozó tevékenysége arról biztosítja az embert, hogy a természet és az élet törvényeinek a zárt börtönébe is leér keze és adott esetekben érvényesül mindenhatósága az ő benne hívő javára is.

Mennynek és földnek teremője.

A világkeletkezés fönséges okára és titkára mutat rá ez a vallástétel Istenről, mint a mennynek és földnek teremőjéről.

A világ nem önmagától lett. Nem is önmagáért van. Rajta kívülálló és felettevaló hatalom révén lett részese a létnek.

Nemcsak a hit, de a tudomány egyetlen elmélete sem tudja kiküszöbölni a világ kialakulási folyamatának első mozzanatában megnyilatkozó ősmozgatót, az első mozzanat okát és megvalósítóját. — Annál kevésbbé, mert éppen a tudomány állapította meg, hogy a világnak lesz vége. Az az entrópiának nevezett világállapot lesz ez, amelyben az energiák teljes szétszóródottsága áll be —273 foknál.

Ha pedig elvitathatatlan a világ-vég, úgy a kezdet kérdése sem vitatható.

Ez a kezdet nem függött a világtól magától, sem térbeli, sem időbeli vonatkozásban, hanem világfeletti tényezőtől.

Ezt a világkeletkezést időben és térben meghatározó és az egész létfolyamatot megindító Őstényeket állítja a hitvallás az ember elé a menny és föld teremőjére való utalással. „Te teremtettél mindeneket.” Jel. 4, 11., Ef. 3, 9., Csel. 4, 24., Róm. 11, 36. — „A világ Isten beszéde által teremtett...”

ami látható a láthatatlanból állott elő . . .” Zsid. 11, 3.

A teremtés alapoka Isten maga. Indító oka az Ő szeretete. Eszközlője pedig a teremtő isteni gondolon, az igén át kisugárzódó akarata: „Legyen!” I. Móz. 1, 3.

A világteremtéssel nyert létet az idő, amelyben az első teremtmény a világosság volt. — Legújabb fényelmélet szerint a fény végtelen apró parányoknak rezgésben lévő áramlása, amiket fotonnak nevez a tudomány. De Broglie számításai szerint ennek elemeiből állanak az elektrónok, az atomok is s így maga az anyag is végeredményben: fény . . . világosság.

A világelemek, energiák, erők, anyagok létrejötteinek elrendeződésének s e réven a világkialakulásnak a folyamata a hat nap (= időszak = korszak — melynek tartamát nem a Nap, mint égitest határozta meg —) alatt végbement világteremtés.

A világteremtésben az Isten önközlése, szeretetének kiáradása, a Legfőbb Jó közlése történt meg, amelynek egy közbenső állomása a teremtés koronájaként megalkotott ember a vele kapcsolatos isteni célokkal, végső célja pedig az Isten dicsőségének kialakulása a világminőségnek ezzel való eltelődése.

A láthatatlan világ — a menny.

A világosság után a menny teremtett. Az úgynevezett láthatatlanok világa körének a legfelsőbb rétege.

A láthatatlan világot alkotó energiák, erőrendszerek, világtörvények, számok, igazságok, a világmatematikum, a világlogikum, a világértékek, az életerők, a lelkeség, a szellemiség és személyiségnek a Világalkotóval teljes összhangbanálló létköre ez.

Ennek az Istennel zavartalan összhangban álló világnak a körében is élet lüktet. Azoknak az anyagi korlátozottságtól mentes lényeknek az élete, kiket a krisztusi kijelentés angyal névvel jelöl.

„Az Úrnak angyala.” Luk. 1, 11—19—20—29.
 — „Mennyei seregek sokasága.” Luk. 2, 13. —
 „Az ő angyalaik a mennyekben mindenkor látják az én mennyei Atyám orcáját.” Máté 18, 20. — „Az Úr angyala jelent meg néki.” Luk. 22, 43. — „Tizenkét sereg angyal.” Máté 26, 53. — „Az Úr angyala leszállt a mennyből.” Máté 28, 2. — „Istennek angyala bement Kornéliushoz.” Csel. 10, 3. — íme, az Úrnak angyala eljőve Péterhez a börtönbe.” Csel. 12, 7. stb., stb.

Ezek „az Istennek szolgáló lelkek”. Zsid. 1, 14.
 — „Kiket szelekké tesz és mint az ő szolgálait, tűznek lángjává.” Zsid. 1, 7. — Emberformában is megjelenhetnek. Zsid. 13, 2. — Halhatatlanok. Luk. 20, 36. — Hatalmuk emberfeletti és az erejük is. II. Pét. 2, 11. — Az Istent imádják. Zsid. 1, 6. — „A mennyei királyi szék előtt állanak.” Jel. 7, 11.
 — A lelkeket Isten színe elé viszik. Luk. 16, 22. — A hívő embernek is szolgálatára és segítségére van-

nak, kikkel együtt az Istent imádják. Azonban nem mindentudók, a világ végét sem tudják. Máté 24, 36.

Anyaghoz, helyhez nem kötött testnélküli, értelmi képességgel, akaratszabadsággal ellátott lelkek az angyalok. Nem a természeti erők megszemélyesítői, kiket a személyes lét jellegével csak az emberi gondolkodás és képzelet ruház fel, hanem olyan magasabbrendű öntudatos és tevékenységgel bíró lények, kik csak különleges alkalmakkor jelzik létezésüket a vallásos tapasztalás mezején.

A mindenható Isten céljainak szolgálatában állanak, az Ő közvetlen rendelkezéseinek hatáskörében. Működési körük az élet egészének színterén, az egyházban, az államban, a társadalomban, a családban határt nem ismerő.

A Láthatatlan világ körének Istennel zavartalan összhangban álló világgöre: „az Isten országa”. Máté 3, 2. — 4, 14. stb. „A mennyek országa.” Máté 18, 10. stb.

Isten végtelen dicsőségének és fenségének Örök örömteli, meg nem zavarható harmóniája világa ez, amely öröktől fogva veszi körül Istent. Ebben az Ő akarata minden korlátozottságtól mentesen, zavartalanul érvényesül. Máté 6, 10.

Mindaz, ami az anyagi világból is bekapcsolódik és részesévé lesz, az Istennel való harmóniának: Isten országának színterévé válik.

Hol van a menny? — Ez a kérdés kétségkívül külön kérdésévé vált a földközéppontiság kereteiből kinőtt hívő emberiségnek.

A régi világ egyszerűen felmutatott a magasba s annak Zenitje táján vélte megtalálni a mennyet, az Isten lakóhelyét a bennelévőkkel. A Föld világközponti helyzetének megdőltével azonban a végtelenbe tágult a látókor, a naprendszerek és tej utak megszámlálhatatlan jai tárták fel ajtóikat a tudomány előtt.

Ezeknek a világa is meghatározott szabályszerűséget mutat. Az a világalak, mely a világellipszoid formájában manapság élénk tárul, egy különlegesen elrendezett világforma. Központjából kisugárzó hatások tartják az összhangot, szabják meg az égitestek útját és egymáshoz való viszonyát. — Hogy ebben a világközpontban helyezkedik-e el Isten, az Ő közvetlen mennyei környezetével? — nincs határozott kijelentés a keresztyénség szentirataiban.

Az evangéliumi híradásokban csak annyit bírunk erről, hogy a menny a látható világtól különböző, annak felette való s egész lényegében attól eltérő természetfeletti világ. Emberi fogalmakkal sem kifejezni, sem ismertetni nem lehet. Legfeljebb csak hasonlatokkal, példázatokkal és egyéb utalásokkal, amint az Úr Jézus tájékoztatott róla.

Legfőbb jellege a lelkiség, a szellemiség, az anyagi dolgoktól való függetlenség, az Isten középponti hatásának zavartalan és korlát nélküli érvényesülése.

Az emberi megismerés határain teljesen kívüleső létkör ez. Megvan a maga külön rendje és törvényeinek egyikét-másikát — az emberre nézve a legfontosabbakat — megvilágította, a kijelentés hozója az evangéliumi példázatokban és hasonlatokban. Ezek mindenike egy-egy Onnan alá villanó sugár, amely emberi és e világi jelen-

ség szőruhájába öltöztetetten ad hírt az ottani állapotokról. Ezek tudomásulvétele és a hozzájuk való alkalmazkodás elmulaszthatatlanul szükséges ahhoz, hogy a közélébe juthassunk.

A mennynek, mint ténybeli adottságnak a körében való elhelyezkedés azonban nem jelent mindenkor térbeli helyváltoztatást. „Isten országa nem szemmel láthatólag jó el. Sem azt nem mondják: íme itt, vagy íme amott van, mert az Isten országa tibenetek (tiköztetek: entos hymón) vagyon.” Luk. 17, 20—21. „Hogyha a Krisztus tibenetek van, jóllehet a test holt a bűn miatt, a lélek ellenben élet az igazságért.” Róm. 8, 10.

A menny, mint Isten országa az eredeti kijelentés szóhasználatában: királyság, uralom, (bazileia). A körébe való eljutás a Krisztussal, mint Isten Fiával (Máté 16.16. való lelki kapcsolat létesülése, a világot hatalma alatt tartó Bűn **uralma** alól való kijutás, kikerülés. „Ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek”. — Ján. 8. 36.

Az Isten királyságába való belépés, az Ő örök törvényeinek hatálya alá való odahelyezkedés, egyben a Bűn hatása alól való kikerülés, egyénenként a megtérés lelki folyamatában megy végbe. Ez mindennek félreállítás, ami Isten akarata érvényesülésének útjába állhat. — Ján. 3. 7.

„Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van.” *Ján.* 3, 36. — „Aki hisz énbennem, ha meghal is — él.”

Ján. 11, 25. — Az Isten országába, a menny körébe való belépés végső kísérő érzelme a benső lelki-békesség, a magunk Isten közvetlen közelében való tudása. Ján. 13, 17. — 14, 27. — Máté 6, 3—3.

A nagy vacsoráról, a mennyekzői lakomáról, az élet koronájáról, a Királyi szék közelében maradásról stb. szóló példázatok és allegóriák mind ennek a színes képekbe foglalt mozzanatai — a világtérben való elhelyezkedési folyamat külön megjelölése nélkül.

A menny, az Isten országa ilyenformán egy, a földnél magasabbrendű létkör és létállapot, amely a mulandóság alá vettett teremtettség körén kívül helyezkedik el, de az emberi lelkeken át e világ körébe is lebocsátja gyökereit és itt is kibontakozik.

Az Isten országába való bekapcsolódás nem áll meg a megtért embernél. Rajta keresztül kiárad a környezetre, a világ egy darabjára és ennek egészét áthatni, Isten országába bekapcsolni s annak egy részévé tenni igyekszik.

„A teremtett világ hiábavalóság alá vettett... azzal a reménységgel, hogy maga ... is megszabadul a rothadandóság rabságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára.” Róm. 8, 21—22. Ez a folyamat indult meg Krisztusnak a földön való megjelenése által. Azóta is feltartóztatlanul halad ez a teljes világmegújulás felé, ami azonban csak a palingenezisben teljeseedik be. Máté 25, 31—46.

I. Kor. 15, 51—57. Ennek eredménye lesz „az új ég és az új föld”. Jel. 21, 1. Melyben „hordani fogjuk a mennyieiek ábrázatát”. I. Kor. 15, 56. — azokban a lakóhelyekben, amikből a mennyei Atya házában sok van. Ján. 14, 2.

A látható világ — a föld,

„Ami látható, a láthatatlanból állott elő” Héb. 1. 3'b.

A láthatatlan világon kívül az ember által is érzékelhető látható világ a teremtés eredménye.

Az elektromos feszültség-különbözetekből hajtott s atomokba merevült fotonok, ionok, kationok, éterparányok tömkelegéből kialakult a látható világ. A világkeletkezési elméletek ösköde, az égi testek megszámlálhatatlan tömege, a tejutak naprendszerei, a csillagvilág s benne egy szerény bolygóként a Nap körül a Föld.

A legkiválóbb óramű teljesítőképességét meghaladó pontossággal működő égi mozgások rengetegében a hajtóerő a nehézkedés, a centrifugális és centripetális erők sokasága.

Ezek karjaiban ringatózik a Mindenség. Ezek **megszámlálhatatlan változatsora uralja a Földet** és tart vele elszakíthatatlan **kapcsolatban** minden rajtalevőt.

Geológiai, fizikai, kémiai, élettani és szellemi erők halmaza szabályozza és irányítja a rajta levő lét- és életfolyamatot.

A Föld helyzete a világegyetemben megingathatatlanul az volt egész a legutóbbi időig minden tudományos adat szerint, hogy mint a Nap egyik bolygója kering

a többi társak sorában középpontja, az éltető Nap körül, közben naponta végezvén tengelykörüli forgását is.

Az abszolút világkoordináták és világdimenziók elméletét megcáfolhatatlanul döntve meg, mutat rá a relativitás elmélete arra, hogy a Föld Nap körüli keringésének elmélete sem rendelkezik több ismeretelméleti alappal, mint a Napnak a Föld körüli mozgásáról vallott hajdani nézet, amióta a zuhanásban levő liftben előállható jelenségeket elméletileg következetesen végig gondolták a természettudósok. Végző eredménye ennek az, hogy nem tartható minden vitán felüli gyanánt az eddigi közfelfogás.

A Földdel kapcsolódó, rajta levő és a ráható kozmikus erők találkozásának síkjában fejlődik ki az élet, amelynek számtalan előfeltétel a megvalósítója. A légnyomás, a földgázainak keveredése, az általános hőállapot, az organikus élethez nélkülözhetetlen anyagok elosztódása, stb. azonban mind olyan jellegű, hogy az élet kialakulhatott és fennmaradhatott.

Ez a földfelszín állandó módosulását is magával hordja. Leglényegesebb ilyen módosulást, az élet legmagasabb színvonalú részese, az ember közvetítésével kialakult kultúra jelenti a látható világ számára.

Elemei végeredményben ugyan mind e föld köréből valók. De összetételökben ma már megszámlálhatatlan esetben teljesen újat jelentenek eredményei a természeti világ körében.

Minden kultúra tulajdonképpen energiaátalakítás. Eszközlője az ember, végtagja, szerszáma, gépe. Hatósugara a földfelszíntől sok ezer méter magasságig és sok kilométer mélységig terjed — mindenütt újat, a természet számára eddig teljesen ismeretlen dolgokat hozva elő.

Elképzelhetetlen magasságokba lendülhet, amíg Istennel csak valamelyes összhangban megmarad, de világcatasztrófák örvényeibe merül, ha ebből kiesik és tőle elszakad.

A szentírás első lapján kijelentett teremtéstörténetet általában a „világteremtés” néven tartja nyilván a köztudat. — Ebben a kijelentésben a világteremtés tulajdonképpen csak a világoosságra és a menny megteremtésére vonatkozó sorokban foglaltatik össze s a többi rész már nem a „világ”, hanem a Föld teremtéstörténete.

A Föld és a földi lét kialakulására vonatkozólag számos tudományos elmélet ellentétben levőnek látszik az itt közölt kijelentéssel. Ezek sorában a legelső helyen említhető az evolúció, a fejlődéselmélet, amelynek lényege, hogy a viláγκialakulás automatikus, különféle e világi tényezők közrehatására ment végbe.

Bár a fejlődés ténye elvitathatatlan, de a viláγκialakulás folyamatánál, a fejlődés minőségi fokozatainál egy magasabbrendű tényező kiküszöbölése lehetetlen, amit nemcsak a világ, a lét és az élet rétegződése és harmonikus együttmaradása, hanem a számos hasonló tény közül pl. csak a szimbiózis jelenségei is vitathatlanná tesznek, amellet, hogy minden fejlődési folyamatnak is meg van a maga áthatolhatatlan s áthághatatlan határa, aminek a megállapítása sem automatikus folyamat eredménye.

Gondviselés — világkormányzás.

A megteremtett világ fennmaradása Isten azon tevékenységének az eredménye, amelyet a hit világa a gondviselés névvel jelöl.

Kihat ez a világ egészére, elemeinek, összes anyag- és erőrendszereinek mindenikére, az emberre is.

A gondviselés keretében Isten világkormányzása a teremtettség körébe közvetlen avatkozik bele. Az irányítás-korlátozás, határvetés és a megakadályozások jelenségeiben jelentkezik ez. „Ő ad mindennek életet, lehelletet és mindent.” Csel. 17, 25/b. — „Mindennek eleve rendelt idejét meghatározza.” Csel. 17, 26.

Az ember.

A teremtés koronája az ember. Saját lehelletével látta el az Isten. A látható és láthatatlan világ, a természet és a kegyelem világának határán éli életét.

Az Összes élőlények között az ember jelentősége a legnagyobb.

Úgy a földi lét, mint az egész, általunk ismert körében a világegyetemnek is, egyedülálló lényformának látszik.

Test szerint a föld porából való. Élete a föld rögéhez kötött. I. Kor. 15, 47. Férfiúvá és asszonnyá teremtett. Máté 19, 4. Feladata: Isten képévé és dicsőségévé válni a teremtmények sorában. I. Kor. 11, 7.

Míg az Istennel való zavartalan összhangban élt, valóban ez is volt. A tökéletes istenismeret, az isteni akarat-

hoz való alkalmazkodás és Ő iránta való teljes szeretet tette ezt lehetségessé.

Ebből az állapotból azonban hamarosan kiesett. Az első sugallat hatására az Istennel ellentétes világból, szembehelyezkedett Istennel, az Ő akaratával ellentétes cselekvést hajtott végre.

Az ember, aki Isten dicsőségére teremtetett, a világba betörő bűnnek, az Istennel szembehelyezkedő, sátáni névvel jelölt erők világba áramlásának vált az eszközévé és közvetítőjévé.

A bűn hatáskörébe került az ősemler. Ez nem maradt következmények nélkül.

Eltorzult rajta az istenképmás. Természete megromlott, minden rosszra fogékonyra, az Istenre vonatkozó dolgok felfogására és megértésére is képtelenné vált.

Az ilyen irányú hajlam olyan mértékűvé lett, hogy a jó ismeretében és tudatában is inkább a bűnt cselekszi. A bűn rútsága elveszti visszataszító hatását előtte és úgy bele tud gyökerezni a rosszba, hogy a jónak és erénynek még csak látszatára sem törekszik, mígnem belevesz a megátalkodottságba is, az Istentől való teljes elfordulásba is. E hajlam az egész emberiségen végigvonul, amely az Isten teremtő kezéből kikerült ősemlertől származik. „Egy ember engedetlensége által sokan bűnösökké lettek” Róm. 5. 19.

Minden természetes úton származott ember ennek az eredendő, eredetinek nevezett bűnnek a hatalma alatt áll. Nélkülözi az istenismeretet, az istenfélelmet, az Istenben való bizodalmat s tele van von-

zódással a bűn iránt, ami a halálba és a kárhozatba dönti. Ág. Hitv. II.

„A bűn oka nem az Isten, hanem rajta kívüli tényező. Abból a körből származik, amely rajta kívül, vele szembehelyezkedésre törekszik s az ő akaratát keresztezi. Ez a gonosz akarat az istentelen léleké, az ördögé, amely elfordul Istentől és a maga lényegét adja bele a világba.” Ág. Hitv. XIX.

A bűn Istennel való szembehelyezkedés. Törvényének megszegése, áthágása, elvetemedés Őtöle. Egyrészt állapot, másrészt tevékenység. Benne van a lélekben, de a testhez is hozzátapad. Érvényesülésének egyes formái a tényleges bűnök. Részben belülmaradnak az emberben, mint a gondolatban, vágyakban jelentkezők, részben a külső világba hatnak ki, mint az Isten-, a felebarát, az önmagunk ellen elkövetett bűnök. Ezek vagy tényleg véghezvitt, vagy mulasztásbői származók, saját bűnök, vagy az idegen bűnével való egyetértésből, esetleg annak elősegítéséből származók, önkéntes és akaratlan, tudatos és tudatlan, elhamarkodásból vagy gyengeségből keletkező, néma és kiáltó, sőt égre kiáltó bűnök. Továbbá enyhébb, súlyosabb, megbocsátható és bocsánatban nem részesíthető bűn is van. — A legfőbb és a legnagyobb bűn, amelynek bocsánata sem földön, sem égen nincsen: az Isten Szentlelke elleni bűn — a felismert és a lelkiismeret szerint is

helyesnek talált isteni igazsággal, valamint az Istentől felkínált kegyelemmel való megátalkodott szembehelyezkedés, elutasítása az isteni kegyelemnek. Máté 12, 31.

Mindezek sötét árnyékba borították és borítják az egész világot és benne az emberi életet is. Luk. 1, 69.

Ennek következtében romlott meg a régi élet szerint való óember a csalárdság kívánságai miatt. Ef. 4, 22.

Ezek hatáseredményeképpen az emberek okoskodásaikban hiábavalókká lettek és balgatag szívek megsötétedett. Róm. 1, 21. Isten őket szívek kívánságaiban tisztátalanságra adta, hogy egymás testét megszeplősítsék. Róm. 1, 24. Útjaikon romlás és nyomorúság van, lábaik gyorsak a vérontásra, szájuk telve átkozódással és keserőséggel. Róm. 3, 14—16. Ennek vége: a bűn zsoldja a halál. Róm. 6, 23. Ez a halál: lelki halál — minden jó iránti fogékonyság teljes kihalása a lélekből, — testi halál — az embert érő sorscsapások elháríthatatlan következménye, a mulandóság teljes diadala az emberen és a természet felett és végül az örök halál — a kárhozat.

Ez a végső eredménye az Istentől elszakadásnak, a véle ellentétes világ, a bűn hatalma alá jutásnak.

Az eleveelrendelés és előreelrendelés.

A világteremtés hajnalán megnyilatkozó isteni intézkedések és ténykedések egyike lehetővé tette, hogy az ember ebből a mélységből is kiszabadulhasson és kimenekedést találjon.

Az efezusiakhoz írt levélben I. 4, 5.-ben a Krisztustól közvetlen nyert kijelentés alapján Pál apostol arról értesít, hogy Isten eleve elhatározással és kiválasztással a bűnbe esett embernek újra az Ő fiává fogadására vonatkozólag is intézkedett. Örök időknek előtte állapította meg az Ő kegyelme és végzése szerint a megtartatás módját. II. Tim. 1, 9.

A hiábavalóság alá került egész teremtett világ számára egy új reménységet adott, hogy maga ez a teremtett világ is megszabadul majd a rothadandóság rabságából. Róm. 8, 20—21. Az irgalom eleve elkészített edényeit az ő dicsőségének megismertetésére rendelte ismét a világ élete során. Róm. 9, 22.

Az előreelrendelés megnyilatkozása a természeti törvények örökérvényűsége is.

Ezek úgyszólván minden időkre meghatározzák az egyes természeti lét- és élet jelenségek lefolyását és menetét, Változhatatlanoknak ismertek, megbízhatók, és számítani lehet a kultúra felépítése során is rájuk ennek következtében. A világkorszakok, az emberiség, az egyes emberek keletkezése, életideje, tartama, elmúlása, fennmaradásuk formái, keretei, mind adottságok közé szorítottak. Adottságok vesznek körül mindent, ami létezik s

ezek határozzák meg minden lét keretét, az emberét is. Ezek sorába tartozik bele az eleveelrendelés ténye is. Isten eleve rendelkezett az embernek a bűn és halál hatalma alól való kiszabadulásáról, a megváltásáról *is*! „Mindeneket engedetlenség alá rekesztett, hogy mindegyiknek könnyűljön.” Róm. 11. 32.

Az eleveelrendeléssel kapcsolatban figyelemre méltó, hogy a kijelentés eredeti szövegében foglalt görög kifejezés nemcsak az ú. n. „eleve-elrendelés” jelentését tartalmazza, nemcsak az ezzel kapcsolatos, megfellebezhetetlen; és megváltozhatatlan isteni intézkedést, hanem azt is jelenti, hogy „eleve rendelkezett” — „rendelkezést adott — eszközölt”. Ebben *nem foglaltatik* benne a végső és megváltozhatatlan lezárttság, ami az első jelentéstartalommal a predestinációt valló felekezeteknél szorosan kapcsolódott.

Istennek azon örök határozata az eleveelrendelés, amelynél fogva, mint Atya a bűnbe merült embert kegyelméből, jótetszéséből és szeretetéből a világba küldendő Fia által az üdvösségre rendelte.

A világot éltető és a világ számára fennmaradás lehetőségét biztosító és nyújtó kegyelmének az emberre vonatkozó megnyilatkozása ez. Kegyelmi tény: „Kegyelemből tartattok meg a hit által és ez nem töletek van, Isten ajándéka ez”. Ef. 2, 8. — Szeretet tény: „Úgy szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen”. Ján. 3, 16. Isten jótetszésének ténye: „Az Ő akaratának jókedve szerint eleve elhatározván, hogy minket fiaivá fogad Jézus Krisztus által”. Ef. 1, 5.

Az eleveelrendelés Isten szabad, önkéntes ténye, mint az ő teremő akaratának minden más megnyilatkozása is. Forrása a kegyelem s mint kegyelemhatározat ingyenváló és szabados, emberi érdemet kizáró, egyenlő és egyetemes, mindenekre kiterjedő, valóságos és tényleges, folyamatos és célját elérő.

Az eleveelrendelés mindazonáltal nem feltétlen. A kezdetben volt Igével, ennek testetöltésével, Krisztussal kapcsolódik, ki az idők teljességében jelent meg. Form. Concord. II. XI. 65. „Akiket eleve ismert, eleve el is rendelte, hogy azok az ő Fia ábrázatához hasonlatosak legyenek... akiket pedig elhívott, azokat meg is igazította, akiket pedig megigazított, azokat meg is dicsőítette.” Róm. 8, 29—30.

De kapcsolódik az isteni igazságossággal is, amely ugyan nem azonos az emberével. „És ez nékik az én szövetségem, midőn eltörlöm az ő bűneiket.” Róm. 11, 27. „Mégfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint: azoknak, akik a jócselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek — örök élettel, azoknak pedig nem engednek az igazságnak — búsulással és haraggal.” Róm. 2, 7—8. „Isten nem csúfoltatik meg.” Gal. 6, 7.

„Az emberi akaratnak van némi szabadsága, aminél fogva a külső tisztességnek megfelelhet s az értelem megítélése alá tartozó dolgokban szabadon

választhat. De a Szent Lélek támogatása nélkül nem képes az Isten igazságát vagy a lelki igazságot cselekedni, mivel érzéki ember nem fogadhatja fel azokat, amik az Isten lelkétől vannak. I. Kor. 2, 24. Ez a képesség a szívekben akkor terem meg, ha Isten ígéje által a Szent Lélek bennök lakozik.” Ág. Hitv. XVIII.

Az eleveelrendelésben megnyilatkozó általános, isteni kéglimet a hit által fogadja el az emberi lélek, miáltal ez különössé és személyessé válik. Elfogadása eredményezi az üdvfeltételekhez való kapcsolódást, életközösséget és az Isten igazságában való részesedést. Ez a folyamat azonban a bűnben való tudatos megátalkodottság, a Szent Lélek elleni bűn állapotában nem mehet végbe. Az eleveelrendelésben megnyilatkozó kegyelem konok elutasítása következtében teljeseedik be az elvettetés, az üdvösségből való kizárás, a kárhozatba jutás. Form. Concord. I. XI. 12—13. Ennek személyes oka nem Isten, nem is az Ő határozata, hanem a bűn, amelyből a bűnös *tudatosan* nem kíván szabadulni. Form. Concord. II. XI. 78—91.

A természeti törvények is csak azoknak az erőknek és anyagoknak a körében érvényesülnek, amelyekre vonatkoznak, s mikhez elérnek, ami kívülesik rajtuk, azokra hatással nem lehetnek. Így az eleveelrendelésben megnyilatkozó isteni kegyelmi határozat is csak azokkal kap-

csolatban érvényesülhet és éri is el feltartóztatlanul célját, akik szántsándékkal nem vonják ki hatása alól magukat és megátalkodottan el nem fordulnak tőle. Form. Conc: II. XI. 41—60. —

„Az eleveelrendelésben kinyilatkoztatott isteni és az emberi akarat érintkezésének határán „az Isten Lelke a hallott ige és a szentségekkel való élés által az emberi akaratot megragadja (aggređitur) és a megtérést és újjászületést eszközli. Miután a Szent Lélek ezt eszközölte és végrehajtotta, az emberi akaratot egyedül az ő isteni erejével és munkájával megváltoztatta és megújította — akkor az embernek ez az új akarata a Szent Lélek Istennek az eszközévé és orgánumává lesz, úgy hogy az nemcsak megragadja a kegyelmet, hanem az ezután következő cselekedetekben a Szent Lélekkel együtt működik (cooperatur).” Form. Concord. II. 18.

„Isten, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jókedvűből.” Fil. 2, 13. „Félelemmel és rettegéssel vigyétek végbe a ti üdvösségteket.” Fil. 1, 12. „Hű az Isten, aki titeket elhívott és Ő megcselekszi azt” I. Tess. 5, 23.: — amit örök időknél előtte saját végzése és kegyelme szerint megállapított és elrendelt a bűnbe esett emberre vonatkozólag.

II. HITCIKK.

Hiszek a Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítettet, meghalt és eltemettetett; alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadott halottaiból, fölment a mennyekbe, ott ül Istennek, a mindenható Atyának jobbján, ahonnan eljö ítélni élőket és holtakat.

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten, az Atyától öröktől fogva született és valóságos ember is, Szűz Máriától született; nekem Uram, aki engem, elveszett és elkárhozott embert megváltott; minden bűntől, a haláltól és az ördögnek hatalmából megszabadított és magáévá tett; nem arannyal, sem ezüsttel, hanem szent és drága vérével, ártatlan szenvedésével és halálával; hogy egészen az övé legyek, az Ő országában Ő alatta éljek, néki szolgáljak örökkévaló igazságban, ártatlanságban és boldogságban; amint Ő feltámadott a halálból, él és uralkodik mindörökké.

Ez bizonyly igaz!

Luther: Kiskáté.

Ez a hitágazat Jézus Krisztusra irányítja a keresztyén hitet és bizodalmat.

Nem az ember Jézusra, akit mitológiai alaknak, esetleg talán a világ legnagyobb zsenijének, prófétájának, vallás- avagy társadalomreformátorának, költői lelkületű vándortanítójának tartanak.

Ez a hitágazat Jézus Krisztusra, az Isten egy Fiára utal, aki szeplőtlenül fogantatott és emberré lett, aki szenvedéseivel megváltotta az embert az Isten számára a keresztfán végzett áldozatával, aki feltámadott és a mennyekben mint Istennek az Atyával egyenlő lényegű második Személye vonzza magához a hit által, a benne vetett bizalom által az emberi lelkeket, hogy teljeseedsbe vigye Isten örök eleveelrendelését.

Jézus Krisztus közvetítésével az emberi lélek a véges és mulandó környezet feletti és mögötti örökkévaló környezettel kerül állandó és az enyészet által sem módosítható kapcsolatba, melynek középpontjában Isten, az örökkévaló és élő Isten van.

Hiszek a Jézus Krisztusban.

„Hiszel-e az Isten Fiában” kérdezte az Úr Jézus a meggyógyított vakot. — Felele az és monda: „Ki az, Uram, hogy higgyek benne?” János 10, 35—36.

Miként az általános vallásos hit körében különleges jellege van a keresztyén hitnek, úgy a keresztyén hit világában különleges középponti jelentőségű a Jézus Krisztusban való hit.

Az igaz Istenre irányuló egész hit-tartalmat az Úr Jézus Krisztus jelentette ki. Ez nem csak *önmagában* abszolút, feltétlen és a legmagasabb rendű, de a többi vallásokkal való *összehasonlításban is* ennek bizonyul. A Jézus Krisztusban való hit, a Vele való életkapcsolódás a hit által: döntő jelentőségű az örökélet, az üdvösség szempontjából.

Az egész keresztyén hit tulajdonképpen Krisztusra irányuló és Rajta keresztül találja meg az Istent: az Atyát és a Szent Lelket is. „Az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú és akinek a Fiú M akarja jelenteni.” Máté 15, 27. — „Aki engem látott, látta az Atyát.” János 14, 9. — „Őbenne lakozik az Istennek teljessége testileg.” Kol. 2,9. — „Istennek valamennyi ígérete őbenne lett igenné és őbenne *lett* ámenné.” II. Kor. 1, 20. — Istenhez az út csak őáltala lehetséges „Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, hanem csak én általam.” János 14, 6.

Az Istennel való zavartalan összhangbajutás csak Óáltala és Őbenne valósulhat meg s az ember ezenkívül marad mindaddig, míg a Krisztussal való benső lelki közösség ki nem alakul, a Benne vetett hit által. Ez az Istennel való harmóniába juttató hit Simon Péter nevű tanítványát töltötte el az emberek közül legelőször. Ehhez jutva, tette a nagy vallást: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.” Máté 16, 16. — „És mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia.”^M János 8, 69.

Ez a különleges, Krisztusba vetett hit, átváltoztatja a természetes embert, száradt kéz, bélpoklosság, bénarság, stb. gyógyulást, viharcsendesítést eredményezett, halottat támasztatott. Ez közvetíti a bűnbocsánatot, eredményezi elhárulását mindennek, ami Istentől az embert az időben, vagy az öröklétben elválaszthatná. „Aki Énbennem hisz... örökélete van annak.” János 6, 47. — „Nem megy a kárhozatra, hanem általmént a halálból az életre.” János 5, 24. — „Aki hisz Énbennem, ha meghal is él.” János 11, 25. — „Akik hisznek az Isten Fiának nevében, azoknak örökéletük van.” I. János 5, 13.

A vallásos hitnek ezen Krisztusra irányulása az egy isten közelébe egyedül segítvén az embert, nélkülözhetetlen és mellőzhetetlen annak a számára, ki nemcsak kiélni önmagát, hanem az embernek Istentől nyert rendel[^]tetését is elérni törekszik. .

Erről a Jézusban Isten Fiát meglátó és elfogadó hitről maga az Úr mondotta azt, hogy „nem a test és a vér jelentette ezt meg neked, hanem az én mennyei Atyám” Máté 16, 17. — Istennek, az embert Krisztus által gyermekévé fogadó mennyei Atyának az ajándéka ez a hit; Közvetítésévei az Istennel való életkapcsolat közvetlenné

és határozottá válik. Ez által lesz osztályrészünké annak az isteni kinyilatkoztatásnak a teljessége, amely a világ-mindenség felépítésében, a nagy természet életében, a lelkiismeretben, a próféták által és az Isten különleges megnyilatkozásain át áradt az ember felé, hogy az Isten nélkül való életből, a bűnből, a halálból és a kárhozatból megmentsen.

Jézus.

Jézus történeti személy volt. Születése, élete, halála időszámításunk kezdetén folyt le. Hazája Palesztina, születés helye Bethlenem, működési tere az akkori római birodalom Júdea nevű tartománya volt. Földi élete 33 évig tartott. Halála Jeruzsálemben, a tartomány fővárosában következett be. Kereszthalált halt, de sírja, amelyben eltemették, üresen találtak harmadnapra. És mint élő, többször megjelent tanítványainak és híveinek.

Neve: Jézus = megszabadító, népét bűneitől megváltó. Máté 1, 21. Eredeti héber alakja Jehosua, Józsua, aram kiejtéssel Jészua volt.

Életére vonatkozó adataink részben a keresztyén szentiratokból származnak, részben a keresztyénségen kívüli forrásokból. Ez utóbbiak közül Szvetoniusz történetíró Klaudiusz császár (41—54-ig) életrajzában tesz arról említést, hogy a császár a zsidókat egy bizonyos Chrestus izgatására beállott nyugtalankodás miatt Rómából kiűzte. — Tacitus „Annalesz” című, 114 körül megírt történeti műve XV. 44. részében leírja Néro császárnak 64-ben végbevitt keresztyénüldözését, amely abból indult ki, hogy Róma felgyújtásának a vádját önmagáról a keresztyénekre terelte. A „christianusokról” ezt írja: E név létrehozója Christus volt, aki Tiberiusz császár alatt Poncius Pilátus procurator által kivégeztetett a 26—36-os évek valamelyikében. — Jozefusz Flaviusz is említést tesz

Jézusról, de a XX. 9-ben erről szóló hely hitelességét vitatják. Bőven foglalkozik vele az ekorbeli rabbinusi irodalom, ez azonban érthető okból gyűlölködő és csúfolódó szellemű.

Részletesen a Szentírásban foglalt evangéliumok adnak Jézusról és a Benne megjelent isteni üdvakaratról tájékoztatást és hírt, égi örömhírt minden idők számára.

Elszórt adatokat közölnek a Szentírásban foglalt apostoli levelek is. Ezek sorában Pál apostoltól származik a legtöbb, aki ugyan nem a test szerinti, nem a történeti Jézus életét ismerteti, hanem krisztusi, messiási mivoltával és jelentőségével foglalkozik főleg.

Krisztus.

„A názáreti Jézust, azt a férfiút, aki Istentől bizony-
ságot nyert előttek erők, csodatételek és jelek által,
melyeket Őáltala cselekedett Isten tiközöttetek — amint
magatok is tudjátok —, azt, aki az Istennek elvégzett
tanácsából és rendeléséből adatott halálra, megragadván,
gonosz kezeitekkel keresztfára feszítvén megöletek, kit az
Isten feltámasztott, a halál fájdalmait megoldván, mivel-
hogy lehetetlen volt néki attól fogvatartania... ezt a
Jézust feltámasztotta az Isten, minek mi mindnyájan tanú-
bizonyosságai vagyunk ... Bizonnyal tudja meg azért Izrael-
nek egész háza, hogy Úr rá és Krisztussá tette őt az Isten,
azt a Jézust, akit ti megfeszítettetek” Csel. 2. 22—36.

Krisztus — görögösen Chritsos = héberül Mesicha =
Messiás; jelentése Felkent, Felszentelt.

A felkenés, felszentelés szertartását először Mózes al-
kalmazta Isten rendeléséből, amikor Áront népe főpapjává
szentelte fel — II. Móz. 29. 7 — a kenetnek szent olaját
a fejére töltvén. Ezt a szertartást Sámuel — I. Sám. 10.
1—16. — a királlyá avatás eszközlésére használta és ren-
delte.

Ezen felkenéshez hasonló esemény — nem emberi
ténykedés formájában — Jézus megkeresztelkedése alkal-
mából ment végbe Messiási hivatásának elkezdésekor. Máté
3. 16—17. — Mk. 1. 10—11. — Luk. 3. 21—22. — Foly-

tatódott a halálból való feltámadásban és beteljesedett a mennybeszálláskor.

A Messiás a zsidó népnek adott isteni ígéret reménye szerint az utolsó idők eszményi királyaként volt szent várakozás tárgya a nép lelkében. Az isteni ígéretet beteljesíteni és az emberiség számára egy új világkorszakot hozni volt hivatott.

A próféták állandóan visszatérő és megismétlődő jövendölése különbözőkép mutatott rá, már Mózesztől kezdve egész Keresztelő Jánosig. Ilyen volt az a Messiásról szőtt prófétai álom, amely szerint eljőⁱetelekor az egész természet megváltozik, a ragadozó állatok eltűnnek és vér nem fertőzi a földet. Egy másik szerint: Dávid visszatérése lesz érkezése, ki megszüntet minden nyomorúságot és a békeség fedelme lesz. Egy harmadik szerint a mennyben van s onnan jő el, hogy nagy szenvedések és világnomorúságok közt vegye át uralmát. Egy negyedik a Szenvedő Messiás képét állítja népe elé, aki szenvedésével váltja meg a világot, magára véve minden bűnnek terhét és átkát.

Jézus mint Messiás, mint Krisztus elhárított minden politikai, e világi mozzanatot tevékenysége köréből és kizárólag Isten országának, az Isten királyságának, az Isten Uralmának megvalósítását szolgálta egész lényé és földön való élete. A feltámadás óta az Úr életének innenső része az anyaszentegyház, mint az ő teste, amelyen a poklok kapui sem vesznek diadalmat — túlsó, odaáti része a mennyek országa, az örök Üdv világában van.

Istennek Fia.

Jézus Krisztus Istennek Fiaként jött ebbe a bűnbemerült és az Istennel való összhangból kiesett világba, hogy az Istennel való békességet helyreállítsa és ennek körébe elsegítse az embert.

Istenfiúságát először földöntúli kinyilatkoztatás nyilvánította ki, „amikor az ég megnyilatkozik és leszáll a Őreá a Szent Lélek testi ábrázatban, mintegy galamb és szózat lőn a mennyből: Te vagy amaz én szerelmes Fiam, te benned gyönyörködöm.” Luk. 3, 21—22. Megisméltődött ez a megdicsőülés hegyén is. Máté 17, 5.

A földiek körében legelőször a Kísértő intézte hozzá ezt a megszólítást az evangéliumi feljegyzések szerint. Máté 4, 3. — Azután az ördögösök. Máté 8, 29. — Emberajkról András — Ján. 1, 41. — és Péter nagy vallástételekor nyilvánult meg irányában ez a felismerés. Máté 16, 16. — Tanítványainak körén kívülesők köréből a keresztfeszítést végrehajtó százados látta meg benne az Isten Fiát. Máté 27, 54.

Mígnem ..megbizonyított hatalmasan Isten

Fiának a Szentség Lelke szerint a halálból való fel-
támadás által”. Róm. 1, 4.

Őbenne „az Ige testté lőn és lakozott miközöt-
tiünk és láttuk az ő dicsőségét... Az Ige, amely kez-
detben vala, az Istennél vala és Isten vala az Ige.
Őbenne vala az élet és az Élet vala az emberek vilá-
gossága”. Ján. 1, 1—4. — „Istennek Fia az ő dicső-
ségének visszatükröződése, az ő valóságának kép-
mása, ki hatalma szavával fenntartja a mindenséget,
ki minket bűneinkből megtisztítván, üle a Felséges-
nek jobbára a magasságban.” Zsid. 1, 3. — „Képe
a láthatatlan Istennek, minden teremtménynek
előtte született — mert őbenne teremtett minden,
ami a mennyekben és a földön van, láthatók és lát-
hatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár
fejedelemségek, akár hatalmasságok — mindenek
Őáltala és Őreá nézve teremtettek. És ő előbb volt
mindeneknél és minden Őbenne áll fenn.” Kol. 1,
15—18.

Ez a Krisztus Jézus „mikor Istennek formájában
vala, nem tekintette zsákmánynak azt, hogy az Isten-
nel egyenlő, hanem önmagát megürsítvén, szolgai
formát vévén fel, emberekhez hasonlónak lett és
mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, meg-
alázta magát, engedelmes lévén haláláig, még pedig
a keresztfának haláláig. Annakokáért az Isten is fel-
támasztotta őt és ajándékozta neki nevet, mely min-

denek felett való, hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké és föld alatt valóké és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.” Fii. 2, 6—11. — Benne az Isten „egybeszerkeszt mindenedet, amelyek a földön vannak”. Efez. 1, 10.

A kinyilatkoztatások, melyek lelkének szellemi kincstárából váltak osztályrészévé az emberiségnek, az Isten megismerésére, az Istennel való örök harmóniába jutásra, az ebben való megmaradásra s a földi élet boldogságára, stb. vonatkoznak.

nemkülönben a belőle kiáradó csodatévő erők megnyilatkozásai, amelyek rendkívüli és egyébként érthetetlen, de elvitathatatlan tények koszorújával ékesíték földi útjait, —

valamint egész történeti egyénisége, büntelensége, kire még a halálára törő, felizgatott tömeg sem tudott még csak hazudni sem bűnt — Ján. 8. 46 — és még számos más különleges megnyilatkozása lényének —

mind arra utalnak, hogy nem közönséges földi halandó, de Isten Fiának köntöse szegélyét érintette a lábai elé leboruló. A közelében ébredő hit által Isten Fiával került és kerül érintkezésbe, ki nyomába szegődik és az ő kezébe teszi le sorsát.

Ugyanezt igazolják azok a történelemben számon tartott és számon nem tartható tények is, amik az Ő nevével kapcsolódtak és kapcsolódnak mind az idők végéig.

Igen — „az Ige, vagyis az Isten Fia, Szűz Mária méhében emberi természetet öltött magára. Személyének egységében két természet, az isteni és emberi

természet elválaszthatatlanul össze van kötve, egy Krisztus, valósággal Isten és valósággal ember, Szűz Máriától született, valósággal szenvedett, megfeszítettett, meghalt és eltemettetett, hogy kien-gesztelje irántunk az Atyát s áldozatul szolgáljon nemcsak az eredendő bűnért, hanem az emberek összes tényleges vétkeiért. Ugyancsak Ő leszállt a poklokra s harmadnapon valósággal feltámadott, azután felment a menyekbe, hogy az Atya jobbjára felül üljön, mindörökké országozzon és uralkodjék minden teremtményeken, megszentelje a benne hívöket, elküldje szíveikbe a Szent Lelket, aki igazgassa, vigasztalja, életre keltse és oltalmazza őket az ördög és a bűn hatalma ellen. — Ugyanaz a Krisztus nyilván meg fog jelenni egykor ítélni eleveneket, holtakat ...” Ág. Hitv. III.

Egyszülött.

Isten a Tőle elszakadt emberrel az ő földre küldött Fia által vette fel ismét az érintkezést.

Jézus Krisztus Isten, „az Atya egyszülöttje” Ján. 1, 14. — ki „az ő egyszülött Fiát adá” Ján. 3, 18. — hogy legyen „egy közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus”. I. Tim. 2, 5.

A mi Urunk.

Istent az „Úr” nevével nevezte a zsidó vallás. Isten nevét Jahve-t olyan tiszteletben részesítették, hogy attól félvén, hiába vették e név, kiejteni sem merték, hanem az ezen nevet jelölő betűket általánosan Ūrnak, Adonáj-nak mondták.

Ūrnak, Kyriosz-nak nevezték általánosan a római birodalom császárait, miként Urbsz-nak vagy Polisz-nak a fővárost. Sok keresztyén üldözésnek alapjául is az szolgált, hogy őket más Kyriosz alattvalóinak tekintették, mint aki a császár volt.

Jézus maga is felvetette az erre vonatkozó kérdést, rámutatva, hogy a Krisztus Dávidnak nemcsak fia, hanem ura is. „Ha tehát Dávid urának hívja őt, mimódon fia?” Máté 22, 45. Tanítványai is így szólították: „Mester és Uram és jól mondjátok, mert az vagyok.” János 13, 13. Amikor Tamás megtért hitelenségéből, a Feltámadott elé ezekkel a szavakkal borult: „Én Uram és én Istenem!” János 20, 28. Tiberias tengerénél János így jelzi társainak, amikor felismeri: „Az Ūr van ott”. János 21, 7. Péter a pünkösdi beszédben arra mutat rá, hogy az Isten Jézust „Ūrrá és Krisztussá” tette. Csel. 2, 36.

Így ment át ilyen elnevezése Jézusnak az apostoli kor köztudatába és így vált a hitvallók és a hitüldözők elválasztó vonalává az Úrként való elismerése. „Senki, aki Istennek lelke által szól, nem mondja Jézust átkozottnak (mint a zsidók) — és senki sem mondhatja Úrnak Jézust, hanem csak a Szent Lélek által.” I. Kor. 12, 3.

Az első keresztyének legrövidebb hitvallása is ez volt; „Az Úr Jézus” Róm. 10, 9., mert „e világnak országai a mi Urunké és az Ő Krisztusáé lettek” Jel. 15, 15. „Azért halt meg és támadott fel és elevenedett meg Krisztus, hogy mind élőkön, mindholtakon uralkodjék.” Róm 14, 9.

A keresztyén élet az Úrban való és az Úrnak szánt élet. „Ha élünk az Úrnak élünk, ha meghalunk meg. Akár éljünk azért, akár haljunk, az Úréi vagyunk.” Róma 14, 8.

Az Úrnak szentelték a hét első napját az öskeresztyének és a zsidó szombat helyett ez volt a hét ünnepnapja. Jel. 1, 10. (Kyriaké hemera), a Miatyánkot az Úr imájának mondták s minden istentisztelet alkalmával elmaradhatatlanul elmondták. Az Úr szent vacsorájával menekültek a bűn hatalma alól és a halál torkából a kegyelem világába, az Úr igéje volt vigasztalásuk és erőforrásuk, mert a feltámadott Úr Krisztus „Uraknak Ura és királyoknak Királya”. Jel. 17, 14.

Jézus Krisztus a mi Urunk. Az Ő akaratának felsőbbrendűségét ismeri el ma is a hívő, amikor a hitvallásban így nevezi. Az Ő akaratában való feltétlen alkalmazkodás a hit megnyilatkozása. Hiszen

„Néki adatott minden hatalom mennyen és földön”. Az Őhöz való kapcsolódás: ennek a hatalomnak oltalma alá való helyezkedés és az erre való reábizakodás.

Az Őhöz való hűség, a Tőle elszakadni nem akarás, vagy nem tudás a Krisztus-követő ember legfőbb jellegzettsége. Ez avatta a hitvallókat és hithősöket vértanúkká és mártírokká is és ilyenné nevel minden időkben.

Az Ő elismerése a mi Urunknak azt jelenti, hogy az Istenre vonatkozó, a hitnek és a vallásnak dolgaiban senki más felette valót el nem ismer a hívő lélek. Másféle, az Ő kijelentéseivel ellentétben álló tanítást, felfogást és nézetet el nem fogad, az Ő kijelentett akaratánál magasabbrendűt el nem ismer s más előtt meg nem hajol.

Az Úr Jézus Krisztus a mi Urunk. Nemcsak az ő akaratának érvényesítése és hatalmának gyakorlása révén vált Urunkká, hanem a számunkra megszerzett Legfőbb Jóban való részesítés által is.

Az ő életének odaszentelése a mi megváltásunkra, az üdvmű végrehajtása az Ő személyes és egyedülálló jelentőségű ténye, amelynek áldásainál nagyobbban az elvesztett édenkert óta nem részesedett az ember.

Az Úr Jézus a váltságmű végrehajtója.

Az Isten kegyelmi határozatában előre rendelt határozata, a váltságmű végrehajtásában egyrészt az isteni igazságnak tett eleget az Úr Jézus Krisztus, másrészt pedig az ember számára szerzett örök engesztelést Isten színe előtt és vezetett vissza az Isten kegyelmében való élet körébe.

Krisztus, a próféta.

Ezt a váltságművet szolgálta az Úr Jézus a prófétai hivatal betöltésével. Az Isten prófétáinak sorában Ő ismerte egyedül a legvilágosabban Istennek az ember megváltására és üdvözítésére vonatkozó akaratát.

„Monda Néki az asszony: Tudom, hogy Messiás jő, ki Krisztusnak mondatik, mikor Az eljő, megjelent nekünk mindent. — Monda neki Jézus: Én vagyok az, ki veled beszélek.” János 4, 25.

Jézus Krisztus egész **egyénisége**, személye az Ige megtestesülése s e világban való megjelenése volt.

Három esztendő s nyilvános földi munkálkodása után az egyházban marad együtt tanítványaival, ennek szellemi irányításában és vezetésében mind a világ végéig. Máté 28, 20.

A mi Urunk Jézus prófétai munkája keretében elsősorban az értelmet világosítja meg s amit így közöl, az az Istentől kijelentett üdvímeret az emberiség számára.

Krisztus, a főpap.

Az Úr Jézus azonban nemcsak az értelem számára adott új világosságot az eredendő bűn és a halál árnyékában völgyében ülők számára, hanem meg is nyitotta az örök világosság körét és idevezető

úttá is vált minden hívő számára: mint népének *Főpapja*.

Nem Isten akaratának megismertetésével, hanem élete odaáldozásával vitte teljességbe a váltságművet. „Kit az Isten rendelt engesztelő áldozatul . . . hogy megmutassa igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.” Róma 3, 25. Mint embernek „mindenestől fogva hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy . . . hív Főpap legyen az Isten előtt való dolgokban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért”. Zsid. 2, 17. „... ki megkísértetett mindenekben, hozzánk hasonlóan — kivéve a bűnt.” Zsid. 4, 15. És „A mi bűneinket maga vitte fel testében a fára”. I. Péter 2, 24. „Engedelmes lévén mindhalálig, még pedig a keresztfának haláláig.” Fii. 2, 8.

Áldozat lett a világ bűneiért. Önmagát adta áldozatul, mint Istennek Báránya (János 1, 29.) és lőn mindenek számára Isten előtt való engeszteléssé. „Engesztelő áldozat a mi vétkeinkért, de nemcsak a mienkért, hanem az egész világért is.” I. János 2, 2.

Isten és az ember viszonyában középponti tény az Úr Jézus Krisztus engesztelő áldozata.

„Egyetlen áldozatával örökre tökéletesekké tette a megszentelteket.” Zsidó 10, 14.

Az édenkertben eltiltott élet fájának másává magasztosult fel a golgotai kereszt (Jel. 2, 7. — 22, 14.), amelyről az életnek kenyere és itala lett az ember osztályrészévé. „Aki eszi az Én testemet és issza az én véretem, örökélete van annak és Én feltámasztom azt az utolsó napon. Mert az Én testem bizony étel, és az Én vérem bizony ital.” János 6, 54—55. Ez amaz „elrejtett manna” Jel. 2, 17., ama „mennyei eledel”, amely „a mennyből szállt alá és életet ad a világnak”. János 6, 33.

Az ő ártatlanul elszenvedett áldozati halála olyan büntetés vállalása volt, amely nem Öt illette, hanem az egész emberiséget. Ápol. IV. 40.

Isten elfogadta ezt az áldozatot. A Vele való életközösség alapjává és forrásává tette. „Ezért Újszövetségnek a közbenjárója Ő, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságául, a hivatottak elnyerjék az örökkévaló örökségnek ígértét.” Zsid. 9, 15. „Istentől lőn bölcseségül, igazságul, szentségül és váltságul.” I. Kor. 1, 30.

Az Úr Jézus Krisztus önkéntes és ártatlan szenvedése és halála az eredendő bűnnek az egész emberiségre kiáradó következménye számára állított gátat és olyan értéknek bizonyult, amely úgy az Isten világrendjében, mint az emberiség lelki életében egyedülálló jelentőségűvé vált.

Az Isten világrendjében „Krisztus érdemévé”

vált annak értéke, hogy „átokká lett érettünk” (Gal. 3, 13.).

Ezért „dicsőséggel és tisztességgel koronáztatott meg”.

Ennek kinyilvánulása volt az Ő halottaiból való feltámadása, mennybe szállása s hogy „adatott Néki név, mely minden név felett való”. Fii. 2, 10. Krisztus érdeme olyan igazsággá vált, amelynek érvénye és értéke, Isten előtt megállásra képesítő ereje a hívő emberre is visszahat és a hit által minden ember osztályrészévé is válhatik.

Krisztus „magába a mennybe menvén be, Isten színe előtt jelent meg érettünk” — Zsid. 9, 24. — és megnyitotta a kegyelem világát, azt a világfelett elboruló megfoghatatlan világot, amely a világfennmaradás minden lehetőségének és az Isten örökkévaló javainak a világa. Ennek, a kegyelemnek a világba sugárzása indult meg Rajta keresztül, azok felé, akik Krisztus nevét segítségül hívják, akik hisznek Őbenne és általa az Istenben. Ez hárítja el az eredendő bűn minden következményét és átkát és tesz az Istennel való békeség, örök harmónia boldog részesévé.

A látható s láthatatlan dolgok, bűnbeárnyékolta tömkelegében így lett az Úr Jézus Krisztus megváltó érdeme a sötét éjszakában egyedül világító ama hajnalcsillag, amely a bűn alá rekesztett világ-

ban s ennek szövevényes útjain az Isten felé való eligazodást lehetővé teszi. „Nincsen senkiben másban üdvösség”. Csel. 4, 12. Őáltala „Megigazulván ingyen az Isten kegyelméből — Róma 3, 24. — van békeségünk Istennel”. Róma 5, 1. Krisztus érdeme, engesztelése s ennek jelentősége az egész emberiségre vonatkozik. Azok számára is, kik utána születnek erre a világra. „Egynek igazsága által minden emberre elhatott az életnek megigazulása.” merül ki soha, miként ama Váltásnak az ereje, így lett „Istennek valamennyi ígérete Őbenne ámenné”. II. Kor. 1, 20.

Az Úr Jézusnak ezen engesztelést szerző érdeme és igazsága révén „van bizodalunk a szentélybe való bemenetelre a Jézus vére által azon az úton, amelyet Ő szentelt nekünk új és élő út gyanánt a kárpit, azaz az Ő teste által — és lévén nagy Főpapunk az Istennek háza felett, járuljunk Hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével, mint akiknek szívek tisztá a gonosz lelkiismerettől”. Zsid. 10, 19—22.

A Krisztus érdeme által megigazult ember bűnössége s elkövetett bűnei ugyan nem semmisülnek meg, de ezek következményei alól felmentést nyer. „Kit az Isten eleve elrendelt engesztelő áldozatul, hit által, az ő vérében, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.” Róm. 3, 25.

Ennek következménye az eredendő bűn uralma és súlya alól való kikerülés, az egyes bűnök következményei alól való feloldoztatás. Ezek ugyan árnyékként továbbra is kísérnek, de többé nem rettetnek. A sorscsapások, a halál, bár el nem kerülhetők, de borzalmaikat és rettetgető erejüket elvesztik az Istennel kiengesztelt lelkek számára s maga az eredendő bűn legsúlyosabb következménye is, a halál: boldog halállá válik, belépés lesz az az Istennel való teljes üdvközösségbe.

A Krisztus érdeme által az Istennel kiengesztelt állapotba jutás az egész földi életet is új világosságba helyezi. Az Isten előtt való megigazulásban részesedés a lelkiismeret békességének alapjává válik. Ez az állandó erkölcsi javulásra és a tökéletesség felé ad szüntelen indításokat. A mindennapi élet bajai és viszontagságai során a bennünket érő betegségek és csapások nem büntetésként zúdulnak reánk, hanem istennek az ő országára nevelő eszközévé válnak, melyek mindenike csak örök javunkat szolgálja.

Ezeket valósítja meg az Úr Jézus Krisztus, mint népének Főpapja a benne hívők számára, az ő közbenjárói égi tiszte gyakorlásával.

Mint Főpap, az Isten és ember közt az egyetlen Közbenjáró. I. Tim. 2, 5. Ezen közvetítése az egész

emberiségre kiterjed, érdemeinek egyetemes érvénye alapján, de ezen közvetítése kiváltképpen a benne hívők érdekében érvényesül.

A híveire kiterjedő gondoskodása kieszközli úgy a mindennapi élet során, mint a sorsfordulókon, valamint, a halálos órán is a kegyelemből azt, ami javunkra és üdvösségünkre van. — E közbenjárás földi és mennyei, szóbeli és ténybeli, amely nem merül ki soha. Mint annak a Válságnak az ereje, amelyet elvégzett érettünk.

Ezt hangsúlyozza ki az Ág. Hitv. XXL, rámutatván arra, hogy a Szentírás egyedül Krisztust állítja oda Közbenjáró, engesztelő főpap és szószóló gyanánt. Hozzá kell imádkoznunk és ő megígérte, hogy könyörgéseinket meg fogja hallgatni s a tiszteletnek azt a módját becsüli legtöbbször, ha t. i. minden bajunkban őhozzá folyamodunk. „Ha valaki vétkezik, van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus.” I. Ján. 2, 1. De a Szentírás nem tanítja, hogy a szentekhez fohászkodjunk, vagy hozzájuk segítségért folyamodjunk. A szentek emlékét az emberek elé állíthatjuk avégett, hogy a hitben és jótettekben példájukat hivatásunk szerint kövessük, amint a császár példaképeként veheti Dávidot a töröknek hazánkából való kiűzésére, indítandó háborúban, mert mindkettejük király.

Krisztus, a Király.

Az Úr Jézus Krisztusnak, mint prófétának és mint főpapnak érettünk véghezvitt jótéteménye magában is elegendő, hogy őt valóban a mi Urunknak ismerjük el. De méginkább rákényszerülünk erre az ő *királyi* tiszte és méltósága következtében.

A dicsőségbe visszatért Úr Jézus nemcsak a benne hívőknek, nemcsak ezek közösségének, az anyaszentegyháznak, Feje és Ura, amelynek gondját viseli és oltalmazását végezi, hanem az egész világnak is. — „És mindeneket vetett az ő lábai alá.” Efez. 1, 22. „Feltámasztotta őt a halálból és ültette a maga jobbjára a mennyben, felül minden fejedelemségen és hatalmasságon és erőn és uraságon és minden néven, mely neveztetik nemcsak e világon, hanem a következőben is.” Efez. 1, 20—21. — „E világnak országai a mi Urunkéi és az ő Krisztusáéi lettek, aki örökkön örökké uralkodik.” Jel. 11, 15. — „Hatalma szavával fentartja a mindenséget.” Zsid. 1, 3. — „Aki a királyi szék közepette vagy on — a Bárány — legelteti őket és a vizeknek élő forrásaira viszi őket és eltöröl az ő szemeiknek élőforrásaira viszi őket és eltöröl az ő szemeikről minden könnyet.” Jel. 7, 17.

Az Ő mindenre kiterjedő hatalma és uralma gyakorlásában most még ugyan elégnék találja azt, hogy csak azok hallgassanak szavára, akik „az igazságból valók” —

3ári. 18. 37 — de eljő az idő, amikor majd a világítélet utáni világmegújulásban a maga teljes egészében is megvalósul az ő Igazságának uralma, amely együtt jár az ő dicsőségének teljes kibontakozásával és hatalma minden korlátozás és gátlás nélküli érvényesülésével. — „Mikor eljő az embernek Fia az ő dicsőségében és vele együtt mind a szent angyalok, akkor beül majd az ő dicsőségének királyi székébe” Máté 25. 31.

Ez az *Úr* Jézus Krisztus. „Ki a mennyei Felség királyi székének jobbára üle” (Zsid. 8, 1.), aki előtt „mindnyájunknak meg kell jelennünk, hogy kiki megjutalmaztassék aszerint, amiket cselekedett a testben, vagy jót, vagy gonoszt.” II. Kor. 5, 10.

Fogantatott Szent Lélektől, született Szűz Máriától.

„Az Ige kezdetben az Istennél vala.” Ján. 1, 2.
„Isten dicsőségének visszatükrözése és az ő valóságának képmása.” Zsid. 1, 3. — „Minden teremtménynek előtte született.” Kol. 1, 15.

Az Ige testté lett. Ján. 1, 14. — „Mikor behozza az ő elsőszületettét a világba, így szól: És imádják őt az Istennek minden angyalai.” Zsid. 1, 6. — „Test szerint a Dávid magvából lett.” Róm. 1, 3. — Máté 1, 16. — Luk. 3, 23—31.

Az Ige emberrélevésének módja egészen különleges és egyedülálló volt. „Nem vérből, nem testnek akaratjából, sem a férfiúnak indulatából, hanem Istentől született.” Ján. 1, 13.

„Elküldetek Gábriel angyal Istentől Galileának városába, melynek neve Názáret, egy szűzhez . . . neve pedig volt Mária” ... és monda neki... a Szent Lélek száll reád és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged ... és íme, fogansz méhedben és szülsz fiat és nevezd az ő nevét Jézusnak. . . azért ami születik .. . szentnek hívatik, Isten Fiának ...” Luk. 1, 26—35.

„És mikor Betlehemben valának, bételének az ő szülésének napjai és szüle az ő elsőszülött fiát és bepólyálá őt és helyezteté a jászolba...” Luk. 2, 6—7.

Megszületéséről égi sereg adott hírt a környék ébren virrasztó pásztorainak. „Született pedig néktek ma Megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában”. Luk. 2, 11. Rajtuk kívül egy rendkívüli csillagjelenés, amely napokig tartott (Stella mirabilis Cassiopeiae? — Föld—Mars—Jupiter konstellációja?) hívta fel napkelet mágusainak, csillagvizsgáló tudósainak figyelmét reá, kik fel is keresték őt Betlehemben. Máté 2, 1—2.

Ez volt „az idők teljessége, amikor kibocsátotta Isten az ő Fiát, ki asszonytól lett, a törvény alatt lett, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy elnyerjük a fiúságot”. Gal. 4, 4—5.

Ez az idő: időszámításunk első esztendeje volt, melynek vitatása nem eredményes. Augusztus római császár uralkodása alatt, amikor a római birodalomhoz tartozó Júdea tartomány kormányzója a királyi rangot is elért Heródes volt. Ez az év a Róma megalapítása utáni 753. esztendő.

Augusztus római császár véres háborúk után jutott a római birodalom élére és Kr. e. 4 — Kr. u. 34-ig uralkodott. Babonás beállítottságú volt a vallási dolgokban. Erre a legjellemzőbb, hogy hatalomra jutása döntő csatája után,

az akciumi ütközet után a győzelem emlékére emelt templomban egy bronzszamárszobrot állíttatott, mert a csata előtt egy szamarat hajtó emberrel találkozott s ennek tulajdonította sikerét.

Heródes idumeus származású volt. Saját gyermekeinek megölésén kívül is sok vér tapadt kezeihez. Babonás lelkülete gyilkoltatta le a betlehemi gyermekeket és halála esetére számos börtönbezárt fogoly leölését rendelte el.

Ezek uralkodása alatt is tükröződő hatalma az eredendő bűnnek érlelte az idők teljességét, amikor is „az Ige testté lett, és lakozott miközöttünk.” Ján. I, 14.

Ennek a mindenekre kiáradó bűnnek a hatalma alól „fogadtatott kegyelembe” Luk. 1, 28— a názareti Szűz Mária, ki a maga névtelensége mellett is méltónak találtatott arra, hogy a Szent Lélek megtermékenyítő, életsarjasztó erejének közvetlen befogadója legyen és emberi, testi életet adjon az Igének, aki így a Szűztől születés különleges útján jött ebbe a világba.

A parthenogenezis bizonyos formákban nem ismeretlen jelenség a természet világában. A méhek, a halak szaporodása, stb. stb. ilyenféle módon történik.

Loeb amerikai tudós kísérletei során levágta egyebek között a ritmikusan összehúzódó medúza tengeri állat belső részét, mire az összehúzódások megszűntek. Ha a lefejezett állatot egy meghatározott sóoldatba helyezte, úgy az összehúzódások újból megindultak. Megfigyelte, hogy egy-egy élveboncolás útján kivett szívet órákig lehet dobogtatni, megállítani, újra megindítani, sőt gyorsítani és

lassítani is, ha a megfelelő kikísérletezett minőségű só-oldatba helyezük s ennek minőségét változtatják. Ugyanez a jelenség mutatkozik az izmoknál is. Kísérletei során sort kerített bizonyos tengeri állatok nőstényeinek a petéire is. A tengeri sün petéit megtermékenyítés előtt kivette, közönséges tengervízbe tette, olyanba, aminőben az állatok éltek. Ebben az oldatban megindult a peték osztódása és fejlődése. Ha a sóoldat sűrűségét változtatta, ez a folyamat megszűnt. Olyan magnéziumchlorid oldatot is talált, amelyben más, meg nem termékenyített petét is hasonló fejlődésnek indított.

E vizsgálódások során jött rá a tudomány a só és az elektromosság különleges kapcsolatára, a só tudvalevőleg a vizet jó elektromos vezetővé teszi. Megfigyelték a sónak a protoplazmára, az élethordozó legvégső anyagra gyakorolt különleges hatását, ami az elektromos töltésű iónokra vezethető vissza. Ennek során Mathews azt is megállapította, hogy a negatív iónok hatására mozdul tevékenységre a kísérleti idegszál. Az ilyen sóközveti tette ion-hatás eredménye volt a kísérletek során a természetes megtermékenyítés nélküli életindulás.

Az iónok és kationok rengetegének a világában is ott működik az Isten keze, az Ő hatásérvényesülése.

Ilyenféle jelenséghez hasonlítható a maga titokzatoságának fátyla mögé elhúzódó Szűz Máriától való születés esete is.

Ennek következménye volt az Úr Jézusnak büntölhető mentessége, aki így nem az eredendő bűn körében lépett be a világi emberéletbe. „Ki vádol engemet közületek bűnnel?” János 8, 46. „Hozzánk mindenekben hason-

latossá vált, kivéve a bűnt” ... „Aki bűnt nem ismert, bűnné tette érettünk.” II. Kor. 5, 21. „Bűnt nem cselekedt, sem a szájában álnokság nem találtatott.” I. Péter 2, 22. „Hibátlan és szeplőtlen Bárány” I. Péter 1, 19.

A Szentháromság Isten második személye, az Ige, Szűz Máriában öltötte magára az emberi természetet és így valóságos Istenemberré lett. Benne az isteni és emberi természet egy Személyt alkotva egyesült. Ez a két természet eggyé és közösségben lévővé egyesült, így az emberi természet következményeképpen az Atya-Istennek alávetett és Vele csak isteni természete szerint egyenlő. János 14, 28/b, 14, 31, 10, 30.

Az Isten-természet nyilatkozott meg azokban a kijelentésekben, amelyek Istennek üdvüzeneteit hozták az emberiség számára, ennek következménye volt a lépteit kísérő, megmagyarázhatatlanul csodás jelenségek sora, diadala a sátán és halál felett, feltámadása, mennybemenetele, Isten jobbjára kerülése. — Ennek következtében uralkodik mindeneken, nemcsak mint Isten, de mint ember is — Isteni természete következtében van jelen mindenütt, ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az Ő nevében, és jelen van az Úrvacsorában az Ő szent teste és vére szerint, és jelen van mindenütt, Isten mindenütt jelenvalósága következtében.

Az isteni természet úgy hatotta át emberi természetét, mint a meleg hatása a tárgyakét. A két ter-

mészét, az isteni és az emberi egy személyiséget alkot. Benne s így mindkét természet szerint való az Ő születése, szenvedése, halála, feltámadása és éretünk közbejárása. — Míg az isteni természet sajátosságai közöltettek az emberivel, mint a delejes áram az acéllal, addig az emberi természet az istenit nem befolyásolta, nem módosította, mert az isteni természet változhatatlan.

Ez a szeplőtlenül fogantatott Úr Jézus Krisztus, — a testté lett Ige, a keresztyén hit közép- és gyújtópontja, ki születtek Szűz Máriától...

Szenvedett Poncius Pilátus alatt.

Az emberi természettel egyesült Isten Fia a szep-
lőtlen fogantatástól kezdve az Isten-fenségéről, ennek
birtokáról és gyakorlásáról önként lemondott és eze-
ket emberi élete rejtve tartotta. Csak itt-ott tündö-
költ elő ennek dicsősége, hatalma és ereje földi útja
során is.

Ez volt Isten Fiának önmagát megüresítő álla-
pota. „Önmagát megüresíté, szolgai formát vévén
fel, emberhez hasonlóvá lévén” Fii. 2, 7.

Együtt járt ezzel önmaga megalázása is. „És
mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, meg-
alázta magát, engedelmes lévén halálíg, még pedig
a keresztfának haláláig.” Fii. 2, 3.

A Szentlélektől való fogantatás és a Szűz Máriá-
tól való születés után leélt kb. 33 éves emberi élet-
tevékenysége a megalázkodottság állapotában, a Pon-
cius Pilátus alatt elviselt szenvedésben ért újabb
mozzanatához.

Poncius Pilátus Róma helytartója volt Júdeában,
Tiberius császár uralkodása alatt. Neve kapcsolatban áll
a felszabadult rabszolgák pileusnak nevezett kalapja el-
nevezésével. Keménykező kormányzó volt, számos véres
összetűzése volt alattvalóival, bár az országot fejlesztette

és Jeruzsálemet is vízvezetékkel s egyéb szép alkotásokkal gazdagította. Krisztus után 36-ban Rómába rendelték önmaga igazolására. A hagyomány szerint Galliába került száműzetésbe, ahol állítólag önkézzel vetett véget életének.

A keresztyén hitvallásba neve belekerülvén, az üdv-történeti eseményeknek az emberi történelemmel való kapcsolódását képviseli. Neve által a hitvallásban foglaltak mintegy behorgonyozódnak az emberiség politikai történetének folyamatába.

Az ő kormányzósága alatt történt szenvedése az Úr Jézus Krisztusnak abból a tényből következett, hogy a megszállás alatt lévő zsidóságnak halálos ítéletet végrehajtani csak a főhatalmat gyakorló római hatóság hozzájárulásával volt lehetséges.

A halálos ítéletre elébeállított Jézust a római jog rendtartása és előírt formái szerint kihallgatta. Miután több kísérletet tett megmentésére, ezúttal nem szállott szembe a zsidó főemberek és felizgatott tömeg követeléseiével. A főpap által már alkalmazott megostoroztatást megismételtette. Aztán kiadta parancsát a hódoltságban élő népek számára általánosságban használatban álló keresztrefeszítés végrehajtására.

Az Úr Jézus önkéntes szenvedése a Getsemánének nevezett kertben kezdődött, ahol megszületett a világ legszebb alkalmi imádsága: „Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár, mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te”. Máté 26, 39. A harminc ezüstpénzzel, egy rabszolga akkori napi árával megvesztegetett tanítványa, Júdás, a Karioth-beli vagy Karioth fia Júdás árulása után megkötözték, Kajafás főpap elé állították, Messiás voltának megvallása után halálra ítélték, szembe-köpdösték és ütlegelték, innen Pilátus elé ”állították, a

halálos ítélet kimondása után gúnyt űztek belőle, királyi bíbort adtak reá, királyi koronaként töviskoszorút helyeztek fejére, kormánypálcaként nádszálat adtak kezébe és az előírt ostromoztatás után Vele vitették a keresztfát a vesztőhelyre. Ez alatt leroskadt, számára segítségről kellett gondoskodni. Majd bekövetkezett a keresztfá története a Golgotán.

Meghalt.

„És emelvén az Ő keresztfáját, méné az úgynevezett Koponya hegyére, amelyet héberül Golgothának hívtak, ahol megfeszíték Őt és Vele más ketőt, egyfelől, másfelől, középen pedig Jézust.” Ján. 19, 17, 18.

Keresztfájára feliratot helyezett Pilátus: „A názáreti Jézus, a zsidók Királya”.

A megfeszítés a reggeli órákban, 9 óra tájt történt. Délután 3 órakor állt be a halál. A kereszt kínjai közepette anyjáról rendelkezett és több, a Szentírásban róla előre megírt mozzanat ment végbe és teljesedett be rajta. — A halál beállta után az akkori idők szokásai szerint lábszártörést akartak rajta is végrehajtani. De látva a halál beálltát, mellőzték ezt és egy dárdaszúrással ellenőrizték a halál tényét. E szúrás nyomán vér és víz — alvadt vér csordult ki. Ján. 19, 34.

„Bizony, Isten Fia volt ez” — Máté 27, 54. — tört elő a kivégzést végrehajtó katonák parancsnokának, egy centurió-századosnak az ajkán, aki látta kimúlásának, meghalásának lefolyását, haldoklása isteni fenségét, a déltájt elsötétedő napot, a riasztó

földrengést, ami a templom-szentek szentjének kárpitját is kettészakította.

Őt megillette a halhatatlanság. Hiszen a halál, mint az eredendő bűn következménye, Reá nem hárulhatott, ennek ellenére is önként vállalta a halált. És odaáldozta magát, hogy engesztelést szerezzen a bűn hatalma alól szabadulni nem tudó ember számára és hogy a teremtés művét a váltságművel kiegészítse.

„A keresztről való beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, kik megtartatunk, Istennek ereje.” I. Kor. 1, 18.

#

A kereszthalál általánosan elterjedt ki végzési mód volt ez időtájt. Az elítéltnak kiszögezése, a keresztfára erősítése, az általában derékszögben összerótt gerendára — az élők köréből való eltávolítása mellett az elrettetés célját is szolgálni kívánta a vele járó és mindenki által szemlélhető kinteljessége következtében. Kétféle módját ismerték a keresztfeszítésnek. A kikötözést és a szögezést. Mindkettőnek a célja az volt, hogy az elítéltet részben az étlenség, részben a nap heve, részben a tagok megmerevedése következtében beálló merevgörcs révén érje a halál, az egyéni kínok mellett. Nem ritkán az akkori időkben a falvak és városok határaiban mindenütt csoportosan tanyázó és az elhullott állatok eltakarítását végző keselyűk is siettették a halál beálltát.

A szögezési módszer valamivel gyorsabb kivégzési eljárás volt. Nyílt sebeket ejtett a testen, ami a vérelcsorgást, a vérveszteséget lehetővé tette kivált a lábakon lévő

sebek révén. A vér egyharmad mennyiségének elcsorgása után menthetetlenül kimúlt az elítélt. Tulajdonképen ezt szolgálta a lábszárak megtörése is, amit sürgős esetekben alkalmaztak. Az akkori idők felfogása ugyan azt vélte, hogy a lábszárakban van az életerő, de a valóságban a vérveszteség előálltát idézte elő ez.

Jézust a köztudat szerint a szögezési mód szerint feszítették keresztre. A keresztfán eltelt idő bőségesen elegendő volt arra, hogy a halált okozó vérveszteség bekövetkezzék. Mindazonáltal számos más halálok lehetőségét is számontartják ezzel kapcsolatban, minő a merevgörcs, szívhűdés, stb.

Így nem volt szükséges a lábszártörés Jézusnál, amit a másik két Vele megfeszítettnél alkalmazni kellett. A dárdaszúrás már csak ellenőrző eljárás volt.

A keresztfeszítés kétségtelenül embertelen kivégzési mód volt. Kínját még tetőzte a keresztfát körül zsongó gúnyolódok, a gonosztevők közé számláltatás, az elhagyatottság érzése, a magára maradottság tudata. „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” Márk 15, 34. Mindezek az Ő önkéntes áldozatának fenségét és végtelen értékességét gazdagították utolsó fohászáig: „Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!” Lukács 23, 48.

Eltemettetett.

A kereszthalál tragédiájának napja a hét utolsó napja előtti, a kovásztalan kenyerek ünnepének előkészületi napja volt, amelynek esti 6 órája már az elkövetkező ünnep kezdetének számított.

Ezen ünnep a kovásztalanság, a lelki tisztaság ünnepe is volt, szombati jellegén kívül. Még a határban sem maradhatott olyasmi, ami az ünnep megrontását jelentette, holttest sem.

Ezért kérték meg Pilátust, adja ki a holttesteket. Szokásban volt a holttesteket esetleg a hozzátartozóknak is odaajándékozni.

Jézus holttestét arimathiai József kérte el. Meg is kapta. Gyolcsot vásárolván, Pilátustól a keresztfához jött vissza. Levették a holttestet, balzsamszerű illatos szerekkel átitatott leplekbe göngyölgették, amint a zsidók temetkezési szokása volt. „Azon a helyen pedig, ahol megfeszítették, vala egy kert és a kertben egy új sír, amelyben még senki nem helyeztetett vala. A zsidók péntekje miatt ezért, mivel hogy az a sír közel vala, abba helyezték Jézust”. János 19, 40—42.

Egy sziklába vágott sírbolt volt ez és ebbe te-

mették Jézust. A sírbolt szájára követ hengerítettek Márk 15, 46. A következő nap a főpapok Pilátustól őrséget kértek. A sírt hivatalos őrizet alá helyezték, zárókövét lepecsételték és külön őrséggel őrizteték. A sírboltot záró kő általában köralakú volt, amelyet a holttest megközelítése céljából el is lehetett hengeríteni, bár súlya miatt jelentős erő kifejtést igényelt, ami a Jézus holttestét felkereső asszonyoknak is gondot okozott.

A halálba való önkéntes eltemetése Isten Fiának, az Ő megaláztatásának legvégső és legmélyebb állapotfokozata volt. Az emberi természettel való egyesülés legvégső és el nem maradt következménye. Ettől a következménytől, mint a föld porából lett ember sorsának betetőződésétől, nem kívánt mentes maradni az Istenember sem.

Alászállt a poklokra.

A halandó számára a sírba jutás az enyészetbe elmerülést jelenti. Az Istenember ezzel csak az emberi természettel való egyesülés végéhez jutott el. Az isteni felségtulajdonok földi leplétől és korlátaitól vált meg sírba-jutásakor.

Eltemettetése után a poklokra — ad inferos — szállt. A sátánt legyőzte, hatalmát ott is megtörte, A hívöket a halál és a sátán hatalma alól kimentette, az örök kárhozattól és a pokol torkából kiszabadította. — Form. Concord. P. I. IX. —

„Elmenvén a tömlöcben lévő lelkeknek is prédikált” I. Pét. 3, 19— „Azért hirdettetett az evangélium a holtaknak is, hogy megítéltesenek testben, de éljenek Isten szerint lélekben” I. Pét. 4, 6. — „Kicsoda szállt le a mélységbe” Róm. 10, 8— „Nem hagyod testemet a sírban” Csel. 2, 27.

A poklokraszállás azon természetfeletti ténykedése a halálrajutott Istenembernek, melynél fogva a halál kötelékeit széttépte, a gyötrelmek helyére ment, hogy az örök halálon és az eredendő bűn fejedelmén vett diadalát az elkárhozott lelkekkel is közölje és hogy mindenekre kiterjedő hatalmát itt is érvényesítse.

Mint „az utolsó Ádám: megelevenítő szellemmé” vált — I. Kor. 15, 45. — és a poklokra szállás által oldotta meg az Isten ismerése nélkül elhalni kényyszerültek Isten közelébe jutásának kérdését.

Hogy mindez miként ment végbe, annak megismerésére közelebbi tájékoztatás nincs az evangéliumban. Ez is csak a másik világkorszak körében válik megismerhetővé, mint annyi más és számos titka is a hitnek. Form. Conc. I. P. IX. 4.

A „pokol” kifejezés a szentírás görög szövegében „Hades”, a latinban „Inferi” szavakkal jelöltetik. A magyar szóhasználat általában az örök gyötrem és kárhozat helyét nevezi a pokol szóval és ezt értjük rajta. Sem a Hades, sem az Inferi jelentésében nem ez van. Ezek megfelelő magyar szava inkább az „alvilág”. Azt az alvilágot értette ezen a klasszikus kor a szentírás korával együtt, amely a holtak birodalma, amelyben a megholtak lelkei tartózkodnak és a földihez hasonló árnyékéletet élnek, amelyben sem öröm, sem gyönyör, sem fény nem lakozik s amiből jó semmi sem árad. De hatalma mindenre kiterjed s az egész emberi és földi életet is beárnyékolja és megrontja.

Erre az ilyen hatalmára való utalás érződik ki az Úr Jézus eme szavaiból is: „a poklok kapui sem vesznek rajta diadalmat” Mt 16. 18.

Azóta, hogy a váltságmű befejeződött: „elnyeletett a halál diadalra.. . pokol, hol a te diadalmad? . . . Hála Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által” I. Kor. 15, 55—57.

Harmadnapon halottaiból feltámadott.

A keresztfeszítés után harmadnap „a hét első napjára virradólag kiméne Mária Magdaléna és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. S íme nagy föld-indulás lőn, mert az Úrnak angyala leszállván a mennyből és odamenvén, elhengeríté a követ a sír szájáról... az őrizők pedig tőle való féltőkben megrettenének és olyanokká lőnének, mint a holtak... az angyal pedig megszólalván, monda az asszonyoknak: Ti ne féljetek, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. Nincsen itt, mert feltámadott, amint megmondotta volt. Jertek, lássátok a helyet, ahol feküdt vala az Úr.” Máté 28, 1—6.

Az Úr Jézus Krisztus felmagasztaltatásának fokozata, amikor az áldozatát elfogadó Isten sírjából is kihozta és megdicsőítette Őt. Megdicsőült testét az e világ körében folyó emberélet számára is, többször is, negyven napon át láthatólag megjelentette.

A feltámadás előttünk ismeretlen lefolyású folyamatában Krisztus Lelke újra egyesült megdicsőült testével. Sírjából életrekelten kijött, tanítványainak különféle alkalmakkor megjelent az Őt követők fel-

támadására vonatkozó reménységnek és örömek a megerősítésére.

A feltámadás történelmi tény, mint bármely más előtünk álló s a történelemben ismert tény.

Azok a kísérletek, amelyek ezt különféleképen próbálják elmagyarázni, nem helytállóak.

A zsidó rabbi-irodalom adatai szerint a tanítványok lopták el Jézus holttestét. Erről Máté 28, 15. is említést tesz. Ennek a lehetetlenségét igazolja a lepecsételt kő mellé állított hivatalos őrség, annál is inkább, mert a római rendtartás szerint minden őr életével felelt a reabizottért. És ha netán mégis ez történt volna, úgy bármiképp, de hamarosan mégis csak feltalálható lett volna akár holtteste, akár az újabb sír és ennek révén egyszersmindkorra elnémítható lett volna a feltámadás evangéliuma. Erre azonban sem a rabbi-irodalom művelői, sem az egész zsidóság nem volt képes.

Újabb kísérletek a tanítványok képzelődése vei igyekeznek elmagyarázni a feltámadást. Azonban kétségtelenül megállapítható, hogy ilyen természetű képzelődéshez, illúzió ébresztéshez alkalmas lelkiállapot egyáltalán nem állott fenn a tanítványokban, a megriadt, szétszóródásra készülő, életüket féltő tanítványokban. S így képzelődésük kialakulásához támpont és alap egyáltalán nincs. Némelyek úgy vélik, hogy Isten ébresztette bennük ezt a képzelődést s állította elébük a Feltámadott illúzió-képét. Ez nem is komoly magyarázat.

A szentírók bár nem egyöntetű, de viszont éppen ezért hitelre méltó és el nem vitatható tényleges híradásai, — a tanítványok lelkiállapotáriak hirtelen beállott és másként se meg nem okolható, se meg nem magyarázható átvál-

tozása a remegésből, az életfáltésből, a csalódottságból, az ígéhirdetés rettenthetetlenségéig — amellyel a világ elé éppen a feltámadás hirdetésével kiálltak, a történelmi tény, hogy a feltámadás után 20 évre — az ötvenes években — már Rómában is nyugtalankodnak a zsidók egy Chrestos hatására, ami állami intézkedést kényszerít ki s ezen intézkedés következtében időznek Aquilla és Priscilla Korinthusban Csel. 18, 1., akikhez Pál apostol is csatlakozik és végül maga Pál apostol történeti személye, működése és a vita tárgyává nem tehető híradások a Feltámadotról, —:

— mind azt mutatják, hogy a feltámadás történeti tényét tudomásul kell vennünk és e tény előtt, mint bármely más történeti tény előtt, meg kell hajolnunk.

A feltámadás folyamatának *mikéntje*, ami egyrészt mégis csak a természeti törvények körében ment végbe — előttünk ismeretlen. Csak az eredménye áll tényként előttünk.

Az életerőnek, amely egyébként is az ismeretlenség titokkoszorújától övezve áll előttünk, vagy más magasabb rendű s ezideig még számunkra megközelíthetetlen erőnek olyan megnyilatkozása volt ez, amely azóta sem ismétlődött és az emberi kutatás és megismerés határain kívül maradt. Mint ilyen, kétségkívül úgy térbeli, mint időbeli megjelenésében az Istenre utal.

A feltámadott Krisztus — teste megállapíthatólag nem a régi, anyagi, porból való és nem a föld nehézkedési erejétől korlátozott test volt. Bezárt ajtókon is áthaladt. Ján. 20, 19. — Tér nem korlátozta. Ján. 21, 1. — Csel. 9, 3—4. Viszont táplálék felvételre mégis alkalmas Luk.

24, 42, — a látás, hallás és tapintás számára megközelíthető volt Ján. 20, 27.

Nem az addigi élet folytatására elevenedett meg. Nem vette fel előbbi élete fonálát ott, ahol az a keresztfán derékban kettétört. Nem tartotta fontosnak, hogy a tanítványokon kívüli köröket is meggyőzze, avagy hogy ellenségeit, hóhérait is lefegyverezze.

Egy magasabbrendű lét körében való élet számára történt születés volt a feltámadás.

A feltámadásban nemcsak Isten népének, Izraelnek, hanem az egész emberiségnek is olyan „jel” — Luk. 11, 29—30. — adatott, amelyről az Úr Jézus többször tett említést. — „E gonosz és parázna nemzetség jelt kíván, és nem adatik jel néki, hanem ha Jónás próféta jele, mert miképen Jónás három éjjel és három nap volt a cethal gyomrában, azonképen az embernek Fia is három nap és három éjjel lesz a föld gyomrában.” Máté 12, 39—40.

Ennek a jelnek történeti tényé válásában teljesedett be az a jövendölés, illetve kijelentés is, amely Luk. 16. 31-ben így áll megírva: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, az sem győzi meg őket, ha valaki a halottak közül feltámad.”

Pedig „nem mesterkélte meséket követve ismer-tetjük meg véletek a mi Urunk Jézus hatalmát és eljövételét, hanem mint akik szemlélői voltunk az ő nagyságának” II. Pét. 1, 16— „És aki látta . . . az tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek.” Ján. I, 35.

Fölment a mennyekbe.

„Mikor azok egybegyülének, megkérdek őt, mondván: „Uram, avagy nem ezidőben állítod helyre az országot Izraelnek? — Monda pedig nékik: Nem a ti dolgotok tudni az időket, vagy alkalmakat, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett. Hanem veszték erőt, minekutána a Szentlélek el jő tireátok és leszte nékem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint egész Júdeában és Samáriában és a földnek mind végső határáig —. És mikor ezeket mondotta, az ő láttokra felemeltetek és felhő foga el őt szemeik elől. — És amint szemeiket az égre függesztették, mikor ő elméne, íme két férfiú állott meg mellettök, fehér ruhában. Kik szóltak is: Galileai férfiak, mit álltok itt nézvén a mennybe? Ez a Jézus, aki felvitetek tőletek a mennybe, aképen jő el, amiképen láttátok őt felmenni a mennybe” Csel. 1, 6—11.

Krisztus felmagasztaltatásának újabb fokozata mennybeszállása, amely az apostoli híradások szerint feltámadása után a 40. napon történt.

Azon dicsőséges tény ez, amelynek folyamán valósággal és láthatóképen a fellegekig s onnét a menny egébe emelkedett az Úr Jézus Krisztus. Hogy

megnyissa azt és a benne hívők számára ott helyet készítsen.

A menny, az ég sok újabb gondolat középpontjába került. Az evangélium fontosabb kijelentései róla ezek: „Míg az ég és föld elmúlik, a törvényből egy jóta, vagy egyetlen pontocska sem múlik el, míg minden be nem teljesedik” Máté 5, 18 — „Az egek ropogva elmúlnak” II. Pét. 3, 10 — „Az ég csillagai a földre hullának és az ég eltakarodik, mint mikor a papírtekercset összegöngyölítik” Jel. 6, 13—14. — Új eget és új földet várunk, amelyekben igazság lakozik” II. Pét. 3, 13 — „Láték új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt vala” Jel. 21, 1 — „Íme az Isten sátora az emberekkel van” Jel. 21, 3.

Az eget a Kopernikusz előtti világ általában a föld felett sátorszerűen elboruló, kiterjesztett erősség gyanánt tekintette, mint az égi testek hordozóját. Ebben a felfogásban éltek a reformátorok is.

A Föld-középpontiság elvének megdőlte után azonban az égről alkotott felfogások is alapjukban kellett, hogy megváltozzanak.

Az ég határa a naprendszerek, fényévek-évezredek megmérhetetlen távolságain túlra lendült. Ebben a menny, az Isten országa, a mennyek országa is topográfiaileg meghatározhatatlanná vált.

Mindemellett az égről alkotott régi felfogások, a felettünk kiterjesztett erősség emlékét idézi fel a tudomány egyik legújabb felfedezése a rádiósugárzások és a rádióhullámterjedésekre vonatkozó vizsgálódások során. Ez a régi kiterjesztett erősségre emlékeztető égi határ a Hea-

wiside-réteg felettünk. Ez megállapíthatólag kb 100—116 km magasságban olyan burokféle gyanánt veszi körül gömbalakban a Földet, amely a földi származású rövid rádióhullámok terjedésének határt szab. Ezeket úgy veri vissza, mint tükör a fényt s ennek következménye az, hogy a Föld ellenkező oldalán, az antipoduson is felfoghatók és észlelhetők a küldött rádióhullámok. Ez már annyira ismert, hogy változásaihoz az adóállomások is alkalmazkodnak.

Valami „kiterjesztett erősség”-féle képen borul el ez az újonnan felfedezett réteg felettünk, amiről azonban semmi közelebbit nem tudunk, csak annyit, hogy van és hogy magassága időnként változó is pár kilométeres határon belül.

A közelét kereső eddigi sztratoszféra repülések 10.000 méternél magasabbra nem jutottak s távolról sem alkalmasak arra, hogy az ég kéklő végtelenjéről bármily közelebbi ismeretet nyújtsanak.

Az egek egébe elvezető és felsegítő Jákób-létraként nem áll a földi ember rendelkezésére más, mint a hit. Az a hit, amely olyan történeti és valóságos Személyiséggel hoz kapcsolatba, aki megjárta az utat onnan ide és innen oda. Ez pedig egyedül a feltámadott és a mennybeszállt Úr Jézus Krisztus, az egyedüli Út a mennyei Atyához. Ján. 14, 6. — A benne vetett hitnek a világba sugárzott erejével vonzza a maga körébe és érleli Isten országa számára az emberi lelkeket és segíti át a természeti élet világából az örök Kegyelem világába.

Az égből számos hatássugárzás árad a földre. Az ég világának, köréből jó a fény, a világosság, a nappali és

az éjjelenként való. A meleg, a termékenyítő, életsarjasztó melegség. Ezek akkumulátora tulajdonképen minden szerves élőlény. A növényvilág, az állatvilág minden tagja nem egyéb, mint a napmeleg és a földi anyagok vegyületének felhalmozott anyagtömege a csíráállapottól egészen a szénkövületekig. — Holdhatások nemcsak az árapály jelenségeiben, de számos más formában is áradnak ránk s le a földre. A női petesejtek időszakai érésének folyamata, a holdkórosság tünetei stb. mind velük kapcsolódnak. — A csillagok járásának, az üstökösök megjelenésének a földi életre gyakorolt hatását a köztudat, tudományosan bár nem igazolható, de minden időkbén sajátságos jelenségkapcsolatokban figyeli és tartja számon. Az ég titokzatos vándorainak időnkénti feltűnése és az emberiség egyensúlyállapotának meg- és kibillenései meg nem magyarázott összefüggésbe kerültek az általános felfogásban. — A világmindenségnek hozzánk érkező követői, a meteoritok, a hullócsillagok arról adnak hírt, hogy a Földön kívüli világ anyagi természete és Összetétele azonos a Földével. — Az égből kapja a föld az esőt, a harmatot, amely a víz sajátságos körforgása útján vegytisztává válva, különleges jelentőségű és nélkülözhetetlen a vegetáció, az élet számára. — A legtitokzatosabb, de egyben a legújabbban felfedezett hatás az égből: az úgynevezett világsugárzás. Valami a mi rádióhullámainkhoz hasonlatos hullámelemekből áll ez. Csakhogy a hullámhosszuk a mieinknél jóval rövidebb, erőteljesebb, s áthatoló képességük megfoghatatlanul nagy. Ezek szüntelen áramlásának sodrában váltakozik az időjárás, a termés, stb. stb.

Ezeknek a „felülről” jövő s értelmi megismerés határára kívül álló hatásoknak a következménye, hogy ösztönszerűen „fel” emelkedik a fej és a tekintet, amely az eget keresi.

A Végső — Östényező, az Isten felé ha odafordul az emberlélek, ösztönösen felfelé tekint. Ez a felfelé tekintés nem mindenkor a Zenith, nem mindig az abszolút Felfelé való irány, hisz ettől naponta 180 fokkal is elfordulunk. — De ez a felfelé tekintés mindenkor a mi világunk fölé és abból való kitekintés, bepillantás abba a világba, amely Földünk és porvilágunk felett borulva el, ringatja azt velünk együtt titokzatos ölében.

Az ennek körébe való emelkedés és eljutás közvetítője végeredményben épen olyan elemezhetetlen lelki ajándék, mint bármi más élet- és lelki jelenség: a hit. Abban, aki ennek a világfeletti világnak köréből szállt alá, hogy elvegye e világ bűneit, áttörje az embert az Istentől elválasztó réteget. És Úttá, az egyetlen úttá, a világmeggyőző Igazsággá és a világfeletti, életfeletti Életté válva, újra lehetségessé tette az Istenben, és az Istennek való emberi életet is úgy a mulandóság megmérhetetlen hullámlásában, mint az örökkévalóságban. Ján. 14, 6.

Ült az Isten jobbára.

„Az Úr azért, minekutána szólott vala nékik, felvitetek a mennybe és üle az Istennek jobbára” Mk. 16, 19 — „Az Istennek jobbjá által felmagasztaltatott” Csel. 2, 33— „Ülteté Isten a maga jobbára a mennyekben” Ef. 1, 20— „Az odafelvalókat keressétek, ahol a Krisztus van, az Istennek jobbán ülven” Kol. 3, 1— Jézus Krisztus az Istennek jobbán van, felmenven a mennybe” — I. Pét. 3, 22.

Az Isten jobbán ülés az Istenember megdicsőülésének azon fokozata, amelyben Krisztus az isteni fenség trónjára emelkedett. A hatalom, a kegyelem és dicsőség országában: mindeneket teljes hatalommal és mindenüttjelenvalósággal igazgat a maga nevének dicsőségére az ő országa s az ehhez tartozó Egyház vigasztalására és a Benne bízók üdvösségére.

Valakinek a jobbán ülni általában a megtiszteltetést, a megbecsülést jelenti s jelentette minden időben. A jobbkez ugyancsak általában a hatalomnak, az erőbirtoknak a kifejezése.

Az Istenember Isten jobbára ülése *szemléletesen* azt fejezi ki, hogy Jézus Krisztus az Istentől a legmagasabb megdicsőülés fokát is elnyerte. Isten hatalmának osztá-

lyosa és birtokosa lett. „Teljes hatalom adatott nékem mennyen és földön” Máté 28, 18.

Isten jobbjának helyét a világtérben sokan, még némely keresztyén felekezetek is, a földközéppontiség elve alapján a mindenkori Zenith táján vélik. Az evangélium szerinti keresztyénség azonban arra tanít, hogy: „Istennek jobbjá mindenütt van, amelyre Krisztus emberi mivolta szerint helyeztetett és így mint mindenütt jelenlevő igazgat, kezében és lábai alatt tart mindeneket — Ef. 1, 27 — amik az égen és földön vannak”. Form. Concord. VII. 12.

Onnan fog eljönni ítélni élőket és holtakat.

„Az embernek Fia el jő az ő Atyjának dicsőségében az ő angyalaival és akkor megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint” Máté 16, 27 — „És akkor meglátják az embernek Fiát eljönni a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel” Luk. 21. 27 — „És akkor elküldi az ő angyalait és egybegyűjti az ő választottait a föld végső határától a föld végső határáig” Márk 17, 26—27 — Isten „rendelt egy napot, amelyen megítéli mind a föld kerekességét igazságban egy férfiú által, kit arra rendelt” Csel. 17, 31 — Ez Jézus Krisztus, mint „Istentől rendelt bírója élőknek és holtaknak” Csel. 10. 42 — „Nála vannak a pokolnak és halálnak kulcsai” Jel. 1, 18. —

„Eljő majd, hogy megdicsőíttessék az ő szentéiben és csodáltassék mindazokban, akik hisznek” II. Thess. 1, 10 — És „mikor Krisztus, a mi életünk megjelen, akkor majd ti is, Ő vele együtt megjelenetek dicsőségben” Kol. 3, 4. —

„Krisztus a világ végén meg fog jelenni az ítéltre s feltámasztja az összes halottakat, a hívőket és kiválasztottakat az örök életben szakadatlan örömben részesíti, a gonosz embereket és az ördögöket pedig elkárhoztatja, hogy vég nélkül gyötrődje-

nek, kiknek szenvedése nem ér végét. E feltámadást nem előzi meg az istenfélők uralomra jutása a világ felett, s az istenteleneknek őáltaluk történő elnyomása” Ág. Hitv. XVII.

A világ végéről a tudomány is beszél. A világ energiái állandóan szétszóródásra töreksenek. Nincs olyan energiaátalakulás, amelynek során ebből a szétszóródásból valami meg ne valósulna. Az egész világfolyamat nem egyéb, mint energiaátalakulás. Ha ennek során a teljes szétszóródottság állapota elkövetkezik, úgy beáll a tökéletes egyensúly, az abszolút nyugalom állapota, amelyet a tudomány entrópiának nevez s a — 273. foknál vél megvalósulónak.

A keresztyén hit tanítása azonban nem erre a világ végére, hanem az ember világának a végére utal, a Föld sorsának a beteljesedésére. „Az eget ropogva elmúlnak, az elemek pedig megégve felbomlanak és a föld és a rajta levő dolgok is megégnek. Mivelhogy azért mindezek felbomlanak, milyeneknek kell lennetek néktek szent életben és kegyességben, akik várjátok és sóvárogjátok az Isten napjának eljövetelét, amelyért az eget tűzbeborulva felbomlanak és az elemek égve megolvadnak. De új eget és új földet várunk.” II. Pét. 3, 10—13. — „A mostani eget és a föld... tűznek tartatván fenn az ítéletnek és az istentelen emberek romlásoknak napjára.” I. Pét. 3, 7. — Thess. 1, 8.

Az e kijelentésekben foglaltak megvalósulásának számos lehetőségét tárja elénk eddigi megismerésünk. Nem utolsó ezek során a bolygóösszeütközés, a nap- és

csillagrendszerek pályáit keresztül-kasul szántogató üstökösjáráson révén is, vagy az ezekből kiáradó és a Föld körében égési folyamatot előidéző gázok közelébe kerülés következtében. De nem kizárt a belső szétrobbanás sem, annak következtében, hogy a Föld-felszín állandó kihülése és a Föld mélyében lévő magma és gázainak nyomása egykor túlfeszítettséget eredményezhet, amelynek következménye a felszín szétvetődése lehet csak, amely egyébként sem vastagabb, mint a tojáshéj a Föld tömegéhez viszonyítva.

Akár a csillagütközés, akár a belső feszültség előidézte robbanás lehetősége állandóan és elkerülhetetlenül itt lebeg a Föld felett. Annál is inkább, mert naprendszerünkben nem is újságszámba menne az ilyesmi. Lévéen már egy hasonló példa előttünk. Ugyanis a Mars és Juppiter bolygók közötti térségben a normális bolygótávolságnak megfelelő vonalban egy apró bolygócsoport kering, amelyet az Aszteroidák néven tart számon a tudomány. Számtalan kisebb-nagyobb törmelékyszerű égitestcsoport ez, amelyről azt tartják, hogy a Mars és Jupiter közt hiányzó bolygó lehetett összességök, amikor még valamely ismeretlen erőhatásra szétrobbanása be nem következett.

Hogy mikor áll be ez a vég — II. Pét. 3, 8. azt jelzi, hogy „egy nap az Ürnál olyan, mint ezer esztendő és ezer esztendő, mint egy nap”. Ennek a napnak idejét s ismeretét „az Atya a maga hatalmába helyezte” Csel. 1, 7 — „Arról a napról és óráról pedig senki nem tud, az ég angyalai sem, hanem az én mennyei Atyám egyedül” Máté 24, 36 — Csak annyit tudhatunk, hogy mint Nóé napjaiban való

napokban esznek és isznak vala, házasodnak és férjhez mennek vala mindama napig, amelyen Nőé a bárkába méné és nem vesznek vala észre semmit, mígnem eljőve az özönvíz és mindnyájukat elragadá, akképen lesz az Ember Fiának eljövetele is „Máté 24, 37—49 — A földi élet egyensúlya megbomlik, háborúk, világvészek, járványok stb. előzik meg. Vigyázni kell, mert érkezése váratlan és nem tudhatni, mely órában jó el az Úr! II. Pét. 3, 10. —

Eljövetelét követi a világítélet megtartása. A jókat és gonoszokat szétválasztja és a jobbára kerülő áldottait az Atyának: amaz ország öröklésére hívja, amely számukra a világ alapítása óta készítettett — az elvesztett Édenkert! — míg az átkozottak az örök tűzre jutnak, amely az ördögnek és az ő angyalainak készítettett. Máté 25, 31—46.

Ez lesz egyúttal a világmegújulás, a palingenezis. Az új ég és az új föld előállása. Az egész világ beépítése az Istennel való harmóniába és a Tőle való elszakadottság rögzített állapotába.

Az Isten-akarat korlátlan és gátlás nélküli érvényesülésének végtelen színterévé válik a világ, amelyben az „Isten sátora az emberekkel van és velők lakozik és az ő népei lesznek és maga az Isten lesz velők, az ő Istenük”. Jel. 21, 3. — Viszont az ezen világgörbe nem jutó része a világnak és az emberiségnek a tűzzel és kénkövel égő tóba kerül, mely a második halál. Jel. 21, 8. —

Ekkor teljeseedik be, hogy „sem élet, sem halál, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem elkövetkezendők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtményei nem szakaszthat az Isten szerelmétől, amely legyen a mi Urunk, a Jézus Krisztusban”. Róm. 8, 39.

Ezzel valósul meg a hiábavalóság alá vettett világ sóvárgása és fohászzkodása az Isten fiainak megjelenése után. Róm. 8, 19. „A mulandó test romolhatatlanságot ölt magára, a haladó test halhatatlanságot és beteljesedik az ige: Elnyeletett a halál diadalomra. I. Kor. 15, 54.

„Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál”. Mert az Isten még ezt is, „mindent az ő lábai alá vetett”. „Mikor azt mondja, hogy minden alája van vetve, nyilvánvaló, hogy azon kívül, aki neki mindent alávetett ... azután a vég, mikor átadja az országot az Istennek és Atyának: amikor eltöröl minden birodalmat és hatalmat és erőt. Mikor pedig minden alája vettett, akkor maga a Fiú is alávetetik annak, aki neki mindent alávetett, hogy Isten legyen mindenekben”. I. Kor. 15, 24—28. „Mert Őtőle, Ő általa és Ő reá nézve vannak mindenek”. Róm. 11, 36.

III. HITCIKK.

Hiszek a Szentlélekben; egyetemes keresztyén Anyaszentegyházat; szenteknek közösségét; bűnöknek bocsánatát; testnek feltámadását és az örök életet. Ámen.

Mit jelent ez? — Felelet:

Hiszem, hogy saját értelmemmel vagy erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem Őhöz eljutni, hanem a Szentlélek hívott engem az evangéliom által, ajándékaival megvilágosított, az igaz hitben megszentelt és megtartott; amiképpen a földön az egész keresztyénséget hívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. Ebben a keresztyénségben kegyelme gazdagságából nekem és minden hívőnek minden bűnt megbocsát, az ítélet napján engem és minden holtat feltámaszt és nekem minden Krisztusban hívővel együtt örök életet ad.

Ez bizonyly igaz!

Luther: Kiskáté.

Ez a hitágazat a Szent Lélekre irányítja a hitet és az emberi lélek bizodalját.

Nem a világlélek Ő, nem is az Istennek hatóereje, nem is az Istennek harmadik megjelenési formája a világban, avagy a világkormányzó szellemiség, hanem az Istennek egylényegű harmadik Személye, aki testi formát sohasem öltve, mint személyes Lélek végzi az Isten szentségében való részesítést az anyaszentegyház által.

Hiszek a Szent Lélekben.

Isten, az Atya a világmindenség Ura és Istene. A megszámlálhatatlan csillagtömegben csak egy paráynak számító bolygóval, a Földdel: a Fiú-Isten által lépett közelebbi és különleges kapcsolatba, a rajta élő ember közvetítésével.

Hogy más égitesten is történt-e ilyesmi — kívül esik ismerésünk határán. Annál is inkább, mert még arról sincs határozott tudomásunk, hogy van-e más csillagon is élet, van-e ennek hordozására alkalmas környezet?

A Fiú-Isten csak rövid ideig időzött a földön. Művét elvégezve, az itteni élet köréből eltávozott, földi utainak folytatására többé vissza nem tért s életét az itteni világon kívüli világok körében folytatja.

Amint az Atya-Isten az emberrel való életkapcsolatot, életközösséget a Fiú-Isten által létesítette, úgy a Fiú-Isten ezt a Szent Lélek által tarja fenn.

A Szent Lélek is a hit lelki jelensége körében veszi fel az érintkezést az emberi lélekkel.

Miként a Nap a Földre érkező sugárözön közvetítésével árasztja a világosságot és a melegséget, úgy érvényesül a Szentháromság Isten hatása is az emberiségre.

A Szent Lélek érintése által kiváltott hatás az emberben: a hit.

Egy titokzatos, belső lelkigyarapodás, többé levés, értékesebbé válás. Az Isten világába való behorgonyozódás.

Az Istennel való kapcsolatban állás közvetlen, elemezhetetlen érzése, ennek tudatosítása és az akarat síkjába való kivetítődés: a hit a Szent Lélekben. Különlegessége a felülről adottság. A mi világon kívüli világ leereszkedése hozzánk. „Nem e világnak lelkét vettük.”

I. Kor. 2, 12. — Jelentkezése kiszámíthatatlan és semmiféle természeti vagy lelki törvényekkel meg nem állapítható, szabad és önkényes. „A szél fú, ahová akar és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnét jő és hová megy — így van mindenki, aki a Szent Lélektől született.” Ján. 3, 8.

A Szent Lélekben való hitrészesedés bizonyosfokú lelki érettséget előfeltételez. Ez legtöbbször öntudatlan, a tudat alatt maradó s az akarat körén kívül álló lelki állapot. Itt-ott bizonyos mértékben valamelyest irányítható is. „Ad mennyei Atyát, Szent Lelket azoknak, kik tőle kérik.” Luk. 11, 13. — Csel. 10, 44.

Belépése az emberi lelkivilágba az érzelem Ján. 1, 17., az akarat Csel. 1, 8., az érzelem Csel. 13, 52., határán történik s ezek természetállapotának megváltozását, értékesebbé válását idézi elő.

Minden emberrel, külön lép kapcsolatba. Úgy a hajdani prófétalelkeknel, mint a bármikori megtérések eseteiben.

Különleges eljárásokkal, pénzzel Csel. 8, 20., meg nem közelíthető.

Mégis némely földi dologgal is kapcsolódik. Ilyenek az Úr Jézus lehellelte Ján. 20, 22., Jézus beszédei-vel Ján. 6, 63., a kézrátétellel Csel. 8, 18. és az anyaszentegyházra bízott, Krisztus által rendelt szentségekkel Csel. 2, 38. stb. Mindenekfelett az Isten igéjével. Form. Concord. II. XI. 39.

A Szent Lélek.

„Ti azonban Szent Lélekkel fogtok megkereszteltetni nem sok napok múlva” Csel. 1,5 — mondotta mennybemenetelekor az Úr Jézus. 10 nap múlva „amikor pünkösd napja eljött volna és mindnyájan egyakarattal együtt valának, lőn nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése és elteié az egész házat... és megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenkire azok közül és megtelének mindnyájan Szent Lélekkel és kezdenek szólni más nyelveken, amint a Szent Lélek adta nekik szólások”. Csel. 2, 1—4.

„A Szent Lélek Úr és éltető, aki az Atyától és a Fiútól jő ki, aki az Atyával és a Fiúval együttimádat és dicsőítés tárgya, aki szólott a próféták által” Niceanum 7.

A Szentháromság Isten harmadik személye a Szent Lélek. Istensége, dicsősége és fensége, természetnélkülisége, végtelensége, örökkévalósága, isteni lényege, mindenhatósága, Úr-volta: egy az Atyával és a Fiúval. Nem lett, hanem előjött, kijött (procedit) Synib. Athanas 7, 22.

A Szent Lélek: „ama Vigasztaló, kit az én nevemben küld az Atya” Ján. 14, 26 — mondotta Jézus tanítványainak. „Hogy veletek maradjon örökké” 14, 16 — „Eljö majd a Vigasztaló, akit én küldök néktek az Atyától” Ján. 15, 26. — ígéretnek a Lelke Luk. 24, 49. — Efez. 1, 13., ki által Istennek minden ígérete valósággá válik, Szentségnek a Lelke, Róm. 1, 4. —

Isten kenetének a Lelke I. Ján. 2, 20 — I. Kor. 1, 21 — Erőnek, szeretetnek és józanságnak Lelke I. Tim. 1,7 — Bölcseségnek és kijelentésnek a Lelke Efez. 1, 17 — Igazságnak a Lelke Ján. 14, 17 — Kegyelemnek a Lelke Zsid. 10, 29 — Fiúságnak Lelke Róm. 8, 15 — A szabadság Lelke II. Kor. 3,17 — A kegyelmi ajándékok osztogatója I. Kor. 12. —

Mindezek a Szent Lélek személyes, külön létének megnyilatkozásai. Csak a személyes lét részeseit, az embert érintik és csak általa foghatók fel.

A Szent Lélek léte azonban nemcsak az Úr Jézus által történt elküldetése óta tart. E földi élet körében való megjelenése előtti létéről a következő kijelentések tájékoztatnak: „Isten Lelke lebeg vala a vizek felett” I. Móz. 1, 2 — Ő működött a prófétákban is Zsid. 1,1 — Jézus fogantatása általa történt Luk. 1, 35 — Jézus a megkeresztelkedéskor: „látá az Istennek Lelkét alájönni mintegy galambot és őreá szállani” Máté 3, 17 — „Az Úrnak Lelke van énrajtam” Luk. 4, 18 — mondotta Názáretben. „Szent

Lélekkel telve tért vissza a Jordántól” Luk. 4, 1 —
 „Isten Lelke által úzte ki az ördögöket” Máté 12, 28
 — A Szent Lélek elleni káromlást minősítette Jézus
 megbocsáthatatlan bűnnek. Máté 12, 12. —

A Szent Lélek létének a kezdete azonban nem
 előzte meg a Fiú-Istenét, aki „kezdetben vala ... és
 Isten vala... és minden Óáltala lett és nélküle
 semmi sem lett, ami lett” Ján. 1, 1—2. „Az Ő tel-
 jességéből vettünk kegyelmet is kegyelemért” Ján.
 1, 16. —

Ennek a kegyelemnek a lelke a Szent Lélek, ki
 az idők kezdetén az Atyától és a Fiútól származik s
 akit Krisztus küldött az Atyától ebbe a világba sze-
 méiyes váltságművének elvégzése után. „Az Isten-
 nek jobbjá által felmagasztaltatván és az ígéretnek
 Lelkét megnyervén az Atyától, kitöltötte azt, amit
 ti most láttok és hallotok” Csel. 2, 33. —

A Szent Lélek tevékenysége.

A személyes Szent Lélek Isten tevékenységéről Isten felé annyit tudunk, hogy „mindeneket vizsgál, még az Istennek a mélységeit is”. I. Kor. 2, 10. — Általa „az Istennek szerelme töltetett a mi szívünkbe”. Róm. 5, 5.— Isten előtt „esedezik miéretünk kimondhatatlan fohászzkodásokkal”. Róm. 8, 26.

A Krisztussal, a Fiú Istennel való vonatkozásában „nem magától szól, hanem azokat szólja, amiket hall és a bekövetkezendőket megjelenti... Az engem dicsőít majd, mert az enyemből vesz és megjelenti néktek”. Ján. 16, 14. — Mint „az ő Fiának Lelkét bocsátotta ki Isten” Gal. 4, 6. — s így az Istenember utáni kijelentések közvetítője és eszközöje.

Az emberekre gyakorolt hatásának eredményei során „kezdenek szólani más nyelveken” Csel. 2, 4. — tanításokat ad, Ján. 14, 26. — „elvezérel minden igazságra” Ján. 16, 13. — „megtanít, mit kell mondani” Luk. 12, 12. — a belső emberben megerősít Ef. 3, 26. — „Isten hajlékává épít egygyüvé” Ef. 2, 21. — különféle kegyelmi ajándékokat ad I. Kor.

1, 2. — az emberlelket a maga templomává teszi
I. Kor. 6, 19. — szent örömmel tölt el Róm. 14, 17.

— általa mondható csak Úrnak Jézus I. Kor. 12, 3.

— Helyváltoztatást is végzett, amikor elragadta Fiiepet Csel. 8, 39. — A Szent Lélekben van Krisztus által menetelünk az Atyához. Ef. 2, 18. — S „ha annak Lelke lakozik bennetek, aki feltámasztotta Jézust halálból, megeleveníti a ti halandó testeiteket is az ő tibennetek lakozó Lelke által”. Róm. 8, 11.

A Szent Lélek a történelemben.

A Szent Lélek szüntelen való hatása az egyes emberlelkek átformálásán át az emberiség átalakulását is eredményezi és ennek történetében új korszakot is teremtett.

Amikor ebben a világban megjelent, a fehérarcú európai népek a görög-római és a germán kultúra köreitől eltekintve, nagyjából még a félvadsághoz igen közelálló emberélet fokán éltek. Nyomásukra alig pár század múlva még a viszonylag magas görög-római kultúra is felborult és elemeire bomlott a népvándorlás hullámaiban. — Ugyanekkor Ázsiában úgy a barnabőrűek Indiájában, mint a sárga faj Kínájában a sokmillió tömegeknek igen magas kultúrája virágzott.

A Szent Lélek üdvre vezérlő hatása és világossága az apostolok követségben járása révén nemcsak az európai és az ugyancsak félvad sorban élő afrikai népekhez (kopt, abesszin) jutott el, de eljutott Ázsia népeihez is. Tamás Indiában, az edesszai iskola Kínában igen jelentős miszsiói eredményeket ért el.

Mindazonáltal gyökeret verni és a népek lelkének közkincsévé válni mégis csak az európai fehérarcú emberek körében tudott a keresztyénség. Holott Kínában is már annyira jutott, hogy kevés híján államvallássá vált körülbelül abban az időben, amikor európai üldöztetése megszűnt.

Az európai népek népvándorláskori zűrzavara köze-

ette is elterjedt, s a népek életének legfőbb szellemi kincsévé válván — nemcsak igen jelentős tényezőjévé lett a rendezett állapotok kialakulásának, hanem olyan kulturális fejlődés alapjait rakta le, amelyen a fehérarcú európai emberiség eddig nem tapasztalt magasságokba lendült.

Ennek során utólérte az ázsiai népek messze magasán felette álló kulturális és szellemi fokát. Sőt olyan messze túl is szárnyalta ezt, hogy az egész emberiségnek az élére került. A Földnek minden részében a maga, — részben uralma, részben irányítása alá vonta az egész emberiséget s úgy a fejlődésnek, mint a népek elrendeződésének is az európai ember lett a meghatározója. Ez az aránylag fiatal, nem egészen kétezeréves európai fehérarcú emberiség.

Ha a történelem alakulásait, a kultúrák felvirágzását és elmúlását szabályozó sorsmögötti Hatalmak Ismeretlenjeinek a körébe vetünk egy pillantást, úgy az európai népek életének ilyen alakulásában rá kell találnunk egy olyan új tényezőre, amelynek életlendítő, kultúrafejlesztő és életformáló hatása más népeknél nem érvényesült.

Az emberlélek tudattalanjának a világában is eláradva, az európai népek, fajok, egyedek lelkét olyan, egyetemesen érvényesülő hatáskörében tartotta, amelynek következtében mehetett végbe ez a fejlődési folyamat s ki tudja, milyen magasságok felé vezet még mindig.

Az az európai népek általános lelkiségében bennrejlő Sorstényező, amelynek megállapítható híj jávai élte életét az Európán kívüli emberiség: a Szent Lélek. A természeti élet igazságainak, törvényeinek és titkainak a világába elképzelhetetlen mélységek és magasságok felé vezetett.

„Elvezérel majd minden igazságra.” Ján. 16, 13. — „Min-
denre megtanít majd titeket.” Ján. 14, 26.

Ezeknek a természettani, vegytani, élettani, orvos-
tudományi, technikai, gazdasági, csillagászati stb. igazsá-
goknak a fel- és megismerése aránylag nem kis hirtelen-
séggel szakadt az emberiségre. Ha ezeknek elhelyezkedése
világunkban máig sem tudta az egyensúlyhelyzetet meg-
találni és az Isten által is rendelt és várt harmonikus élet-
rendszert máig sem képes megvalósítani, érthetővé válik
az előtt, aki az ember korlátolt befogadó- és hatásképessé-
gét ismeri.

Az európai ember birtokába jutott ezen igazságoknak
az egyensúlyt még mindig meg nem talált állapota ered-
ményezi a háborúkat, egyenetlenkedéseket, forradalmakat,
bűnözéseket — annál is inkább, mert felettök is ott lebeg
az eredendő bűn árnyéka. Az Istentől a legnagyobb áldás-
nak szánt felfedezések, feltalálások ajándékait mind a
maga szolgálatába igyekeznek vonni és átokká teszi, amit
Isten áldásnak szánt.

Mindazonáltal Annál, aki előtt „egy nap mint ezer
esztendő és ezer esztendő mint egy nap” II. Pét. 3. 8 —
ennek a mostan lezáródó két évezrednek minden hábor-
gása, egyensúlyon kívül maradása is csak egy habfodro-
zódásnak számít az élet óceánján.

Az eddigi fejlődésnek jellemzője az értelmi és az
anyagi vonatkozásokban való előre jutás, amely mögött
messze elmaradt a „belső ember”, a „jó ember”, a lelkiileg
újjászületett ember, a megváltott ember, a lelkiismeret
feltétlen uralma alatt élő embertípusnak a fejlődési foka.
A világnak ezzel való elárasztása az isteni tervekben is
meg a jövő feladata. Ámbár ezeknek kialakítására nem egy

kísérleti hullám áradt el már eddig is. Ilyen volt egyebek s az eddigiek közt a legnagyobb, a reformáció is. Ez az emberi lelkiismeretet közvetlen kapcsolatba kívánta hozni az élő Istennel az ő kijelentett Igéje közvetítésével, azonban nem tudott úgy érvényesülni, amint mindenek számára kívánatos is lett volna s mindmáig is emberileg leküzdhetetlen gátak akadályai tornyosulnak Istennek a megreformált keresztyénséggel kapcsolatos céljai elé.

A Szent Lélek magyar elnevezése nem egészen pontos kifejezés. Az eredeti szövegben levő névnek magyar nyelvünkben a Szent Szellem név felel meg pontosan.

A szellemi lét, az öntudatos, önmeghatározó és személyes szellemi lét ősalapja és forrása a Szentháromság Egy Isten Szent Lelke. Annak a szellemi életnek az alapja, amelynek a földön egyedül az ember a birtokosa, aki ezen a réven emelkedik az egész teremtettség világa fölé.

Azoknak a vonzás- és indításoknak a közvetítésével, amik a Szellemisség teljességének köréből áradnak reája.

Az ihletés, a magasabb értéklátás, a valóságsejtelelem, igazságfelfogás- és kikristályosítás stb. iránti készség ezer formájában jönnek ezek a hatások, amelyek felfogói számon nem tartható szellemi erőfeszítések, anyagi áldozatok, sőt életkockáztatás árán is felemelkedni igyekeznek a magasabb értékek világának körébe. Az ezek körében való elhelyezkedés, az életnek ezek körébe való beépítése: a tudományos és technikai szellemi élet minden megnyilvánulása a Szent Lélek közvetett ténykedése.

Ha ez az „elhelyezkedés” még mindig nem harmonikus és nem tudja szolgálni még mindig zavartalanul az emberiség közjavát és a kiegyensúlyozottságtól még min-

díg nagyon messze esik — annak oka nem kis részben az is, hogy a Szent isteni Szellemnek még mindig „fednie” is kell az emberi szellemet e világban: „a bűn, az igazság és ítélet tekintetében”. Ján. 16. 8, 11.

Bűn tekintetében: hogy az Istenember által e világgal közölt lelki-, élet- és üdvjavakhoz juttató „hit” még mindig teher az emberi szellem számára s az állatember színvonaláról az Isten fiainak méltóságára felemelkedni — még az akarat általánossága is hiányzik.

Igazság tekintetében: hogy a világnak Fejedelmét, kinek minden alávetett, önként és a maga akaratából még mindig nem képes mindenek fölé helyezni s ahelyett, hogy az Átala megvalósítható, az örökkévalóságba is átlendülő hit szerint igyekeznék élni, Krisztus számára inkább újabb keresztet ácsol.

Ami mind ítéletet von maga után.

Az üdvrend.

A világban és a történelemben működő Szent Lélek ténykedése az Istenember által elérhető magasabbrendű világ körébe való felemelkedést szolgálja és az ennek a körében való elhelyezkedést tesz az ember számára lehetővé.

Isten kegyelmi világának köre ez.

Az embert keresi és ragadja meg a Szent Lélek s benne viszi végbe azokat az átalakulásokat, amelyek előfeltételei a Kegyelem világába való felemelkedésnek.

Az emberhez közvetített kegyelemhatás legelőször a büntudatot, a bűnösségérzetet ébreszti. Ennek következményeit tudatosítja. Majd a megromlott állapotba való kiútra vezet. Végül az Isten akaratának megfelelő helyzetbe jutva, az örök élet reménységével emel fel és ad megvigasztaltatást.

A Kegyelem.

A Szent Lélek által elnyerhető kegyelem a Krisztusban jelent meg. Minden embernek felajánlatik. „Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” Tit. 2—11., „hogy minden ember

üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson” I. Tim. 2, 4. — „hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. Ján. 3, 16.

Ez a kegyelem azonban nem természeti erő, vagy törvény, hanem a személyes lények számára szánt ajándék. Ennek következtében el is utasítható, amivel a felelősség ténye kapcsolódik. „Jeruzsálem, Jeruzsálem... hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat... és te nem akartad.” Máté 23, 37. „Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom az én mennyei Atyám előtt.” Máté 10, 33. — „Ha nem hiszitek, hogy én vagyok ... meghaltok a ti bűneitekben.” Ján. 8, 24. — „Aki megvet engem és nem veszi be az én beszédemet, van annak, aki őt kárhoztatja.” Ján. 12, 48. — „Istennek haragja a mennyből az embereknek minden hitetlensége és hamissága ellen, akik az igazságot hamissággal feltartóztatják.” Róni. 1, 18. — Mindezek az emberi szellemnek a kegyelemmel szemben is elfoglalható állásfoglalását és ennek lehetőségét tükröztetik.

A Kegyelem el is veszíthető. „Jobb lett volna rájuk nézve, ha meg sem ismerték volna az igazság útját, minthogy megismervén, elpártoljanak a nekik adatott szent parancsolattól.” I. Pét. 2, 21. — „És amely szolgálta az ő Urának akaratát és nem végezte el, sem annak akarata szerint nem cseleke-

dett, sokkal büntettedik meg.” Lukács 12, 47. „És léssen annak az embernek az állapota gonoszabb az elsőnél.” Máté 12, 45.

A kegyelem és az ember egymásra találásának folyamatában, a kegyelem a Szentlélek által elébe jő a bűnbe merült embernek Krisztus váltságérmével. „Kész minden, jertek el.” Máté 22, 4. „Néktek lett az ígélet és a ti gyermekeiteknek és mindazoknak, kik messze vannak, valakiket csak elhív magának az Úr a mi Istenünk.” Csel. 2, 39.

A Szentlélek hatására a kegyelem világába való érkezés bizonyos fokozatokon át történik, amelyek az üdvrendet alkotják.

Meghívás.

Az üdvrend folyamata az emberhez a Szentlélek által eltérő meghívás alapján indul meg. A meghívás a Szentléleknek azon ténykedése, amellyel a Krisztus által megszerzett és a hit által elnyerhető üdvöt felajánlja. „Jöjjetek énhozzám mindnyájan,,” Máté 11, 28. szól az Úr Jézus, „aki adta önmagát a mi bűneinkért, hogy kiszabadítson minket a jelenvaló gonosz világból az Istennek és a mi Atyánknak akaratára szerint.” Gal. 1, 4. Ehhez kapcsolódik az isteni hívásra megrendülő emberi állapot: „Meghajtom térdeimet a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja előtt”. Ef. 3, 14.

A meghívás egyetemes. Mindeneknek szól, még pedig *Isten szándéka* következtében, mert „Azt akarja, hogy minden ember üdvözljön”. I. Tim. 2, 4. — *Krisztus rendelése alapján* „Tegyetek tanítványokká minden népeket” Máté 28, 19., *elterjedtségénél* fogva „Az egész földre elhatott az ő hangjuk és a lakóföld véghatáráig az ő beszédök.” Róm. 10, 18.

Mindenütt egyes emberekhez szól: komolyan, jelentőségteljesen, „Aki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt, aki pedig elveszti az ő életét énérettem, megtalálja azt” Máté 16, 25. — hatásos, foganatos. „Lefegyverezvén a fejedelemségeket és hatalmasságokat, őket bátran mutogatta, diadalt vévén rajtuk” Kol. 2, 15. — kikerülhetetlen „Nem rejtőzhetik el a hegyen épített város” Máté 5, 14. — „Hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon mennyeieké, földieké és földalatt valóké.” Fii. 2, 20. Mindazonáltal ez a meghívás el is utasítható. „Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.” Máté 22, 14. „Jaj néktek képmutató írástudók és farizeusok.” Máté 23, 27.

A meghívás a lelki világban az a jelenség, ami a természet körében a vasdarabnak a mágnes közelébe kerülése. Állapotváltozás kíséri és ha a gátlások kiküszöbölődnek, egyensúly állapot következik be.

Megvilágosítás.

A megvilágosítás a Szentlélek az a munkája, amelynek következtében az emberi lélek új világgal telik el, amelyben felismeri az üdvösség elnyerésének módjait és ezeknek átadja magát.

A megvilágosítás *rendszeres*, Isten Igéje által közvetített. „Kitöltök az én Lelkemből minden testre és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok és a ti ifjaitok látásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodnak.” Csel. 2, 17. — *rendkívülváló*, közvetítés nélküli, minőkben a próféták és apostolok részesültek, de sem az úgynevezett zsinatok, sem a rajongók nem helyezkedhetnek kívül Isten Igéje határain. „Ne háboríttassatok meg sem Lélek által, sem beszéd által.” II. Thess. 2, 2. „De ha szinte mi is, vagy mennyből való angyal hirdetne is nektek valamit azonkívül, amit nektek hirdettünk, legyen átok.” Gal. 1, 8.

A megvilágosítás történhetik a *Törvény* által, amely a bűn és bűnös állapot döbbenetes következményeit tárja fel. „Amit a törvény mond, azoknak mondja, kik a törvény alatt vannak, hogy minden száj bedugassék és az egész világ Isten ítélete alá essék.” Róm. 3, 19. — és az *Evangelium* által, mely a törvény következményein felül Istennek a Krisztus érdemén alapuló kegyelmét és az örökéletet nyilatkoztatja ki. „Evangelium Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére.” Róma 1; 16.

Megtérés.

A megvilágosítás nyomán bekövetkező lelkiállapot a megtérés. Ez a Szentléleknek azon munkája, mely az érzéki ember lelki összeroppanását idézi elő, az Isten nélküli élet következményeitől megrendülve, a bűn hatalma alól való kiutat keres, amely a Szentlélek által közölt hitben tárul fel.

A lelki összetörtségben bűneink tudatossá válnak. Következményeiknek súlya teljes erővel ránk nehezedik s úgy az értelem, mint az érzelem és akarátvilág megrendülését és új iránykeresését idézi elő. „Öh én nyomorult ember, kicsoda szabadíthat meg engem e halálnak testéből?” Róma 7, 28. Erre az egész lelki állapotra a bánat árnyéka vetítődik, a bűnbánaté, amelynek első, döntő hatású lelki élményét a naponkénti folytatólagos bűnbánat követi, amely az egész megtért életet végig kíséri.

Megigazulás.

Ebben a lelki élményben állítja elénk a Szentlélek a Krisztus üdvözítő érdemét és indít el a megigazítás felé. „Azért jött, hogy megtartsa, ami elvezett.” Máté 18, 11. Akin kívül „nem adatott név, amely által nekünk megtartanunk kellene”. Csel. 4, 12. Krisztus lelket mentő döntő jelentőségének a felismerése nemcsak puszta ismeret, hanem a belőle kisugárzó vonzóerő az összetört szívet megragadja, magához emeli, a felzaklatott, megrendült

kedélyállapotot elcsendesíti, feltárván az Isten kegyelmének a végtelenségét. Ennek a lélekbe besugárzása az akaratvilág körébe kapcsolódik, annak legfőbb indítékává, motívummá válik. Az akarat magáévá teszi, be- és elfogadja a Szentlélek ajándékát, a hitet, amely a bűn rettenetességeinek köréből Krisztus megmentő kezébe fogódzik és úgy veszi el e kézből Isten üdvajándékát. „Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által.” Róma 7, 25. így kapcsolódik be a megtért ember az isteni üdv akarat-érvényesülésbe.

„Az emberek saját erejük, érdemeik és tetteik által nem igazulhatnak meg Isten előtt, hanem ingyen hit által a Krisztusért igazulnak meg, ha hiszik, hogy kegyelembe fogadtatnak és bűneik megbocsáttatnak a Krisztusért, Aki halála által a mi bűneinkért eleget tett. Ezt a hitet tudja be nekünk Isten igazság gyanánt.” Ág. Hitv. IV.

„Az írás mindent bűn alá rekesztett, hogy az ígéret Krisztus Jézusban való hitből adassék a hívőknek.” Gal. 3, 22. „Aki hisz abban, aki az istentelent megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságul.” Róma 4, 5. „Isten igazsága a Jézus Krisztusban való hit által jelent meg mindazoknak, akik hisznek.” Róma 3, 22. „Akiben, noha most nem látjátok, de hisztek Benne ... elérvén hitetek célját a lélek üdvösségét.” I. Péter 8, 9.

Mint a tenger hullámaira kilépő, de csakhamar süllyedt Péter hitében elfogyatkozva, nem hivatkozott a maga érdemeire, nem hozakodott elő a maga jócselekedeteivel, bár megtehetette volna, hanem ehelyett a hullámok között kitérve karjait, a közelben lévő Krisztushoz folyamodott: „Uram, tarts meg engem!” — És a Krisztusba vetett hit nem volt hiábavaló, feléje nyúlt az égi kéz, megragadta őt, mondván: „Kicsinyhitű, miért kételkedél?” Máté 14, 30—31.

Ugyanígy a halál tengerének hullámárjába a végső perc után elmerülő lélekben sem marad más, amivel maga felé fordíthatja a megmentő égi kezet, mint egyedül az a hit, amely Krisztuson át néz az Istenre és az Ő ingyen kegyelmében bízva adja át magát a földöntúliaknak. — Lásd: Form. Conc. I. III. 5.

Egyedül ezáltal lehetséges az üdvösség elnyerése. Ennek az ismeretére vezetett vissza az Agostai Hitvallás XX.: „Régente . . . csupán csak gyerekes és haszontalan dolgokat sürgettek, mint a különféle ünnepek, böjtök betartását, társas egyesületeket, búcsújárásokat, a szentek tiszteletét, a rózsafüzér, a szerzetesi életet és más ehhez hasonlókat... s a hit által való megigazulásról mélyen hallgattak. ... aki abban bíz, hogy cselekedetei által nyeri meg a kegyelmet, az megveti Krisztus érdemét és kegyelmét s Krisztus mellőzésével emberi erővel törekszik az Istenhez, holott Krisztus ezt mondotta magáról: „Én vagyok az út, az igazság, az élet.” János 14, 15. A hit ilyenén való felfogását hirdeti Pál apostol is mindenütt: Kegyelemből tarttattatok meg a

hit által és ez nem töletek van — Isten ajándéka, nem cselekedetekből, hogy senki ne dicsekedjék. Csel. 2, 8. Ámbár ezt a tapasztalatlanok megvetik, mindazonáltal a kegyes és félénk lelkiismeret azt tapasztalja, hogy ez a legnagyobb vigasz forrása, mert a lelkiismeretet semmiféle cselekedet meg nem nyugtatja, hanem egyes-egyedül a hit, ha erős meggyőződéssé vált, hogy Krisztus által neki kiengesztelt Istene van. Amint Pál mondja „minekutánna megigazultunk a hitből, békességünk van az Istennel”. Róm. 5, 1. — Hajdanában a lelkiismeretet a cselekedetek tana gyötörte s egy árva vigasztaló szót sem hallott az evangéliumból. Némelyeket a lelkiismeret a pusztákba és a zárdákba kergetett, ahol a remete- és a zárdai élet révén remélték a kegyelmet. Mások ismét, hogy a kegyelmet kiérdekeljék, s bűneinkért eleget tegyenek, egyéb dolgokat is eszeltek ki. Nagyon fontos volt tehát a Krisztusban való hitnek e tanát felújítani, hogy a félénk lelkiismeret ne maradjon vigasz nélkül... A hit fogalma nemcsak a történt dolgok ismeretét jelenti, aminő hit a gonoszokban és az ördögökben is megvan, hanem jelenti azt a hitet, amely nemcsak a megtörtént dolgokban, hanem azok következményeiben is hisz. Hiszi ugyanis a bűnbocsánatról szóló ezen hitcikket, amely szerint Krisztus által nyerjük meg a kegyelmet, a megigazulást és a bűnbocsánatot ... A hit szó nemcsak ismeretet jelent, ami a gonoszokban is fellelhető, hanem bizodalmat

is, amely felemeli és vigasztalja a lesújtott szíveket. — Jótetteket mívelni szükséges, de nem abban a reményben, hogy általuk kegyelmet érdemeljünk ki, hanem mert az Isten *akarja*. A bűnbocsánat és kegyelem csak a hit által szereshető meg. És mivel a SzentLélek a hit által közöltetik, már ezen a réven is megújulnak, új indulatokkal telnek meg a szívek és alkalmasokká válnak a jócselekedetek végrehajtására. Ambrózius is ezt mondja: „a hit a jóra való kézség és a helyes cselekvés szülője”. Az emberi természet sokkal erőtlenebb, semhogy az Istennek tetsző dolgokat mívelhesse. Amellett az ördög hatalma alatt áll. ... amint azt a világi bölcsek példája mutatja. — Hit nélkül az ember nem imádja Istent, Istentől nem vár semmit, nem türelmes a keresztviselésben ... Így uralkodnak a szív felett a szenvedélyek és az emberi vélemények, ha belőle a hit s az Istenben való bizalom hiányzik. Krisztus azt mondta: „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek”. Ján. 15, 5/b.

Ugyanígy mutat az Ág. Hitv. VI. arra, hogy a hitnek jó gyümölcsöket kell teremnie s hogy az Istentől parancsolt jótetteket magáért az Isten akaratáért s nem abban bízva kell cselekednünk, hogy általuk Isten előtt való megigazulást érdemeljük ki. Mert a bűnbocsánatot és megigazulást hit által érjük el, amint ezt Krisztus eme szavai tanúsítják:

„Ha mindezeket megcselekszitek is, mondjátok: haszontalan szolgák vagyunk”. Luk. 17, 10.

Az üdvözítő hit.

A hit az Isten Lelkétől megérintett ember lelkivilágában Jákob létrájának ama legfelsőbb foka, amelyről Isten trónjához léphetünk, azon isteni érintés, amely nem hagyja nyugton, amíg a megfelelő irányállapotot fel nem veszi. Az Isten akaratába, a Kegyelembé való bekapcsolódás egyetlen eszköze a földi ember számára.

Semmiféle emberi cselekvésnek, erőhatásnak, tevékenységnek nincs Istenre befolyásolhatást gyakorló ereje.

Mint ahogy az emberhez sem érhet el egy nála sokkal alacsonyabbrendű lénynek, lepkének, hernyónak, stb. bármilyen erő kifejtése, vagy tevékenysége.

Az Isten *szabad* és az emberi cselekvéstől független, ettől nem erőszakolható, *önkéntes ténye* a kegyelemben részesítés minden következményével, az üdvösséggel stb. egyetemben. Ez a szabad tény egyrészt az Úr Jézus Krisztus önkéntes áldozatával, másrészt az ezt elsajátító hittel áll csak kapcsolatban. Nem kényszerítheti ki Tőle a kolostori vagy egyéb élet, búcsújárás, szentek közbenjárása, szüzességi, vagy nőtlenségi fogadalom-, búcsúosztatás, testsanyargatás, vagy egyéb engesztelőnek vélt eszköz alkalmazása sem. Nem szabad feledni azt sem, hogy az Isten kiengesztelésére, a kegyelem kiérdemelésére és a bűnökért való elégtétel céljából rendelt emberi hagyományok az evangéliummal és

a hitről szóló tanítással ellenkeznek. Ennélfogva a fogadalmak, az ételek és napok között különbséget tevő hagyományok, melyeket az isteni kegyelem elnyerésére s a bűnökért való elégtétel célzatával plántáltak be, haszontalanok és evangéliumellenesek. Ág. Hitv. XV.

Az Úr Jézus Krisztus áldozata által lehetővé vált megigazulás tényében Isten cselekszik, szabadon, önmagától és minden befolyásolástól mentesen. ítéletében beszámítja az embernek a hit által elsajátított Krisztus érdemét s ez alapon eltekint bűneitől, nem minősíti őt bűnösnek s vele, mint igazzal bánik el.

Megszentesülés.

A Krisztus üdvözítő igazságában való részese-
dés a lelki megújulásnak azon jelenségeiben folyta-
tódik, amit a megszentelés jelez.

A megszentetés a Szentléleknek az a munkája, amelynek eredménye a bűnös állapotból való új életre ébredés, a bűn számára meghalás és az Isten akarata szerint való magasabbrendű életfolytatás, amelyet teljesen besugároz az isteni kegyelem és a hit gyümölcset érlelgeti az egész életen át jelentkező jócselekedetekben. Ezek legfőbbike a szeretet. Gal. 5, 6. „A hit, remény, szeretet, e három,

ezek közül pedig legnagyobb a szeretet.” I. Kor. 13, 13. Form. Conc. I—IV.

Az Istenbe vetett hit a halál pillanatáig az útmutató és életirányt adó, magában hordozza a reménységet, amely-
valóra válik az Isten előtti megigazulás tényében. A hit
által felindított szeretet azonban ekkor szabadul meg kor-
látaitól, ekkor teljeseedik ki és tart az örökkévalóságon át
Isten szívéhez simulva. Ezért a legnagyobb. I. Kor. 13.

A szeretetben való élet a megszentetésnek
eredménye és mindegyre gazdagodó fokozata. Tel-
jessé azonban a földi élet során sohasem válhatik,
mert az eredendő bűn árnyékának világában kell
maradnia itt. Szükség van a folytonos megtérésre
tehát és a megszentetést megvalósító kegyelmi
eszközök állandó használatára, Isten kegyelme zálo-
gainak elfogadására és a velük való állandó élésre.
A megszentetésnek beteljesülése: a testi élettől
való megszabadulás után csak a mennyekben követ-
kezhetik be. Ez az Istennel való titkos, örök együtt ~
maradás és egyesülés boldog állapota, amelyben az
Isten szeretete magához fogadja az embert és Krisz-
tus által az égi örök szeretetnek körébe emeli s örök
boldogságban részesíti. Ez az állapot nem beleolva-
dás az Istenbe, nem is a Benne való megsemmisülés.
Az öntudatos szellemerkölcsi személyiségnek terem-
tett emberi lélek zavartalan és örök harmóniában

maradása Istennel a földi életkörön kívüli világ régióiban: a mennyekben.

Ennek megvalósítása a Szentlélek-Isten legfőbb és legjelentőségtejjesebb munkája és célja az emberrel kapcsolatban.

Egyetemes anyaszentegyház.

Az egyház.

„Ti kinek” mondotok engem?” — kérde az Úr Jézus tanítványaitól. „Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia” — felelte Simon Péter. „Boldog vagy Simon Jónásnak fia, mert nem test és vér jelentette ezt meg neked, hanem az én mennyei Atyám” — szólott az Úr. — „De én is mondom neked, te Péter = Kőszikla vagy és én ezen a kősziklán építem fel az én anyaszentegyházamat és a pokol kapui sem vesznek rajta diadalmat és neked adom a mennyek országának kulcsait és amit megkötsz a földön, a mennyekben is kötve leszén és amit megoldasz a földön, a mennyek országában is oldozva leszén.” Máté 16, 15—19.

Az egyház eredeti görög neve ekklezsia. Már a görög népéletben is használatos szó. A görög városok gyűléseit jelölték ezzel, amelyre a hírnökök otthonaikból kihívták a gyűlés résztvevőit.

Az Úr Jézus is egyenként hívta el tanítványait addigi hivatás körükből és gyűjtötte maga köré őket. Míg földi élete tartott, állandó kíséretét alkották hűségesen köréje gyülekezvén és Vele maradván. Feltámadása után az üdv világosságát szétárasztó világitó fáklya-koszorúvá váltak az emberiség számára.

Az anyaszentegyháznak alapköve, szegeletköve az Úr Jézus. Ezt a szegeletkövet Istennek ószöveget-ségre kiválasztott népe megvetette. „Annakokáért elvétetik töletek az Istennek országa és oly népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét és aki e kőre esik szétzúzatik és akire pedig ez esik rá, szétmorzsolja azt.” Máté 21, 44—45. Beteljesüléseként annak a jóslatnak, amelyről Dániel szólott a Nabukodonozor babilóniai király álmában látott és egy leeső kő által szétzúzott szoborral kapcsolatban. „A kő pedig, amely leüte az álló képet, nagy hegygé lőn és betöltötte az egész földet.” Dániel 2, 35. „A szegeletkő maga Jézus Krisztus.” Ef. 2, 20.

Erre a szegeletkőre való építés első sziklaköve Simon, Jóna fia lett. Annak következtében, hogy magának a mennyei Atyának azon kijelentésében részesült, hogy a Jézus, az élő Istennek Fia. E kijelentés ennek elfogadása olyan új lelki tartalommal: a hittel töltötte el, amelynek jellemző kifejezésére és megjelölésére az Úrtól a Kőszikla melléknévben részesült. Ennek a lelki tartalomnak, ennek a hitnek hordozóiból és részeseiből, kiknek a sorában az elsők a tanítványok voltak, építette és építgeti az Úr az Ő Szentlelke által az anyaszentegyházat, amelyre rábízta azt a különleges hatalmat, mely a bűnökből megoldozást és a megkötözést *egyedül* képviseli a világban.

Amaz újszövetség hordozójává lett az anyaszentegyház, amelyet az egyház alapítójának, Isten szent Fiának, az Úr Jézusnak kiontott vére által kötött az Isten, Lukács 22, 20. Máté 26, 28. — a bűnök bocsánata alapján. Ezúttal nem egy kiválasztott néppel csak, hanem minden nemzetségből azokkal, akik Jézus Krisztusban Isten Fiát ismerik el s a Benne vetett hit által Isten gyermekeivé válnak. „És ezért újszövetségnek közbenjárója Ő, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságáért a hivatottak elnyerjék az örökkévaló örökségnek ígretét.” Zsid. 9, 15.

Az egyház az egész emberiségnek szánt üdvintézmény, az üdvösségre a Szentlélek által el- és kihivottak örökkön fennmaradó közössége, amely Krisztus, mint az egyház Feje vezetése alatt egyazon hitben és szeretetben egyesített, megszentelésben részesített emberek gyülekezete, amelyben Krisztus tanítását tisztán hirdetik és a szentségeket, az Ő általa rendelt és látható elemekkel kapcsolódó kegyelem közvetítő eszközeit, pontosan az Ő rendelése szerint szolgáltatják ki.

Az egyházat nevezi a Szentírás Isten szántóföldjének, Isten épületének I. Kor. 2, 9. Isten házának I. Tim. 3, 15. Zsid. 3, 4. nyájnak, anyaszentegyháznak Csel. 20, 28., amelyhez tartozók „polgártársai a szenteknek és cselédei az Istennek”. Ef. 2, 19.

Magyar elnevezésének eredete bizonytalan. Egyesek az ősmagyarok azon szokásából származtatják az egyház nevet, hogy tíz faluként egy templomot építettek s ezt jelölték e névvel. Mások szerint ezt üdv-háznak mondták, amelyből idv-ház, ed-ház és az egyház név alakult, ki.

Istennek ez az üdvintézménye a Szentlélek különleges eszközeként teljesíti hivatását a világban. Először az apostolok és a hét diakónus, majd a presbiterek és episkopusok vezetése és irányítása mellett működött. A központi vezetés hosszú ideig ismeretlen volt. A vezetők vették fel az egyház körébe a híveket, de csak azokat, akik kellő előkészítés után Jézus Krisztusban az Isten Fiát elismerték és elfogadták, Uroknak vallották, az Ő kijelentéseit életük szabályozójának tekintették és hitükhöz való hűségüket megtartották, ha kellett a vértanúságig is.

Az ősegyház hittartalma a feltámadott evangéliuma, a tiszta evangélium volt, szertartásai a Krisztus által rendelt szertartások, a szentségek.

Életmegnyilatkozása az istentisztelet, a szentségekkel való élés, a szeretet közösségnek még az anyagiak terére is kiterjedő gyakorlati megvalósítása volt, amelyek az Istenben való élet kialakítását és megtartását szolgálták. Mindez a legélesebb ellentétben állt a pogányvilágnak a parázñaságban kicsúcsosodó bűnbe merült életével.

„Az egy anyaszentegyház örökké fennmarad. Az egyház pedig a szentek gyülekezete, amelyben az

evangélium tisztán hirdették s a szentségek helyesen szolgáltatnak ki.” Ág. Hitv. VII. „Habár az egyház tulajdonképpen a szentek és igaz hívők gyülekezete, mindazonáltal ez életben közéjük vegyülve, sok képmutató és gonosz ember él.” Ág. Hitv. VIII.

Az igaz hívők és a megszenteltetésben részesültek az igazi, a *láthatatlan* egyházat alkotják, velők együtt az összes megkereszteltek a *látható* egyház tagjai.

Rendeltetésének betöltésével kapcsolatban a földön küzdő, a bűn ellen viaskodó és fennmaradásáért nagy erőfeszítéseket végző egyház a *harcoló* egyház, amely sok viszontagság közt teljesíti hivatását. Az égi célt elért hívők összessége a mennyekben a diadalmaskodó egyház. így az anyaszentegyház nemcsak a földi életet élők szent s titokzatos lelki közössége, hanem a halálon és a poklok kapuján is diadalmas összekötő kapocs a halálba Krisztusban elszenderültekkel is.

Az egyház Krisztus élő teste Ápol. VII. 4., amelyet a Szent Lélek által megszentel és igazgat. „Nevekedjünk Abban, aki a Fej, a Krisztusban. Akiből az egész test szép renddel egyberakattatván és egybeszerkesztetvén az ő segedelmének minden kapcsolattal, minden egyes tagnak mérték szerint való munkássággal teljesíti a testnek nevedést a maga föl-

építésére szeretetben.” Ef. 4, 15—16, — „Őt tette mindeneknek föltte az anyaszentegyháznak Fejévé, mely az Ő teste, teljessége Őnéki.” Ef. 1, 22—23. „Az Ő testének tagjai vagyunk, az Ő testéből és az Ő csontjaiból valók.” Ef. 5, 30. „Akiben az egész épület szép renddel egyberakattatván, nevededik szent templommá az Úrban, akiben ti is együtt építettetek Isten hajlékává a Lélek által.” Ef. 2, 21—22.

Más vonatkozásban Krisztus országa az egyház. Apol. VII. 16. Polgárai Őt vallják Uroknak s a Szent Lelket vezéröknek az Ő evangéliumát a törvénykönyvnek. Ez országon kívül nincs isteni kegyelem, nincs bűnbocsánat, csak ama külső sötétség pítvara e világ. Az egyház nem földi monarchia, nem földi, látható fejnek való feltétlen alávetettség, melyben valamely főpap isteni joron gyakorolhatná a főhatalmat, csalódhatatlanul mindenek felett, hanem Krisztus lelki országa, amelyben az Ő kijelentése, az Evangélium ellenes tanítás, szertartás, vagy rendelés nem teheti erőtlenné az Isten rendelését. Mk. 7, 7.

Az egyház tulajdonságai.

Az egyház tulajdonságai közül a legfontosabb a: szentsége, „önmaga elébe állítva az egyházat, úgy hogy azon ne legyen szeplő, vagy sömörgés, vagy

valami afféle, hanem legyen szent és feddhetetlen.” Efez. 5, 27. — Krisztus mint saját testét Szent Lelkével tölti el, megszenteli és igazgatja.

Az egyház *örök*. „A poklok kapui sem vehetnek rajta diadalmat” Máté 16, 18. — *egy*, mert azok közössége, akik azt vallják, hogy „egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség” Ef. 4, 5. — „miképen elhivatástoknak egy reménységére hivatatok el”. Ef. 4, 4. — „Az egyház igaz egységéhez elegendő az evangéliumi tanban és a szentségek kiszolgáltatásában való egyezés és épen nem szükséges, hogy a hagyományos szokások, szertartások, vagy az emberek által megállapított ceremóniák mindenütt hasonlóak legyenek.” Ág. Hitv. VH/b.

Igaz és csalódhatatlan az egyház. Krisztus evangéliumában az üdvigazság csalódhatatlan, igaz kijelentéseit bírja a Lélek kijelentése alapján. I. Kor. 2, 10. Zsid. 4, 12.

Az egyház *egyedül üdvözítő*. „Aki velem nincs, ellenem van.” Máté 12, 30. — „Senki sem mehet az Atyához, hanem csak én általam.” Ján. 14, 6.

Jellege *egyetemes*, az egész világon élő emberiség számára szánt üdvintézmény, „míg mindnyájan eljutnak az Isten Fiában való hitnek és az ő megismerésének egységére”. Efez. 4, 13.

Az egyház végül: *keresztényen, christianus, krisztusi*. Benne csak a Krisztustól nyert kijelentések és tanítások érvényesülhetnek s ami ezekkel ellenkező, az egyházban helyet nem találhat. „Működik... a törvényszegés titkos bűn, csakhogy annak, aki azt most még visszatartja, félre kell az útból tolatnia és akkor meg fog jelenni a törvénytaposó, akit megemészt az Úr az ő szájának lehelletével.” II. Thess. 2, 7—8. — „Aki ellene veti és fölibe emeli magát mindannak, ami Istennek, vagy istentiszteletre méltónak mondatik, úgy annyira, hogy maga ül be, mint Isten az Isten templomába, Isten gyanánt mutogatván magát.” II. Thess. 2, 4. — „Némelyek elszakadnak a hittől, hitető és gonosz lelkek tanítására hallgatván ... akik tiltják a házasságot, sürgetik az eledelektől való tartózkodást, melyeket Isten teremtett hálaadással való élvezésre.” I. Tim. 4, 1—3. — „Ha valaki másképen tanít és nem követi a mi Urunk Jézus Krisztus egészséges beszédeit. . . , az felfuvalkodott, aki semmit sem ért, hanem vitatkozásokban és szóharcokban szenved ... kik az istenfélelmet nyerekedésnek tekintik ... akik ilyenek, azoktól eltávazzál.” I. Tim. 6, 3—5. — „Maga a Sátán is átváltoztatja magát a világosság angyalává. Nem nagy dolog azért, ha az ő szolgálói is átváltoztatják magukat az igazság szolgálivá, akiknek végök az ő cselekedeteik szerint lészen.” II. Kor. 11, 14—15.

Az igazi egyház.

A szószerint vett „keresztén” egyház a történelem folyamán tulajdonképpen eltűnt, mert felekezetekre oszlott és ezen felekezeti tagozódásban áll fenn a jelen időkben is.

A felekezeti tagozódásnak egyik alapvető oka éppen az volt, hogy a kereszténység alapigazságához igyekezett közelebb jutni a keresztények egy-egy csoportja. Minden felekezet abban a meggyőződésben él ma is, hogy az igaz kereszténységet képviseli és az egyedül üdvözítő hitet bírja. Ezt olyan erővel vallja mindenik, hogy a közöttük lévő szakadékok teljességgel áthidalhatatlanoknak látszanak.

Egyben vitássá válik az igaz kereszténység megállapíthatóságának a kérdése is.

Az erre vonatkozó vizsgálat kiindulási pontja nem lehet más, mint az a tény, hogy az igazi kereszténység *nem az egyes felekezetek tanításaiban, hanem a Szentírásban áll minden idők számára kinyilatkoztatva.*

Istennek az emberiséghez küldött üdvüzenetét a Szentírásban foglalt Isten ígéje tartalmazza és ennek az emberekhez való eljuttatása és közvetítése az anyaszentegyház és minden tagozatának is a feladata, hogy az Isten kegyelmében való életet alakítsák ki.

Isten ígéjének és az Ő kegyelmi eszközeinek *változtatás nélküli* közvetítése lévén Krisztus anyaszentegyházának feladata, csak az a keresztény felekezet tölti be igaz rendeltetését, amely e feladatot így teljesíti. Ennek előfeltétele, hogy a Szentírásban foglalt kinyilatkoztatással minden vonatkozásban teljes összhangra törekedjék s attól semmiben se térjen el.

Amely felekezet a Szentírástól eltérő felfogást, tanítást, vagy vallásos gyakorlatot tartalmaz, nem az igazi keresztyénség képviselője és nem minősíthető ennek.

Ebből a szempontból véve figyelembe a keresztyén egyház felekezeteit, könnyen megállapítható, hogy úgyszólván mindenikök tartalmaz az *Evangélium mérlegén* meg nem álló, vagy vele ellentétes vallásos felfogást, tant, vagy gyakorlatot.

Csak rövid utalás a görög keleti keresztyénség formalizmusba merevedésére és benne a mágikus elemeknek gyakorlati előtérbe kerülésére, — ikonok — szemben azon kijelentéssel, hogy: a lélek az, ami megelevenít, a test nem használ semmit, Ján. 6, 63 — világossá teszi, hogy ez a felekezet nem maradt az Evangélium útjain.

-S-

A római szellemi irányítás alatt álló katolicizmus a vallásos életet inkább az egyházi jogrendszer alapjára, mint az Evangélium érvényesítésére építi. Ebből kifolyólag nem érez zökkenőt azon hitigazságok, egyházi tanok és vallásos gyakorlatok hosszú sorának a keresztyénség hitéletébe való bekapcsolásánál, amelyek részben határozott és szószerint vett értelemben, részben pedig árnyalataikban ellentétesek a Szentírásban foglaltakkal. Ilyenek a Krisztusra, mint szegeletköre építettség — Luk. 20, 17 — helyett Péterre, mint kősziklára való alapvető hivatkozás,

a főpapi csalódhatatlanságnak csak 1866. óta elfogadott hitcikke, szemben a Csel. 15-ben közöltekkel.

a Mária-tiszteletnek túlságos előtérbe helyezése és kiszínezése a Ján. 1, 3—4-ben foglaltak ellenére,

az úrszentvacsora szentségének megcsonkítása, a hét szentség tana, a tisztítóútról való tanítás, Luk. 16, 26 —

a szentek közbenjáró tisztérői vallott felfogás — lásd I. Tim. 2, 5 stb. — a házasság eltiltása I. Tim. 3, 2 — I. Tim. 4, 3, — a szertartások és jócselekedetek előtérbe állítása: Róm. 3, 28, a búcsújárás, körmenet alkalmazása Máté 6, 5, — az imádsághalmozás a rózsafüzérrel: Máté 6, 7 — stb. stb. mind olyan tények a római színezetű keresztyénségben, amelyek alapján megállapítható, hogy ez sem folytatása az Evangélium szerinti őskeresztyénségnek, mert azzal sok tekintetben *határozott ellentétben* áll.

A megreformált keresztyénség felekezetei közül a kálvini irány főképen az eleveelrendelésről szóló tanításában *tér el* az Evangéliumtól, mert Isten nem rendel kárhozatra ártatlanul senkit, de az akarja, hogy minden ember megtartassék a hit által — Ján. 3, 16—.

A baptizmus a keresztségről vallott felfogása révén kerül ellentétbe a Ján. 3, 5-ben foglalt kijelentéssel, a methodizmus a megtérés és üdvre jutáshoz szükségesnek vallott külön módszerei erőltetésével, az adventizmus a világvégre vonatkozó, nem helytálló magyarázataival, a szombatizmus a hebraizmus körébe visszahanyatlásával stb. stb. kerülnek le a Szentírásban foglaltak alapjáról és jutnak az Evangéliumban világosan előttünk álló krisztusi őskinyilatkoztatásokkal *ellentétbe*.

Mindezek sorában helyezkedik el az evangélikus keresztyénség is. Azért választotta és viseli épen ezt elnevezést, mert az evangéliumtól eltért keresztyénség életét a Szentírásban velünk közölt kinyilatkoztatások szerint reformálta meg és ezekhez kíván minden vallásos felfogásban — és megnyilatkozásban alkalmazkodni. Ezért

hagyott el a keresztyénségből mindent, ami az isteni kijelentésben foglaltakkal *ellentétben* áll.

Az evangélikus keresztyénségben valóban tisztán érvényesül az Evangélium és a benne foglaltak irányától való eltérésnek helye nincs. Hitvallási iratai összhangban állanak a Krisztus tanításával. Vallásos gyakorlatában csak azokat a cselekvéseket törvényesíti, amelyek az Evangéliummal ellentétben nem állanak. Isten üdvözene-tét változtatás nélkül közvetíti e világ számára, az Isten kegyelmi eszközeit módosítás nélkül bocsátja az Isten elé járuló és a kegyelemben részesedni kívánó, hívő lelkek, rendelkezésére. Az Istentől felajánlott életközösségre jutást kizárólag csak a Krisztus rendelte és az Ő evangéliumával nem ellentétes eszközökkel munkálja. Isten kegyelmi hatásait eltérítés nélkül közvetíti az emberekhez s a kegyelemben való élet közvetlen Istennel kapcsolódó megvalósulását szolgálja a lelkiismeret jelentőségének kihangsúlyozásával.

És valóban evangélikus is csak addig maradhat a keresztyénségnek ez az! ága, amíg ezekben a keretekben marad. Ezeken túlra kerülván, önmagával és lényegével kerül ellentétbe.

Így az üdvözítő Krisztusban kijelentett hitigazság és az Általa közölt üdvjavak birtokosának az evangélikus keresztyénség és ennek egyháza minősíthető *egyedül*.

Ebben az egyházban őriztetik és közöltetik az emberi-séggel az a szellemi kincs, amit a Krisztus által e világba hozott *üdvjavak* képviselnek. Tisztán és 'változtatás nélkül érvényesülnek az evangélikus keresztyénség egyházában, melynek ez a tény ad *különleges létjogosultságot*.

Ez a *különleges létjogosultság* volt az őskeresztyén-ség életrehívója is a többi vallások rengetegében.

Az Isten kegyelmi világába egyedül elsegítő Evangélium, a Feltámadás Evangéliuma, ennek alapján építette ki az őskeresztyén egyházat, amelynek más szellemi tartalma nem volt, mint csak a Krisztus Evangéliuma.

Ennek keretei közé vezet vissza az evangélikus keresztyénség, amely az üdvigazságot mindenekfelett valónak minősíti s így az *őskeresztyénség* újból életre kelt, *egyenes folytatásának* is csak ez tekinthető.

Felismerte a krisztusi kinyilatkoztatás egyedülálló jelentőségét, ehhez fenntartás nélkül alkalmazkodik és érvényesítésére szánja oda teljes egészét.

Ezen szolgálatában ugyan még ma is több a kívánnivaló, mint az eredmény.

De minden eredmény, az egyház szolgálatának eredménye is Isten kezében van, kinek csak eszköze, sokszor túlságosan is emberi eszköze az evangélikus keresztyénség anyaszentegyháza is.

Isten igazsága azonban ennek ellenére is elvégzi — és teljességre viszi egyháza ilyen volta mellett is — a maga céljait.

Az egyház feje.

Az egyház élén maga az Úr Jézus Krisztus áll, „íme, én titevek vagyok minden napon a világ végezetéig.” Máté 28, 20. — „Őt tette mindeneknek fölötté az anyaszentegyháznak fejévé,” Ef. 1, 22—23.

Kizárólag az ő kijelentései és akarata szabhatják meg és tartalmazhatják az igaz keresztyén egyház szellemi tartalmát és szervezeti irányelveit.

Helytartójjára vonatkozólag, aki esetleg módosíthatná is rendelkezéseit, kijelentései nem tartalmaznak semmit. Az a nézet, hogy Ján. 21-ben Péter apostolt helytartóvá rendelte volna, szólván: Legeltesd az én juhaimat, nem helytálló, mert ez alkalommal határozott háromszori kérdése Péter háromszori tagadásával áll összefüggésben, amennyiben a háromszori tagadás után háromszori felhívást adott ezúttal arra, hogy foglalkozzék továbbra is az Öt követők lelki vezetésével és irányításával. Ez még jobban kitűnik abból a tényből, hogy az apostolok zsinatán Jakab apostol elnökölt és az ő előterjesztései is az egymás közt egyenlő apostolok, — vének és gyülekezet összességének hozzájárulása után váltak érvényessé a pogány keresztyénségre vonatkozólag. Csel. 15—. A Péter apostol utódainak magukat valló főpapok igényeit a görög keleti egyház főpapjai is a magukénak vallják s e kérdés nem tudott kielégítő megoldást találni. Annál is inkább, mert még a Péter-utódság kérdése is tisztázatlan. — így bár az a tétel, hogy „az egyházon kívül nincs üdvösség” — valóban áll, de nem úgy, hogy „ahol Péter, ott az egyház”, hanem úgy, hogy „ahol a Krisztus, ott az egyedül üdvözítő hit és egyház”.

Az egyházi hatalom.

Az egyház hatalma a kulcsok hatalma. Az a különleges felhatalmazás az Isten Fiától, hogy a bűnök felett szabadon gyakorolhatja a megkötés és

a feloldozás jogát. Amit megköt a földön, a mennyben is kötve lesz, amit megoldoz, oldva lesz a mennyben is. Ezt a hatalmat először Péter apostol nyerte az Úrtól (Máté 16, 19.) s zavartalan birtokában is volt egész háromszoros tagadásáig, melybe a feltámadás után helyezte vissza őt az Úr. Ugyanezt a hatalmat ruházta a többi tanítványokra is: „Amit megkötök a földön, a mennyben is kötve legyen, és amit megoldotok a földön, a mennyben is oldozva legyen.” Máté 18, 18. — „Amiképen küldött engem az Atya, én is akképen küldelek titeket. És mikor ezt mondta, rájuk lehellé és monda nékik: Vegyetek Szent Lelket. Akiknek bűneit megbocsátjátok, megbocsáttatnak azoknak, akikét megtartjátok, megtartatnak.” Ján. 20, 21—23. — Ennek a hatalomnak egyideig birtokosa volt Júdás is, akit azonban árulása és ennek végzetes következménye után már nem helyezhetett vissza a lelki hatalom birtoklásába az Úr úgy, mint Pétert.

Az apostoli hivatal Jézus rendelése. Az apostolok halála után az egyház életét vezetni és irányítani elhivatottakat az egyház közössége ruházta fel személy szerint a hivatásuk gyakorlásához nélkülözhetetlen és annak érvényt szerző egyházi lelki hatalommal. Ezeket először presbitereknek, korosabbaknak, véneknek, majd episzkoposoknak, a hitéletre felügyelőknek nevezték.

A rájuk ruházott hatalomnak birtokosa az egyház. Art. Schmalc. X. 3. Nem egyes személyek, hanem a keresztyén hitben élő közösség. Máté 18, 17—18. A gyülekezet. Ez a lelki közösség, mely az Úr körül csoportosul, az igaz egyház, melynek népe: királyi papság, szent nemzet, megtartásra való nép. I. Pét. 2, 9. — Art. Schmalc. Tract. 11, 66—67.

„Az evangélium hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására külön hivatal alapított. Mert az Ige és a szentségek, mint eszközök által ajándékozzatik a Szent Lélek, mely ahol és amikor Istennek tetszik, hitet ébreszt, azokban, akik az evangéliumot hallgatják. Azt a hitet, hogy nem a mi érdemünkért, hanem a Krisztusért igazítja meg azokat, akik hiszik, hogy Krisztus érdeméért fogadtatnak kegyelembe.”
Ág. Hitv. V.

„Az egyházi hivatal teendőit az egyház törvényes szolgálói látják és végezhetik el.”

„Az egyházban nyilvánosan tanítani senkinek sem szabad, sem a szentségeket kiszolgáltatni, ha csak arra szabályszerűen meg nem hivatott.” Ág. Hitv. XIV. Az egyházi hivatalt Krisztus rendelte. „Menjetek el széles e világba és tegyetek tanítványokká minden népeket.” Máté 28, 19. „Akik titeket befogad, engem fogad be és aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött.” Máté 10, 40.

Az egyházi szolgálókat maga Krisztus hívja el a maga szolgálatára a belső meghívás által a világi élethivatások köréből. Tract. de Potest. 26. Ezen belső elhívás alapján, az Isten Igéje és az erre vonatkozó egyéb tudományokban való kellő jártasság megszerzése után a lelkésszé szentelés által, az egyházi szolgálatra felvétetik az elhívott. „... gerjeszd fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely benned van az kezeimnek reátétele által.” I. Tim. 1, 6. — „Rendelj városonként presbitereket, amiképen én neked meghagytam.” Tit. 1, 5. — „Meg ne vesd a kegyelemnek ajándékát, amely adatott néked prófétálás által, presbitérium kezeinek reád tevésével.” I. Tim. 3, 14. — A felszentelés után a püspök kiküldi egy-egy gyülekezetbe szolgálattételre, amelynek során kiegészítvén tanulmányait, valamely egyháztól nyert választás, vagy meghívás útján történő megbízatás alapján az egyházi hatalom teljes jogú és felelősségű kezelőjévé válik, mint lelkipásztor, „akinél a hit titka meg van tisztá lelkiismerettel”. I. Tim. 3, 9.

Az egyházi hatalom kezelése nem jár különleges jelleggel, mert „a szép tisztességet úgy szerzik meg, ha jól szolgálnak”. I. Tim. 3, 13.

Az egyház szolgálói Isten és az Úr Jézus rendelése alapján fejtik ki tevékenységüket és működésüket. Ezt az isteni rendelést számukra a

püspök közvetíti a felszenteléskor és ezzel illeszti be működésüket Krisztus és a Szent Lélek szolgálatába. A szolgálat érvényességéhez szükséges a gyülekezet, az egyházközség, vagy egyházi közület megnyilatkozása is, mert „szükséges, hogy a kívülállóktól is legyen jó bizonyága is” I. Tim. 3, 7. a személyes arravalóság mellett. Ez történik az egyházi közület részéről történő meghívásban, választásban, amely működési körébe állítja. így a gyülekezeteknek akaratmegnyilvánulása nélkülözhetetlen az egyházi hatalom gyakorlásához.

A Krisztus által az egyházra bízott rendelkezések letéteményese a püspök, akit az ordináció emel a vele különben egyenlő pásztorársak fölé és teszi őt az egyenlők közt az elsővé. Art. Smalc. II. Art. IV. 9. Hivatalba jutásához elsősorban saját elhatározása szükséges. „Aki püspökséget kíván, jó dolgot kíván.” I. Tim. 3, 1. — Az egyházi közület akaratmegnyilatkozása: a kívülről való megnyilatkozás, I. Tim. 3, 7. — Ezután a hivatalába való beiktatás az isteni kegyelem ajándékaiban való részesedés, mely mint Timótheusnál, II. Tim. 1, 6., egy már hivatalában lévő püspök és az egyházi szolgák, a presbitérium kézzrátétele által történik, amely eljárás már a 7 diakónus elhívásánál is alkalmaztatott. Csel. 6, 6.

A püspökön kívül az egyház szolgálói által végez-

teti el és tölti be az egyház rendeltetését Jézus Krisztus az Egyház Ura.

„A köztetek lévő presbitereket kérem én, a presbitertárs, és a Krisztus szenvedéseinek tanúja, és a megjelenendő dicsőségnek részese: legeltessétek az Istennek közöttetek lévő nyáját, gondot viselvén arra, nem kényszerítésből, hanem örömet, sem nem rút nyereszkeskedésből, hanem mint példaképei a nyájnak ... és mikor megjelenik a Főpásztor, elnyeritek a dicsőségnek hervadatlan koszorúját.” I. Pét. 5, 4—3. — „És némelyeket rendelt az Isten az anyaszentegyházban először apostolokul, másodsor prófétákul, harmadszor tanítókul.” I. Kor. 12, 28/a. — „Akik a szent dolgokban munkálkodnak, a szent helyből élnek, és akik az oltár körül forgolódnak, az oltárral egylűtt veszik el részöket. Eképen rendelte az Úr is, hogy akik az evangéliumot hirdetik, az evangéliumból éljenek.” I. Kor. 9, 13—14. — „Aki pedig az Igére taníttatik, közölje javát tanítójával.” Gal 6, 6.

Az egyház szolgálainak kell „forgolódnui az Isten házában, mely az élő Istennek egyháza, az igazságnak oszlopa és erőssége”. I. Tim. 3, 15. — „Az új szövetség szolgálói ezek” II. Kor. 2, 6. — nem a betűé, hanem a Léleké, mert a betű megöl, a lélek pedig megelevenít.” II. Kor. 3, 6. — „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg és aki engem vet meg, azt veti meg, aki engem el-

küldött.” Luk. 10, 16. — Vigyázniok kell, hogy „emberi rendelésekkel el ne töröltessék az Istennek beszéde” Máté 7, 13., mert „hiába tisztelnek engem, ha oly tudományt tanítanak, amelyek embereknek parancsolatai” és emberek rendelését tartván meg, Isten rendelésétől el ne térjenek. Márk 7, 7—8.

„És senki sem ment fel a mennybe, hanem ha az, aki a mennyből szállott alá, az embernek Fia, aki a mennyben van.” Ján. 3, 13. — Általa vezetnek a hívő emberek „az elsősülöttek seregéhez és egyházához, kik be vannak írva a mennyekben és mindenek bírójához, Istenhez, és a tökéletes igazak lelkeihez”. Zsid. 12, 23. — így lesz az ember részesévé a Szent Léleknek és ízelelőjévé a mennyei ajándékoknak, Isten beszédének és a jövő világ erőinek Zsid. 6, 4—5., s mindazon üdvjavaknak, amelyek az Isten országának elhívottjait e világi élet útján is .Isten akarata szerinti életfolytatásra képesítik.

Világiak az egyházban.

Az evangélikus keresztyénség az egyházzal kapcsolatos, kormányzati, igazgatási, anyagi és egyéb természetű ügyei intézése terén világi foglalkozású egyháztagjait is felruházza hatáskörökkel. Az apostolok példáját követi ebben is, akik ilyenképen vet-

ték maguk mellé a 7 diakónust Csel. 6, 5., munkatársaikat, útitársaikat, stb. és nemcsak ezeknek, de az egyházhoz tartozók mindenikének is módot ad Isten országa építésére az egyház szolgálata által.

Az élethivatás és foglalkozási kör minősége nem juttat előnyösebb, vagy hátrányosabb helyzetbe az Isten előtt.

A lelkiismeretes kötelességteljesítésben megnyilatkozó hit minden hivatáskörben megtermi azokat a jó gyümölcsöket, amelyek nélkül holtta válik. Erre az egyház körében való tevékenykedés is külön alkalmakat nyújt a hívő lelkek számára. I. Pét. 2, 5—9.

A földi hivatásokat a keresztyénség az egyházin kívül a családi és az állami hivatáskörbe sorozza.

Családi hivatáskör — házasság.

A családi hivatáskör az egy családot, vagy háztartást alkotók társasága, Conf. Aug. XXIII. Ápol. Art. XIII.

A családi életben a hitvestársi kapcsolat Isten rendelése. „Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza” Máté 19, 6. — Isten rendelése következtében a házasság szent, és Isten akaratán nyugvó állapot. Ezt az egyház ünnepélyes szertartás keretében Isten elé vezeti és a hitvestársi elkötelezést eskünek nevezett Istenre hivatkozással erősíteti

meg, a hitvestársakat összeadja, ünnepélyesen egymásra bizza és egymásnak átadja, ezután Isten előtt törvényes házastársakká nyilvánítással az Isten nevében megáldja s imádságban az Isten kegyelmére bizza.

#

<

A házasság a lelki és testi életközösség legbensőbb formája, módja és köteléke. Ehhez a Krisztus és az anyaszentegyház egymáshoz való viszonya hasonlatos. „...,elhagyja az ember atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek ketten egy testté. Felette nagy titok ez, de én a Krisztusról és az egyházul szólok”. Efez. 5, 31—32. —

A házassági kapcsolatba lépés az egész életre szól s azt csak az Isten sorsunkba beavatkozása változtathatja meg. így önmagában felbonthatatlan. „Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságtörést követ el az ellen. Ha pedig a feleség hagyja el férjét és mással kel egybe, házasságtörést követ el”. Márk. 10—11—12, Luk. 16, 18. —

A házasságban a férfiúvá és asszonnyá teremtett ember „többé nem két, hanem egy test” Mk. 10, 8. — Egymásra utaltak, egymást egészítik ki Isten előtt is. Így mindazon cselekvés és eljárás, amely ezen egység ellen való, törésnek számít s Isten haragját és büntetését vonja maga után.

Ez az Istentől rendelt állapot addig áll

fenn, amíg a házastársak Isten akarata és rendelkezése szerint élnek együtt és egymásnak. Ebben az állapotban adja meg a férj a feleségnek a köteles tartozást (ofeilén = debitum), hasonlóképen a feleség is a férjének. A feleség nem ura a maga testének, hanem a férje. Ne fosszátok meg egymást, hanem ha egyenlő akaratból bizonyos ideig, hogy ráérjetek a böjtölésre és az imádkozásra. Azután ismét együvé térjetek, hogy a Sátán meg ne kísértsen titeket, mivel magatokat meg nem tartóztathatjátok, I. Kor. 7, 3—5. —

Ebben az állapotban még a hitetlen férj is meg van szentelve az ő feleségében és meg van szentelve a hitetlen asszony is az ő férjében, mert különben a ti gyermekeitek tisztátalanok volnának, most pedig szentek. I. Kor. 7—14.

A házassági állapotnak, amely Isten akaratán kell, hogy elinduljon s véle kell, hogy mindvégig kapcsolatban maradjon, csak az Ő intézkedése vethet véget, a halállal. „Az asszonyt törvény köti, míg férje él, de ha meghal férje, szabadon férjhez mehet, akihez akar, csakhogy az Úrban”. I. Kor. 7, 39. —

A férfiúnak és asszonynak teremtett ember életének összekapcsolódása a házassági életben így teljesíti be az Igét: „Ti az élő Istennek temploma vagytok, amint az Isten mondotta: Lakozom bennök és köztük

járok és leszek nékik Istenök és ők én népem lesznek”. II. Kor. 6, 16. —

A házasságtörés.

A házassággal rendezi és szabályozza az Egyház Ura Isten rendelése alapján azt a hatalmas és minden egészséges szervezetű embert hatalma alatt tartó ösztönerőnek a folyamatát, amelyet fajfenntartó, nemi ösztönnek nevezünk. Ennek kicsapongásait, amelyek a keresztyénségen kívüli világ jellemzői, a keresztyén házasság hátrítja el.

Ezzel együtt jár, hogy minden kívülre való kielégítése a nemi ösztönnek nincs összhangban Isten akaratával, tehát bűn, amit paráznaságnak nevezünk.

„A paráznaság miatt legyen minden férfiúnak tulajdon felesége és minden asszonynak tulajdon férje” I. Kor. 7, 1. — Ezért rendeli az apostol még azt is, hogy a *püspök is* I. Tim. 3, 2— a *pap is*, I. Tim. 2, 12— egyfeleségű férfiú *legyen* s hogy feleségeik is hasonlóképen tisztességesek, mindenben hívek legyenek” I. Tim. 3, 11—. Maga az Úr is meghagyta házasságában Péter apostolt is és nem kényszerítette elválásra Máté 8, 14—I. Kor. 9, 5. Ehhez tartották magukat a többi apostolok és az Úrnak atyjafiai is s az ehhez való jogot Pál apostol is fenntartotta magának is. I. Kor. 9, 5—.

A paráznaság vérrontó és lélekfertőző bűne a legerőteljesebb és legellenállhatatlanabb megnyilatkozása az eredendő bűnnek. Emberek, nemzedékek, népek számára sátánibb sírásó nincs nála. Miért is óvakodni tőle, hogy az Istenben való élet általa lehetetlenné ne váljék, a hívő ember legfőbb kötelességei közé tartozik. „. . . a ti testeitek a Krisztusnak tagjai. Elszakítva hát a Krisztus tagjait, paráznának tagjává tegyem? Távol legyen! Avagy nem tudjátok-e, hogy aki paráznával egyesül, egy test vele? kerüljétek a paráznaságot. Minden bűn, amelyet az ember cselekszik, a test testen kívül van, de aki paráználkodik, a maga teste ellen vétkezik”. I. Kor. 6, 15—19. Az Úr ettől a legnagyobb mértékben való óvakodást ajánl, amelyet szavai így fejeznek ki: „. . . ha valaki asszonyra tekint gonosz kívánságának okáért, immár paráználkodik azzal az ő szívében. Ha pedig a te jobbszemed megbotránkoztat téged, vágd ki azt és vedd el magadtól, mert jobb néked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék”. Máté 5, 28—29—.

Házasságmegszűnés — elválás.

A házasságban egy testté lett férfiú és asszony Isten előtti „egy” volta, egynek számíthatósága a halálig, vagy addig tart, amíg valamelyik fél részéről meg nem bontatódik, amíg valamelyik el nem hagyja hitvestársát — a nemi ösztön ingerére. Amint

ez beáll, úgy az egy testté válottság állapota önmagában megszűnik, és a házasság megfertőzötté válik, az Isten akaratából nőtt szép és tiszta virág a paráznaság sáros fertőjébe tipródik, minek következménye az Isten által egybeszerkesztett egységnek emberi beavatkozással való szétválasztása.. A házasságnak önmagában való megszűnése után esedékes az együttélés megszűnése is, a szétválasztódás, az elválás, a házasság felbontása is. Ez azonban kizárólag csak a paráznaság esetében és jogcímén lehetséges krisztusi alapon, Máté 19, 9, vagy az ezzel összefüggésben álló esetekben. Ezen a kapun szakad ki az Isten akarata szerint való házasság fehér galambja Isten országának lelki bárkájából és hull fekete hullóvá váltan az eredendő bűn következményeinek özönébe, a gyehenna tüzébe.

A paráznaság jogcímén kívül még egy lehetőséget említ a Szentírás, az elválásra. „Ha a hitetlen elválk, ám váljék el, nem vettetett szolgaság alá a keresztyén férfiú, vagy asszony az ilyen dolgokban” I. Kor. 7, 15. Mindezekből az is következik, hogy a házasság felbomlásában ártatlan házasság a paráznaság bűnének veszélye és kockázata nélkül újabb házasságra is léphet.

„Ha így van a férfi a dolga az asszonnyal, nem jó megházasodni!” mondották az Úr tanítványai. Valóban ezen a vonalon folyik a legsúlyosabb harc

az állati ösztönök és Krisztusban megváltott lélek között. „Ő pedig monda nékik: nem mindenki veheti be a beszédet, hanem akinek adatott. Mert vannak házasságra alkalmatlanok, kik ... Így születtek. Vannak .. . kiket emberek tettek és vannak kik maguk tették magukat házasságra alkalmatlanokká a menynek országáért” (országá *által* — „*dia*”). Máté 19, 21. „A sátán olyan kísértésekkel vesz körül, hogy magatokat meg nem tartóztathajátok”. I. Kor. 7, 5. Ezekkel kapcsolatban még az is jobb, ha tagjaink közül egy elvesz, vagy a házasságra alkalmatlanná teszi magát az ember, mintsem a paráznság bűnébe esve, a gyeahenna tüzére kerüljön.

Házásállapot.

Az Istennek minden emberre vonatkozó és érvényes rendelkezése a Jézus Krisztus által is megszentelt házassági kötelék és kapcsolat az együttélés, az utódlás és nevelés céljából. „Jobb házasságban élni, mint égni” I. Tim. 7, 9—. Bár a házassággal „testben való háborúság is jár”, I. Tim. 7, 28—. Hisz „aki feleséget vett, a világiakra visel gondot, mimódon kedveskedhessék a feleségének, aki pedig férjhez ment, a világiakra visel gondot, mimódon kedveskedhessék a férjének” I. Tim. 7, 33—34.

A gyeahenna tüzétől az Úrhoz való ragaszkodás ment meg. „Illendőképen és álhatatosan ragaszkodjatok az Úrhoz, háborítatlanul” I. Tim. 7, 35—. S az

Úr állandó jelenléte a házassági élet keretében is; Isten akarata szerint valóként őrzi meg a házasságot az ember boldogítására.

Pál apostol az akkori idők „jelenvaló szüksége miatt” és mert „az időt rövidre szabott”-nak érezték, I. Kor. 7, 26 — azt ajánlotta, hogy „jó az embernek úgy maradni” s „akiknek van feleségök, úgy legyenek, mintha nem volna” I. Kor. 7, 29., s „aki nem adja férjhez leányát, jobban cselekszi” I. Tim. 7, 38— mivel úgy sejtette maga is, hogy „elmúlik e világ ábrázata” I. Tim. 7, 31 — és az Úrra való minden gondolatösszpontosítás és cselekvés látszott az egyetlen és legfőbb kötelességnek. Mindezeket az akkori sejtelmekkel teli időkre vonatkozólag is csak „tanácsképen adta és nem parancsolatképen” I. Tim. 7. 25— és ezekkel nem kívánta befolyásolni, vagy módosítani az Isten akaratából rendelt Máté 19, 6— és az Úr Jézus által megszentelt házasság általános hivatását, valamint jelentőségét.

Szülő — gyermek.

A családban a házassági kapcsolat nyomán a szülői társas viszony alakul ki.

A házasság rendeltetése a gyermekáldás forrásává és eszközévé válni, minek következtében a férj atyává, a feleség anyává válik. Sorsuk elválaszthatatlanul kapcsolódik a gyermekéhez, akit úgy testi

állapota növekedésében, mint a lelkiekben, bölcseséggel való teljesedésben és az Isten és emberek előtti kedvességben úgy kell nevelniök, hogy Isten kegyelme lehessen rajta. Luk. 2, 40— Luk. 2, 52—.

Szolgálati viszony.

A családrend harmadik társas kapcsolata a házi-gazdái, a szolgálati viszony, amely az úr és szolgál, a kenyéradó és kenyérkereső, a munkaadó és munkás törvényes szövetsége kölcsönös javuk és boldogulásuk előmozdítására, valamint Isten országának a háztartás, a családi élet és a kölcsönös munkásság által való megvalósítására. „A hitnek szabályai- szerint teljesítsük a szolgálatot a szolgálatban”. Róm. 12—7—. „Ha valaki szolgál, azzal az erővel szolgáljon, amelyet Isten ad, hogy mindenben dicsőíttessék, a Jézus Krisztus által” I. Pét. 4, 11—. „Mindent az Úr Jézusnak nevében cselekedjétek” Kol. 3, 17—. „És valamit tesztek, lélekből cselekedjétek, mint az Úrnak és nem mint embereknek” Kol. 3, 23—. „Ti urak, ami igazságos és méltányos, a ti szolgáitoknak megadjátok, tudván, hogy nektek is van Uratok a mennyben” Kol. 4, 1—.

Polgári hivatáskör.

A családi hivatáskör felett az állami hivatáskör az Istentől rendelt nyilvános polgári hivatáskör. Róm, 13, 1—.

Az állami rendben egyes személyek a rájuk ruházott hatalom mértéke és törvényei szerint, az alattvalók javára és Isten dicsőségére kormányzást, közigazgatást, igazságszolgáltatást és egyéb közszolgálatot végeznek. „Minden lélek engedelmeskedjék a felső hatalmasságoknak, mert nincsen hatalmasság, hanem csak Istentől, és amely hatalmasságok vannak, az Istentől rendeltettek” Rom. 13—1—. Az állami hatóság a polgárok közti közrend, közfegyelem, stb. szolgálatában áll, amely általában erre a világi életre vonatkozik. Mindenesetre érdeke az államnak az egyház ügyeit is támogatni, mert az állami élet legfőbb oszlopa a hitben mély és a hit szabályai szerint élő polgárok közössége. Az egyház belügyeibe azonban és annak belső rendjébe nem avatkozhatik bele, amíg ezek a közerkölcsiség határain belül maradnak.

„A törvényes polgári intézmények is „az Isten jótéteményei s a keresztyéneknek szabadságukban áll világi hivatal, bírói tisztséget viselni s fejedelmi s más érvényben lévő törvények szerint ítélni, törvényen alapuló büntetéseket kiszabni, jogos háborúkat viselni, katonáskodni, törvényes szerződéseket kötni, vagyonnal bírni, a felsőség rendeletére esküt tenni, nősülni és férjhez menni. — Kárhoztatandó a keresztségismétlők tanítása, akik az ilyen világi foglalkozástól eltiltják a keresztyéneket, azoké is, akik a keresztyén tökéletességet nem az isteni félelemben

s a hitben, hanem a polgári foglalkozások kerülésében látják, holott az evangélium a szív örök igazságairól beszél. Emellett nem forgatja fel az államot, vagy a polgári rendet, sőt azokat, mint isteni rendelést fenntartani kívánja, hogy kik ezek keretében gyakorolja a felebaráti szeretetet. És ezért szükséges, hogy a keresztyének a felsőbbségnek és a törvénynek engedelmesek legyenek, kivéve, ha bűnös dolgokat parancsolnának, mely esetben inkább kell engedelmeskedni Istennek, mintsem embereknek” Csel. 5, 29—. Ág. Hitv. XVI.

Kegyelmi eszközök.

Azok az eszközök, amelyeket az egyház Ura, Krisztus az egyház szolgálóira bízott az Istenben való élet megvalósítására és az Isten kegyelmének a közvetítésére: az egyház kegyelmi eszközei.

Krisztus által rendelt közegek ezek, melyek által a Szentlélek munkálkodik az anyaszentegyházban és igénybevételökkel végzi lélekformáló munkáját az emberekben. Conc. Aug. V.

Az egyház kegyelmi eszközei: az Isten ígéje és a szentségek.

A kegyelmi eszközök hatásérvényesülése nem gépies jellegű (opus operatum), nem is mágikus. Hatásukat eredményessé a hozzájuk járuló személyes hite teszi. Ennek a személyes hitnek a révén sajátítódik el Istennek a kegyelmi eszközök által nyújtott és velők kapcsolódó kegyelme az üdvösségre.

A szentséghez ilyen hit nélkül méltatlanul járuló nem kegyelmet, hanem ítéletet vesz magának általuk.

Az Isten ígéje.

Az Isten ígéje a Szent Lélek közege. A szentségek szentsége. Istentől kijelentett, égi, lelki, szel-

lemi kincs. Általa válik Isten akarata megismerhetővé és kegyelme elérhetővé. Egyben az emberi lélekre ható isteni eszköz, amely emberi hangok útján minden dolgot, személyt, napot, munkát stb. megszentel, az előtte megnyíló lelket Istenhez vezérli, az Isten számára megtartja, erősítvén és vigasztalván azt. Cat. Maior I. 101—.

Az Istenigéhez természetfeletti tényező kapcsolódik, mely maga a Szent Lélek. Vele az Isten ígéje belső titkos egységben van, minek következtében az Isten ígéje a Szent Lélek megjelenésének egy bizonyos fajta jelenségformája is. Az ige hatékonyságának ez az alapja és oka. Form. Conc. II. XI. 39.

Az Isten ígéje Törvény formájában jelent meg először. Isten parancsolatainak és ezek következményeinek a közlése és összessége. Ezek részben *állandóak*, mint az ember lelkébe beoltott és a bűneset után is megmaradt s természetünkben is bennrejlő elvek — és *kinyilatkoztatottak*, minők az erkölcsi, a X. parancsolatban foglalt kijelentések. Részben *időszzerűek*, mint az istentiszteleti rendre vonatkozók és a polgári életet szabályozók, részben *örökkévalók*, mint Istennek az emberi élet, jólét és boldogulásra vonatkozó kijelentett intézkedései és rendelkezései.

Az Isten ígéje új megjelenése az Evangélium: az Isten kegyelméhez és kegyelmébe való jutás lehetőségeinek módjairól szóló kinyilatkoztatások összes-

sége. Ami a Törvény útján lehetetlennek bizonyult, az jelentetett ki az Újtestamentumban, az Újszövetségben, amely az új Igazságban, a Jézus Krisztusban jelent meg.

A Törvény és az Evangélium célja az ember megmentése az Isten számára a bűn hatalma alól és ennek következményeitől.

Az Isten ígéje az ószövetségben mint ígéret, az újszövetségben mint beteljesülés áll előttünk.

A szentségek.

Az Isten ígéje láthatatlan szentség. A szentség látható Ige. Ápol. XIII. 5.

A szentség: Krisztus Urunk által rendelt szertartás. Benne és általa: a látható elem láthatatlan üdvjavak közvetítője a hívő számára.

A szentség anyaga részben földi dolog: kenyér, bor, víz. Részben mennyeid az Ige. E kettő szentségi egységben áll egymással, amely a krisztusi rendelethez, a szentségi ígék elmondásához, a szentségnyújtáshoz és a szentségvételhez kapcsolódik, és így közvetíti az isteni kegyelmet.

A szentség ugyan önmagában is teljes, de az általa közölt üdvjavak elnyeréséhez — elfogadásánál nélkülözhetetlen a hit.

A szentség célja Isten kegyelmének közvetítése a hívők számára, elkötelezése, elpecsételése a lelkiileg újjászülötteknek. Egyben mint külső megnyilatkozás az egyházhoz való tartozás ismertető jele, de a Krisztusra való emlékeztetéseként, a megújuló lelki élet kimeríthetetlen erőforrása is.

A szentség külön jelentősége az, hogy az üdvöstre múlhatatlanul szükséges és megvetése kárhoyattál jár.

„A szentségek nemcsak azért rendeltettek, hogy külső ismertetőjelek gyanánt szolgáljanak az emberek közt, hanem inkább azért, hogy jelei és bizonyágai legyenek az Isten hozzánk hajló jóakarátának minden szentség élvező hitének ébresztésére és megerősítésére. Ez oknál fogva úgy kell élni a szentségekkel, hogy az általuk felajánlott s nyújtott ígéretekben való hit bennünk meglegyen. Kárhoyattják tehát azokat, akik azt tanítják, hogy a szentségekben való gépies részvétel által válik igazzá az ember s hallgatnak arról, hogy a velők való élélnél szükséges a bűnök bocsánatában való hit”. Ág. Hitv. XIII.

„... élni lehet a szentségekkel akkor is, ha azokat gonoszok szolgáltatják ki, Krisztus ama szavai szerint: Mózes székében ülnek az írástudók és fari-zeusok. Máté 23—2—. Úgy a szentségek, valamint

Isten Igéje Krisztus rendelése és parancsa erejénél fogva hatékonyak még akkor is, ha azokat a gonoszok szolgáltatják ki”. Ág. Hitv. VIII. b/

A keresztség.

A keresztség a keresztyén élet megkezdésének, az újjászületésnek a szentsége, a keresztyén élet alapja. Az Isten igével kapcsolódó víz által az Isten kegyelmét közli a hívő számára.

„Szükséges az üdvösségre . . . s a keresztség által nyerjük ajándékkul az isteni kegyelmet... a gyermekeket meg kell keresztelni, hogy a keresztség által felajánlatván Istennek, általa kegyelembe fogadtassanak” Ág. Hitv. IX.

„Tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevébe ...” Máté 28, 19—. És aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni, aki pedig nem hiszen, elkárhoztatik” Márk 16, 16—. „Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevére, a bűnök bocsánatjára és veszíte a Szent Lélek ajándékát” Csel. 2, 38—. „Akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg ... Eltemettünk azért ő vele együtt a halálba, hogy miképen feltámadott Krisztus a halálból, mi is új életben járjunk”. Róm. 6, 3—4—. „A keresztség nem a test szennyjének lemosása,

hanem jó lelkiismeret keresése Isten iránt a Jézus Krisztus feltámadása által, I. Pét. 3, 21— „... a víznek feredőjével az Ige által tisztította meg Krisztus az egyházat” Efez. 5, 26—.

A keresztség anyaga földi. A víz. És mennyei: az ige., Krisztus rendelése és az újjászületést eszközlő kegyelem.

A keresztség formája: a földi és mennyei elemek egysége és külső megjelenése, az Atya-Fiú-Szentlélek hívása, a vízzel való meghintés.

A keresztség célja a kegyelemközvetítés és a másik szentséghez, az úrvacsorához való vezetés.

A keresztség hatásterülete az eredendő bűn következményeitől való megmentés, megszabadítás. Nem semmisíti meg az eredendő bűnt, de uralmától és következményeitől mentesít és a Sátán hatalma alól megszabadítva, Krisztus országának, a kegyelem országának részesévé tesz.

Akik meg nem keresztkednek, Istennek országába nem juthatnak. „Ha valaki nem születik víztől és Szent Lélektől, nem mehet be az Isten országába” Ján. 3, 5—.

Ezért kell a kisdedeket is megkeresztelni. Részben mert az üdvígéret a kisdedeknek is szól: „... néktek lett az ígéret és a ti gyermekeiteknek” Csel. 2, 39—. Részben mert az emberi élet általános

bizonytalansága kivált a gyermekek felett lebegteti a mulandóság árnyékát s a keresztség nélkül korai haláluk Isten országán való kívülmaradással jár.

A gyermekeknél ugyan öntudatlan a szentséget elfogadó hit. De a szentség önmagában nem függ ettől — hisz a méltatlanok is valóságos szentségben részesednek, így — a keresztség a gyermekeknél is érvényes és hatályos. Érvényét és hatályosságát csak a szentség megvetése, semmibevevése vagy kerülése teszi lehetetlenné, ami a kisdedeknél elő nem fordulhat.

Ennek alapján szolgáltatták ki már az apostolok is a szentkeresztséget Kornélius háznépének, Csel. 10—, 47—48, Lidia háznépének Csel. 16, 15—, a filippii börtönőr háznépének Csel. 16, 31—33., a korinthusi Krispos háznépének. Csel. 18, 8., stb.

A keresztség egy, megismételni nem lehet s nem szabad. „Egy a keresztség” Efez. 4, 5—.

A keresztelés eredeti görög szóval való megjelölése tulajdonképpen bemerítést jelent *Baptidzein* — bemeríteni. Amint Keresztelő János a Jordán vizébe merítette be az Istenhez megtérőket, úgy az Istenbe az Atya- Fiú- Szentlélek Istenbe, az 6 nevébe való belemérítést jelent és eszközöl a keresztelés.

A keresztelés-bemerítés különféle formája nem érinti a lényegét, Isten kegyelme Ígéretében való részesedést.

A keresztséggel kapcsolatos keresztszülői tisztség a keresztyénség III. százada óta vált általánossá. Amikor a keresztség felvétele egyet jelentett a vértanúság vállalásával is. S hogy ennek esetleges bekövetkezése esetén a

megkeresztelt gyermekei az elhagyatottságtól megmentes-
senek, s hogy az igaz keresztyénségben való neveltetésök
ilyen esetben is biztosítva legyen: álltak a keresztszülök
a megkereszteltek gyermekei mellé. A jelenben ugyanezek
biztosításán kívül a kereszteleés tényének egyben hivatalos
tanúi is a keresztszülök, kik mögött ott kellene állania
mindenkor a gyülekezetnek is.

Az úrvacsora.

A keresztségen kívül a Krisztus által rendelt
másik szentség Isten kegyelmének elnyerésére: az
úrvacsora. Cat. Maior V. Form. Goncord. VII.

Az Úr szentvacsorája a Krisztussal való közösség
szentsége, amelyben a megszentelt kenyér és bor
kettős színe közvetítésével (in-sub-et cum) Krisztus
valóságos teste és vére adatik a hívőknek bűneik
bocsánatára, a hitetlenek és méltatlanok kárhozatára.

„Az úrvacsorában Krisztus teste és vére való-
sággal jelen van s kiosztatik a vele élőknek. Ág.
Hitv. X.”

Az úrvacsora szereztetése Máté 26, 26—28,
Márk 14, 22—24, Luk. 22, 19—20, I. Kor. 23—
25-ben áll előttünk.

Az úrvacsora anyaga földi: a kenyér és a bor.
A, kenyér kovásztalan, ostya, mert a kovásztalan
ünnepek keretében rendelte az Úr.

A kenyér az emberi szervezet táplálására minden tápanyag közt vegyi összetételénél fogva is a legmegfelelőbb. — Neve alatt minden szükségletünk is összefoglalható, mint az Úr imájában. — A másik ezen szentségnél az Úr által választott, alkalmazott és igénybevett elem: a bor. A néptáplálékok sorában a kenyér mellett a legáltalánosabb és egyben olyan, amely alkoholtartalmú s így a közös étkezéssel járó fertőzések előidézését okozó betegségcsirák hordozására legkevésbé alkalmas, mellet, hogy végeredményben az öntudatállapotot is befolyásoló hatóanyag is van benne.

Úgy a kenyér, mint a bor számos alkotóelem, búza- és szőlőszem közös eredőjeként a lelkipözösségnek is méltó tükröztető] e.

Az úrvacsora földi elemeihez mennyeiek járulnak. Az Úr teste és vére.

Kriszus teste és vére nem záródik be a földi elemekbe, ezek lényegökben sem változnak át, amint a római hit transzsubstanciációja tanítja. Nem maradnak ezekben belemerevedve, mint a körmenetekben imádat tárgyaként való körülhordozás véli. Krisztus jelenléte nem is szellemi csupán, mintha kizárólag csak a hit illúziójának világában lenne tényleges (— hisz a méltatlanok is veszik, ámbár kárhozzajukra —).

Krisztus úgy van jelen az Úr szentvacsorájában, amint azt maga jelezte és kijelentette: „ez az én testem, ez az én vérem”.

E kijelentése tényleges valósággá annak következtében válik, hogy a mindenütt jelenlévő Istennek jobbján lévén, Krisztus is mindenütt jelen van. Az Ő úrvacsorai rendelkezésének végrehajtásakor az úrvacsorai elemeket különleges jelenlétének hordozóivá fogadja és teszi. Ennek következtében válik a megáldott ostya és bor az ő testévé és vérévé s azon újszövetségi isteni ígéreteknek is zálogává, amelyek Krisztusban teljesednek be. Form. Conc. II. VII. 63.

Krisztus szent testének és vérének az úrvacsorai elemekkel való természetfeletti egyesülése a sugárzás, a bele-sugárzódás természeti jelenségéhez áll legközelebb.

Ezt az egyesülést azonban nem a szentséget kiszolgáltató pap eszközli, mint a római hit véli, sem nem az úrvacsorával élő hite, mint azt a genfi reformáció hívei vallják, hanem az aktualizált, folyamatba tett Isten Igének a Szent Lélekkel kapcsolatos szentségi ereje következtében *maga az Úr Krisztus* való-sítja meg és így lesz valósággal jelenlévővé az úrvacsorájában az ő testében és vérében „Amelyet én adok a világ életéért” Ján. 6—51/c.

„Én vagyok amaz élő *kenyér*, amely a mennyből szállt alá . . . és az a kenyér, amelyet én adok, az én testem, amelyet adok a világ életéért” Ján. 6, 51—. Ez a kenyér, a világ életéért adott élő kenyér kettős

formájú: „Ha nem eszitek az ember Fiának *testét* és nem isszátok az ő *vérét*, nincs élet bennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete van annak és én feltámasztom azt az utolsó napon. Mert az én testem bizony étel és az én vérem bizony ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az énbennem lakozik és én is abban. Ez az a kenyér, amely a mennyből szállt alá, nem úgy, mint a ti atyáitok evek a mannát és meghalának, aki ezt a kenyeret (=testét és vérét) veszi, él örökké” Ján. 6, 51—58.

Az Úrvacsora szentségelemeinek élvezése nem az érzéki, az átlagevés-ivás módján történik, hanem természetfeletti módon. Nemcsak a természeti, látható elemek magunkhoz vétele történik, hanem ezeken felül való is, magáé a Krisztusé.

Az ezen egyébként teljében meg nem magyarázható hittitokfolyamathoz az a természeti jelenség áll legközelebb, amelyben a felvett táplálékkal nem csak a táplálék anyaga, de ennek az anyagnak a meglévő hőállapota, a benne felhalmozott hőmennyiség is a szervezet osztályrészévé válik s ez is felvétetik.

Az Úrvacsora szentségformája a mennyei és földi dolgok *szentségi egysége*, amely a megszenteltetés, a szentségrendelő igék megszólaltatása (hatásérvényének folyamatba helyezése), a kiosztás és az elfogadás együttes mozzanataiból áll.

Mindezen mozzanatoknak az Úr Krisztus rendelése szerint kell kapcsolódnok és végbemenniök.

A szentige elmondása az elemek megszemlélésének közvetítője. Az úrvacsorával élő hitét a jelenlévő Krisztusra irányítja, a szentség jelentőségét tudatosítja. A Szent Lélekkel kapcsolatos, titkos egysége révén Krisztus felhasználja az elemekben való jelenléte eszközlésére.

A szentségelemek kiosztása és vétele szerves és elmaradhatatlan része a szentségszertartásnak. Megtörténtük után a Krisztusnak a visszamaradó elemekben való szentségi jelenléte megszűnik. — „Vegyétek és egyétek ... és igyátok ebből mindnyájan” kijelentések világosan mutatják, hogy az úrvacsorai elemek vevésének *folyamata alatt* teste a kenyér és vére a bor.

Amaz „élő kenyér”, amelyet Krisztus ad a világ életéért: Szent testből és véreből állván, ezek bármelyikének elvonása nemcsak az Úr határozott rendelkezésének figyelmen kívül hagyása és parancsának megszegése, hanem egyúttal szentségcsonkítás is, mire vonatkozólag már Gelasius pápa is rendelkezett az V. században, hogy „a szentség meg ne szagattassék”. Dist. 2. de consecrat. cap. Comp. — Ág. Hitv. XXII.

A szentségmegszaggatással kapcsolatban álló szertartások, mint a körmenetben való körülhordozás, avagy a kiosztás és vétel, mint az úrvacsorai szertartás szerves részét képező mozzanatok nélküli magánmise ennek következtében mellőzendő az evangélium szerinti keresztyénségben.

Az úrvacsora céljai bűneink bocsánatának elnyerése után a bűnbocsátó kegyelem és üdvígéret részesévé tétel Krisztus szent testével és vérével való egyesülés révén. Emellett emlékeztet az Úr halálára, eszközli életünknek a Krisztusba való beoltatását, megpecsételi a bűnök bocsánatának ígértét és végül a Krisztussal lelkiközösségben élő anyaszentegyházhoz való tartozás külső megbizonyítása és a hívők kölcsönös s egymás iránt való szeretetének ébresztése és megerősítése is.

Az Úrvacsora általában közösségi szent cselekvés, de egyes személyek számára is külön is rendelkezésre bocsátandó úgy a betegágyakon, mint a templomban is.

„A népnek az Úrvacsorát két szín alatt szolgáltatjuk ki, mivel ezt a módját jelölte meg Krisztus eme rendelete: Igyatok ebből mindnyájan. Máté 26, 27. — E helyütt Krisztus a kehelyre vonatkozólag világosan azt rendeli, hogy abból mindnyájan igyanak. Hogy pedig valaki azzal az álokoskodással

ne éljen, mintha az csak a papokat illetné, Pál a Korintusiakhoz levélben egy példát hoz fel, amelyből kitűnik, hogy az egész gyülekezet két szín alatt élt Úrvacsorával. S hosszú időn keresztül megvolt e szokás az anyaszentegyházban s nem tudjuk, mikor és ki változtatta meg, jóllehet Cusanus bíbornok említést tesz helybenhagyásának idejéről. Cyprián néhány helyen arról tanúskodik, hogy a nép Krisztus vérében is részesült. Ugyanezt bizonyítja Jeromos is, mondván: A papok kiszolgáltattván az Úrvacsorát, Krisztus vérét is kiosztják a népnek. Sőt Gelasius pápa épen azt rendeli, hogy a szentség meg ne szaggattassék. . . . Csak a nemrég becsúszott szokás ellenkezik ezzel. Tudnivaló pedig, hogy az Isten törvényével ellenkező szokást nem kell helybenhagyni, amint azt egyházi törvények is bizonyítják. (Dist. 8. Cap. Veritate cum sequentibus.) Ezt a szokást pedig nemcsak a Szentírás ellenére hozták be, hanem a régi egyházi törvények és az anyaszentegyház példája ellenére is. Épen azért, ha egyesek s szentséggel inkább két szín alatt óhajtottak élni, nem kellett volna őket kényszeríteni arra, hogy lelkiismeretük sérelmével másként cselekedjenek. Mivel a szentség megszaggatása Krisztus rendeletének meg nem felel, elhagytuk, ami eddig szokásban volt, az utcai körmenetet (processiót) is.” Ág. Hitv. XII.

„Jézus Krisztus lényeg és természetszerint való, igaz és tökéletes Isten és ember, egy személyben oszthatatlan és elválaszthatatlan.

Isten jobbjá mindenütt jelen van.

Isten ígéje meg nem csal.

Isten különféle módokat ismer, mik révén valamely helyen jelen lehet...

Krisztus egyetlen teste három elgondolható módon is jelen lehet valahol:

Először: érzékelhető és testies módon, . . . mint amikor testileg járta földi utait ... valahányszor feltámadása után látható volt . . . vagy amikor majd ily módon válik láthatóvá az ítélet napján . . .

Másodszor: nem érzékelhető és szellemi módon lehet jelen valahol, .. . mikor is minden dolgon áthatol ..., mint a látás a levegőn, a fényen, vagy a vizén, avagy mint a hang a vizén, levegőn... ezekben a dolgokban benne van, és a hely nem zárja körül... Ezen a módon hatol át a fény és a meleg levegőn, a vizén, üvegen ... A jelenlétnek ezzel a módjával élt Krisztus, amikor feltámadott lezárt és lepecsételt sírjából és amikor tanítványaihoz zárt ajtókon át lépett be... ezen módon van jelen a kenyérben és borban az Úrvacsorában és ilyen módon ment végbe születése is Szűz Máriától.

Harmadszor: mindezen kívül lehetséges a jelenlét az isteni és az égi módon ... mely szerint az Istennel egy személy. . . . Ennek következtében a

második módnál sokkalta inkább van úgy jelen, hogy a teremtmény őt nem zárja magába, de ő zárja magába azt... Amint Isten van jelen mindenekben .. . Ahol Isten van, ott Néki is jelen kell lennie, különben hitünknek tévesnek kell bizonyulnia ... Ez a titok felülhaladja az emberi értelmet ... és mégis igaz...” — Form. Concord. II. VII. 94—102.

Szertartások.

Az anyaszentegyház, mint Isten üdvintézménye, az Istenben való életet a szentségeken kívül még az egyházi szertartásokkal is szolgálja, formálja és segíti kiteljesedéshez.

Az egyházi szertartás mindenkor Isten szent Színe előtti ünnepélyes cselekvéssor, amelynek keretében Isten Szent Lelke az Ige és az egyház törvényes szolgálói által ténykedést fejt ki az emberlelkekben.

Az egyház szertartások során a legjelentőségtebb az istentisztelet.

Az istentisztelet nem az ember részéről történő áldozatbemutatás, hanem a Szent Lélek kegyelmi ajándékainak felajánlása, közlése az emberek számára s ezeknek a hit mélységeibe elmerülés útján való elfogadása.

Az istentisztelet keretét és rendjét az evangélium nem határozza meg és nem írja elő. Csak annyit mond, hogy „az Isten lélek s aki őt imádja, szükséges, hogy lélekben és igazságban imádja”. Ján. 4, 24. — Központja általában az Isten igéje. Ezt Isten nevének hívása, bűnbánatébresztés, Isten kegyelmének hirdetése,

hitvallástétel, imádság, igeolvasás, igehirdetés, imádság és áldásosztás, közös lelki éneklés koszorúzza körül. „Krisztus beszéde lakozzék tibennetek gazdagon minden bölcsességben, tanítván és intvén egymást zsoltárokkal, lelki énekekkel, hálát zengedezvén a ti szívetekben az Úrnak.” Kol. 3, 16.

Az istentisztelet az Istennel való lelki kapcsolat, a kegyelemben megmaradás rendszeres ápolása és szolgálata. Isten nevének megszentelése. Sorsunk Isten elé vivése. Áldásban részesedés. Lelki nevelkedésre való alkalom. — Az igehirdetés az esedékes Szent ige fényszórójának sugárkörébe álló ember lelkek számára Isten akaratának, igazságainak és kegyelmének feltárása és közlése.

Az istentisztelet napja az ünnepnap. Isten neve megszentelésének hetenkénti napja, az Úr napja, közönséges elnevezéssel — az e napon tartani szokott hajdani adásvételi alkalmaktól nyert elnevezéssel —: a vasárnap. Az ószövetség szombatja helyett ezt a napot ünnepelte a keresztyénség már az apostoli idők óta. Jel. 1, 10. (Kyriaké hémera.) Ez a nap az Úr feltámadására emlékeztet, ami az ószövetségi hét első napján történt, Máté 29, 1. — ugyanezen a napon jelent meg 8-adnapra tanítványainak, Ján. 20, 26. — a Szent Lélek ezen a napon töltetett ki, Csel. 2, 1. — így már az apostoli kor is ebben a napban látta az újszövetség pecsétjét. „Ismét határoz egy napot... annakokáért meg van az Isten népének szombatja.” Zsid. 4, 7—9. Ezen a napon tartották istentiszteleti összejöveteleiket, Csel. 20, 7. — I. Kor. 16, 1—2., stb. az őskeresztyének is. Ág. Hitv. XXVIII. 57—60.

Az egész esztendő életét az istentiszteleti élet kapcsolja a Szentháromság Egy Istenhez. Az ádventi időszak az Atya Isten, a húsvéti ünnepkör a Fiú Isten, a pünkösdüi ünnepkör a Szent Lélek Isten különleges tiszteletének ideje és alkalma, arra emlékeztet évente, hogy mit tett az Atya-Fiú-Szentlélek Isten az emberért.

Az istentiszteleten kívül számos szertartást tart az egyház.

A konfirmáció a hitben és az Isten kegyelmében való megerősítéssel az úr szent vacsorájához vezet a felserdült, hittudatra vezetett egyént.

Az esketés a házasságra lépő felek Isten színe elé vezetése és az egymás iránti sirig tartó szeretetre, életközösségre való ünnepélyes elkötelezés. Ezt az élő Istenre való hivatkozással, eskütétellel is megerősítik a házasságra lépő felek. Ezeket az egyház Isten áldásával látja el és sorsukat Isten kegyelmére bizza.

A temetés a másvilágba tért keresztyénnek Isten igéjével és utolsó áldással való elbocsátása.

A papszentelés az Isten igéje szent szolgálatára való egész életre szóló elkötelezés.

Az egyházi hivatalokba való beiktatás, a templom, harang, iskola, kegyszer avatás, illetve a szent Isten szolgálatára való felszentelése — ezek Istennek felajánlása, az ő igéjével kapcsolódó Szent Lelkekre rábízás.

Minden egyházi ténykedés, istentisztelet, szertartás stb. célja a hitébresztés s erősítés, az Istenben való élet kialakításának, megtartásának és teljességre segítségének szolgálata. Végrehajtásuk jellemzője az ünnepélyesség, az Isten országával való érintkezés tudatával járó áhítatosság, kiemelkedés e világi élet köréből. S hogy e céljukat

elérjék, a mindenki által érthető nyelv használatával mennek végbe. „Inkább akarok a gyülekezetben öt szót szólani értelemmel, hogy egyebeket is tanítsak, mint tízezer szót nyelveken.” I. Kor. 14, 19.

Az eredendő bűn által megrontott világban az Istennel való összhangzatos, kegyelemben való élet kialakítását végzi az anyaszentegyház minden cselekvénye, mely ezt a munkát az Isten igéje, a szentségek és szertartások által addig folytatja, mígnem majd a végítélet teljességre viszi azt.

„Az egyházi szertartásokról azt tanítják, hogy azok a szertartások, melyek bűn nélkül megtarthatók, s az egyházban a béke és jórend előmozdítására szolgálnak, mint pl. egyes ünnepélyek, ünnepek és más effélék, fenntartandók. Azonban kiki vigyázzon, hogy lelkiismeretét ne terhelje azzal a hiedelemmel, mintha az ilyenféle ünnepszentelések szükségesek lennének az üdvösségre. Nem szabad feledni azt sem, hogy az Isten kiengesztelésére, a kegyelem kiérdemlésére és a bűnökért való elégtétel céljából rendelt emberi hagyományok az evangéliummal és a hitről szóló tanítással ellenkeznek. Ennélfogva a fogadalmak, az ételek és napok között különbséget tevő hagyományok, amelyeket az isteni kegyelem elnyerésére s a bűnökért való elégtétel célzatával plántáltak be, haszontalanok és evangéliumellenesek.” Ág. Hitv. XV.

Szentek közössége.

A Szent Lélek munkájának célja a *Szent* Isten gyermekeivé formálni az embereket és ebből a célból fordul felénk a láthatatlan és a látható *szen- ségekkel*: az Isten Igéjével, a keresztséggel és úr- vacsorával.

Ez az emberek felé való fordulása a Szent Lélek *megszentelő* munkájának „a Krisztushoz vezetés, a Krisztus által megszerzett üdvjavakban való része- sedés, amelyekhez a magunk erejéből soha elérni nem tudnánk”. Cat. Maior III. 38.

Az Isten igéjén át az ember felé áradó Szent Lélek a hit által az Istentől való újjászületés része- sévé tesz. „Aki Istentől született, nem cselekszik bűnt... mert nem is cselekedhetik...” Ján. 3, 9. — Megerőtleníti a bűn hatalmát és felette a győzel- met megtartani segít. Art. Smalc. III. 43—46. — Mígnem kiábrázolódik bennünk a Krisztus és teljes közösségre jutunk az Atyával — I. Ján. 1, 3. — az igazán hívők gyülekezetében.

Ezt a lelkiállapot-minőséget jelöli az evangé- lium a „szent” megnevezéssel.

„Ez az Isten akarja, a ti szentté lételetek . . . hogy mindenetek szentségben és tisztaságban tudja bírni a maga edényét.” I. Thess. 4, 3—4. — „Hogy ők is megszentelteké legyenek az igazságban.” Ján. 17, 17—18. — „Szenteld meg őket a Te igéd-del.” Ján. 17, 17. — „Hivatalos szentek.” Rom. 1, 7. — I. Kor. 1, 2. II. Kor. 1, 1. stb. „Nem tisztá-talanságra, hanem szentségre hívott el minket az Isten.” I. Thess. 4, 7.

Kik a Szent Lelket befogadva, az ő hatásait engedik érvényesülni s így a Szent Lélek templo-maivá válnak, a Szent Lélek közvetítésével kölcsö-nös lelkikapcsolatban állanak egymással is. Egy lelkiközösségben lévőknek érzik és tudják magukat, mint Isten gyermekei, kiknek közös egy mennyei Atyjuk van. „És különbség van a cselekedetekben is, de ugyanaz az Isten, aki cselekszi mindezt min-denikben.” I. Kor. 12, 4—8. — „Ti pedig a Krisz-tus teste vagytok és tagjai rész szerint — és akár szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind, akár tisztességgel illetetik egy tag, vele együtt örülnek a tagok mind.” I. Kor. 12, 25—26.

Az Istentől a világbasugárzó Szeretet jó vezető ele-meit a hívő és megszentelt lelkek, kik mint az áramló vil-lamosság révén a vezető elemek, úgy állanak a Szent Lélek révén összeköttetésben, lelki kapcsolatban egymás-sal is.

Titokzatos lelkiközösség alakul így ki, amely a „szentek közössége”. Cat. Maior II. 51.

Ez azonban nemcsak e világ körére terjed. „Járultatok Sión hegyéhez és az élő Istennek szent városához, a mennyei Jeruzsálemhez, az angyalok ezreihez, az elsőszülöttek seregéhez és egyházához, akik be vannak írva a mennyekben és mindenek bírójához, Istenhez, és a tökéletes igazak lelkeihez és az újszövetség közbenjárójához Jézushoz” — Zsid. 12, 22—24. — aki által „mozdíthatlan országot nyertünk”. Zsid. 12, 28. — Mert „a Krisztusban ismét egybeszerkeszt magának mindeneket, mind a melyek a mennyben vannak, mind a melyek a földön vannak.” Ef. 1,10. — „Hogy egyek legyetek, amiképen mi egy vagyunk. Én öbennök, Te énbennem.” Ján. 17, 22.

Így az Isten szentségében a Krisztus által részesülők nemcsak egymással, de Krisztus révén az ő mennyei gyülekezetével is lelki kapcsolatban állanak.

A szentek közösségétől a világ végezetéig el nem szakadó Szent Lélek ebben a közösségben részesít mindazon üdvjavokban, amelyeket Isten a Krisztus által készített a hívőknek.

Lásd még Cat. Maior II. 38—53.

Az Isten Szent Lelke által az Isten szentségében, részesültek sorában a legmagasabb fokon azok állanak, kik a vértanúság mártírkoszorújától ékesítetten írták be nevüket a keresztyénség történetébe. A közfelfogás és az egyik felekezet ezeket a külön „szent” melléknévvel tün-tette ki és jelölte meg.

Ezeknek a szenteknek mindenike mindenki tisztele-tét megérdemlő történelmi személy, kiknek példája min-den keresztyén számára erőforrás és köztisztelet tárgya kell, hogy legyen. Velők kapcsolatban azonban elhárít-ándó az a felfogás, mintha olyan érdemeket szereztek volna az üdvösséggel kapcsolatban, hogy ezek mennyi-sége több lenne, mint ami a saját üdvössegek megszerzé-sére szükséges lett volna s az így feleslegessé vált jó-cselekedeteik és érdemeik az egyház kincsévé váltak légyen, amelyekből az egyház bizonyos szervei által tet-szése szerint juttathat bárkinek, akinek ily érdeme kevés-nek bizonyul. Ennek a felfogásnak nincsen evangéliumi alapja. Ugyancsak annak sincs, amely szerint ezek az Isten előtt közbenjárói tisztséget töltenének be, mert ez egyenesen ellentétben áll az I. Tim. 2, 5-ben megírottakkal: „Egy közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus”.

Bűnök bocsánata.

A szentek közösségébe jutás a keresztségen kívül a bűnök bocsánata következtében lehetséges. A bűnbocsánat az eredendő bűn és számtalan megnyilatkozása következményeitől való megszabadítás.

Jóistennek a Krisztusban megjelent kegyelme körébe jutás ez, amelynek alapja és forrása az Istenember önkéntes golgotai áldozata. „A Krisztusnak a vére, aki örökkévaló lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek.” „Ezért ő a közbenjárója az újszövetségnek, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságáért, a hivatottak elnyerjék az örökkévaló szövetségnek ígértét Zsid. 9, 14—15. — „Csak egyszer jelent meg az időknek végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt.” Zsid. 9, 26. — „Egy áldozattal áldozván a bűnökért, mindörökre üle az Istennek jobbjára.” Zsid. 10, 12. — „Egyetlenegy áldozatával örökre tökéletessé tette a megszentelteket. Bizonyoságot tesz pedig erről a Szent Lélek is ...: és az ő bűneikről és álnokságokról többé meg nem emlékezem.” Zsid. 10, 14—

A szent keresztségben ugyan teljesen megszabadulunk az eredendő bűn következményeitől és az Isten kegyelmében való állapotba kerülünk, azonban magától az eredendő büntől nem menekülhetünk, amely a megromlott emberi természethez mindhalálig hozzátapad, s úgy ösztöneink, mint értelmünk világán át minden alkalmat kiles és megragad, hogy a bennünk lakozó Krisztus és Szent Lélek hatását háttérbe szorítsa és érvényesüléshez jusson.

Ez az oka annak, hogy a bűnhatás alól soha sem mentesülhet, aki embernek született e világra és így az egész élet nem más, mint a bűn ellen való szüntelen küzdelem. Az emberlélek tudattalanjában épúgy, mint a tudatosság körében akaratunktól sokszor teljesen független jelentkezései akadályozzák azt, hogy a Szent Lélek munkája bennünk a tökéletesség fokára emelkedhesek.

Ezért van szükségünk a bűnbocsánatban felajánlott isjени kegyelemmel való élésre.

Az eredendő bűnnek ez a hozzánk tapadása és főlének kerekedése idézi elő azt, hogy Istennek elnyert kegyelméből kiesünk és a Szent Lelket is elveszíthetjük, ha bűnbocsánatban nem részesedünk.

A bűnbocsánat Isten szabad és önkéntes ténykedése, amelyet Krisztus engesztelő áldozata alapján a bűnös emberrel szemben tanúsít. Az Ő kegyelmének ráanksugárzódása ez Krisztus érdeme alapján, amit a Szent Lélek által ébresztett hit ragad meg, fog fel és sajátít el. Apol. Conf. IV. 75—121. „Ha valaki vétkezik, van Szószólónk az Atyánál, az Igaz Jézus Krisztus. Ő az engesztelő áldozat a mi

vétkeinkért, de nemcsak a miénkért, hanem az egész viláგért is. I. Ján. 2, 1—2.

Isten ezt a bűnbocsátó hatalmat a világban megjelent szent Fia által jelentette ki és Ő általa is gyakorolta földi élete során. „Az ember Fiának van hatalma a földön a bűnöket megbocsátani.” Máté 9,6.

Az Úr Jézus ezt a bűnbocsátó hatalmat tanítványaival közölte, rájuk bízta és az ő közvetítésükkel az anyaszentegyházra ruházta. „Amit megkötsz a földön, a mennyben is kötve lesz, amit megoldasz a földön, a mennyben is oldva lesz.” Máté 16, 19., Mt. 28, 18., Ján. 20, 23. — Az egyház a Szent Lélek irányítása és vezetése alatt állván, a Krisztustól nyert ezen hatalomként kezeli a kulcsok hatalmát a bűnök megbocsátására, vagy megtartására, amelynek hatálya így nemcsak a földi élet körére, de a mennyek országára is kiterjed.

„Akik a keresztség után bűnbe estek, bármikor megnyerhetik a bűnbocsánatot, ha megtérnek és ... az egyház ilyen bűnbánatra térőnek a feloldozást megadni tartozik.” Ág. Hitv. XII. a).

A bűnbocsánat elnyerésének előfeltétele a bűnbánat. A Szent Léleknek az emberlélekben végzett munkája ez, mint a megtérésnek egyik mozzanata. Azon lelki megrendülés, amely az elkövetett bűnök átkának tudatossá válása következtében áll be s

ennek súlya alól az Isten irgalmához folyamodni kényszerít. Lehet *első* bűnbánat, amely az egész életet áthatja, *ismételt* bűnbánat, az erősebb felhullámzás formájában, de lehet *késő* bűnbánat is.

„A bűnbánat tulajdonképpen két részből áll. Az egyik a töredelem, vagyis a szívnek a büntudattól eredő rettegése, a másik az evangéliumból, vagy a feloldozásból eredő hit, amely hiszi, hogy vétkei megbocsáttatnak a Krisztusért s megnyugtatta a lelkiismeretet, eloszlatja annak félelmét. Ezt azután a jócselekedeteknek kell követniök, amelyek a bűnbánat gyümölcsei.” Ág. Hitv. XII. b).

A bűnbocsánat elnyerésében nincsen része az emberi jócselekedeteknek, mert az egész megigazító folyamat kizárólag isteni ténykedés, amire az embernek befolyása nem lehet. „Aki munkálkodik, annak a jutalom nem kegyelemből tulajdoníttatik, hanem tartozás szerint — ellenben annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz Abban, aki az istenteleket megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazsággul.” Róm. 4, 4—5.

„Boldogok, akiknek megbocsáttattak az ő hamisságaik és akiknek elfedeztetek az ő bűneik, boldog ember az, akinek az Úr bünt nem tulajdonít.” Róm. 4, 6—7.

Az egyház a kulcsok hatalmát az egyház erre joga-

sított szolgájára bízva, aki a kulcsok hatalmának gyakorlásakor *nem maga* adja a bűnbocsánatot, hisz ő nem tudja be a bűnösnek Krisztus igazságát, és *nem ő* fogadja be a Kegyelembe a megtérőt, hanem mindez az *Istennek valóságos ténykedése* a Szent Lélek által. A bűnbocsánat elnyerésének folyamatában az egyház szolgájának az a szerepe és ténykedése, hogy amit Isten önmagától cselekszik, azt a lelkész — mint Istennek erre jogosított hivatalos szolgája — kinyilvánítja, kihirdeti és közli a megtérő bűnössel. De ha az ehhez szükséges előfeltételek hiányát állapítja meg, úgy a kötés jogával is élhet és a feloldozást elháríthatja.

A bűnbocsánatban való részesedés a gyónási szertartásban történik. „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz (az Isten), hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minden hamisságtól. Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt és az ígéje nincsen mibennünk.” I. Ján. 1, 9—10. — „És ha a te atyádfia egy napon hétszer vétkezik ellened és egy napon hétszer is tehozzád tér, mondván: Megbántam! — megbocsáss neki.” Luk. 17, 4. Bűneink megvallása, megbánása, a másoknak megbocsátás, Máté 6, 12. — Máté 18, 35. — után a gonosz lelkiismerettől tiszta szívvel és a hitnek teljességével járulván — Zsid. 10, 22. — Isten színe elé azon az úton, amelyet Ő rendelt nekünk új és élő út gyanánt — Zsid. 10, 20. — Krisztus érdeméből válik osztályrészünké Isten bűnbocsátó kegyelme.

„A gyónásra vonatkozólag ... az egyházban a bűn alól való feloldozás fenntartandó, ámbár gyónás alkalmával az összes vétkek egyenként való felsorolása nem szükséges. Ami különben lehetetlen is, amint a zsoltár mondja: Kicsoda tudhatja a vétkeket?” Ág. Hitv. XI.

„Ha csupán a felsorolt bűnök bocsáttatnának meg s a többiek nem, az emberi lelkiismeret sohasem lehetne nyugodt, mivel az emberek bűneik legnagyobb részét sem felismerni, sem azok mindenkére visszaemlékezni nem képesek. A régi írók is azt bizonyítják, hogy a bűnöknek egyenként való felsorolása nem szükséges. Az egyházi rendeletekben (Homil. 31. In. Epist. ad Hebr.) ugyanis hivatkozás történik Aranyszájú Sz. Jánosra, aki így szól: Nem mondom néked, hogy magadat a nyilvánosság előtt eláruld, sem hogy magadat mások előtt vádold, hanem azt akarom, hogy engedelmeskedjél a prófétának, aki így szól: Tárd fel Isten előtt a te utadat.” Zsolt. 37, 5. — „Ennekokáért Isten előtt az Igaz Bíró előtt *imádságodban* tégy vallomást bűneidről. Fedd fel bűneidet, de nem nyelveddel, hanem lelkiismereted emlékezetével.” A bűnbánatról szóló magyarázat (Dist. F., Cap. Consideret) szintén azt mondja, hogy a gyónás emberi intézmény. Mindazonáltal a gyónást részint a feloldozás áldásos voltaért, részint a belőle a lelkiismeretre

háramló egyéb hasznokért, megtartottuk.” „A feloldozást Isten szava s Isten parancsa alapján hirdetjük ... mely vigasztalást ad a megfélemlített lelkiismeretnek ... hozzája... az Isten hitet kíván s ezért a feloldozásnak úgy higyjünk, mint valami égből hangzó szózatnak, hogy a Krisztusban való ezen hit tényleg megszerzi s elnyeri a bűnbocsánatot.” Ág. Hitv. XXV.

„Ha előfogja az embert valami bűn, ti lelkiek, igazítsátok útba az olyant szelidségnek lelkével.” Gal. 6, 1. — „Aki bűnöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól és sok bűnt elfedez.” Jak. 5, 20.

A megátalkodott és bűneiből megtérni nem akaró bűnösrel kapcsolatban az Úr a következőket rendelte: „Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őt négy szem között, ha hallgat rád, megnyerted a te atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, úgy végy magad mellé még egyet, vagy kettőt, hogy két vagy három tanú vallomására erősíttessék minden szó. Ha azokra nem hallgat, mondd meg a gyülekezetnek, ha a gyülekezetre sem hallgat: legyen előtted olyan, mint a pogány és a vámszedő”. Máté 18, 15—17.

Ennek alapján az úgynevezett „kisebb kiközösítés” az evangélium szerint keresztyénség egyháza-

ban is érvényben van, „melynél fogva a nyilvánvaló és elvetemült bűnösöket nem bocsátjuk addig a szentséghez, vagy más közösséghez, amíg magukat meg nem jobbitják és a bűnt nem kerülik. És az egyház szolgáinak nem szabad ezen egyházi büntetésbe, vagy kiközösítésbe polgári büntetést keverniök”. Art. Smalc. IX.

„Ha valaki látja, hogy az ő atyjafia vétkezik, de nem halálos bűnt, könyörögjön és az Isten életet ad annak, aki nem halálos bűnnel vétkezik.

Van halálos bűn, nem az ilyenért mondom, hogy könyörögjön...” Ján. 5, 16.

„Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek, de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg az embereknek. Még aki az ember Fia ellen szól, annak is megbocsáttatik, de aki a Szent Lélek ellen szól, annak sem ezen, sem a más világon meg nem bocsáttatik.” Máté 12, 31—32.

Testnek feltámadása.

Ez az eredendő büntől megrontott világ természeténél fogva nem színtere az Istennel való zavartalan harmóniában maradásnak. Krisztus váltságművét csak részben, de a világmegújulásig a maga teljességében soha sem teheti a magáévá az ember, legfeljebb csak koronként emelkedő, vagy hanyatló fokozatokban. A világ újjászületéséig, a világmegújulásig csak átmeneti hely a világ, ahol „nincsen nekünk maradandó városunk”.

E jelenvaló világban a keletkezés és elmúlás, az anyatest és a sír, a tenyészet és az enyészet, bölcső és koporsó, a születés halál szab határt minden létezőnek, minden élőlénynek, az embernek is.

A halál, az enyészet az eredendő bűn elvitathatatlan és elkerülhetetlen következménye. „A bűn zsoldja a halál.” Róm. 6, 23.

„A halálnak testében” Róm. 7, 24. folyik a krisztusi hitben élő és a megszenteltetés teljességét a földi élet során teljesen elnyerni vágyó hívő lélek élete is. A Krisztusban felajánlott ígéreték teljessége csak akkor lehet osztályrészünk, amikor a halállal már a születéskor eljegyzett test élete megszűnik.

A halál a természetes életfolyamat, az anyagcsere, az öntevékenység megszűnése. Minden élet befejező mozzanata. „... visszatérsz a föld porába, mert por vagy és ismét porrá kell lenned.” I. Móz. 3, 19.

A Krisztus váltságában részesült hívő számára azonban: Út és Kapu a halál: a kegyelmes Istenhez.

Akiben valósággá vált, hogy „élek többé nem én. hanem él énbennem a Krisztus” Gal. 2, 20. — akinek „élet a Krisztus — annak a meghalás nyereség”. Fii. 1, 21.

Mert „aki hisz a Fiúban, annak örök élete van”. Ján. 3, 36. — „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent és akit elküldöttél, a Jézus Krisztust.” Ján. 17, 3. — „Aki Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.” I. Ján. 2, 17. — Mert „aki vallja, hogy Jézus Krisztus az Istennek Fia, az Isten megmarad abban és ő is az Istenben”. I. Ján. 4, 15.

Ki a Krisztusé e világban, annak tevékenysége, életcéljai, életégésze — többé-kevésbé — azonosul a Krisztuséival s annak akár életében, akár halálában a Krisztus magasztaltatik fel. Fii. 1, 20.

A Krisztus követői számára „e világ megfeszítettett a Krisztus keresztyében s ők is a világnak” Gal. 6, 14. — s „mindennap halálra adatnak a Jézusért, hogy Jézus élete is látható legyen halandó testökben”. II. Kor. 4, 10.

Így a halál: a naponkénti halálra adatásnak, önmegtagadásnak, az óember megfeszítésének sorából álló életfolyamatnak a megszakadása, a bűn és mulandóság hullámveréseinek köréből való kiemelkedés.

A feltámadás: „Isten hatalma” — dynamisz tou Theou — Máté 22, 29. — Mk. 12, 25. Isten mindenhatóságának megnyilatkozása.

E hatalom következtében „Isten nem holtaknak, hanem élőknek Istene”. Máté 22, 38. — Ezt a hatalmát jelentette ki már Mózesnek is a csipkebokornál. Máté 22, 31—32. — Márk 12, 26. — Luk. 20, 37.

„Akik méltókká tétetnek, hogy ama világot elvegyék és a halálból való feltámadást, sem nem házasodnak, sem férjhez nem adatnak, mert meg sem halhatnak többé, mert hasonlók az angyalokhoz és az Isten fiai, mivelhogy a feltámadás fiai.” Luk. 20, 35—36. Ezek sorában van Ábrahám, Izsák és Jákob, valamint Mózes — Ján. 5, 45. — és Illés is. Máté 17, 3.

Krisztusnak e világba küldetése, az emberiség számára adott parancsai, az egész keresztyén hit minden következményével, követelményével együtt: —

mind kizárólag azt a célt szolgálja, hogy az ember méltóvá tétessék arra, hogy ama világot — aión — és a halottakból való feltámadást elnyerhesse. —Luk. 20, 35.

Ezt az „elnyerést” az eredeti szövegben „tüchein” szóval találjuk megjelölve. Ebben a szóban benne van az *esetlegesség* is, jelezvén, hogy ebben a folyamatban a magabizásnak, a saját emberi cselekedeteinkre való biztos támaszkodásnak helye nincs, mert a feltámadás kizárólag csak az Isten hatalma és ennek egyedül őtőle függő megnyilatkozása minden esetben.

Isten ezen hatalmának megnyilatkozása volt az Úr Jézus feltámadása is, amire földi élete során háromszor is utalást tett. Máté 16, 21. — 17, 23. — 20, 19. — Márk 8, 31. — 9, 31. — 10, 33. — Luk. 18, 33. — 20, 19. — 24, 7. — Ez a feltámadás volt hivatott igazolni az Ő egész küldetését, tanítását, az életfolytatásra vonatkozó összes rendelkezéseit, az egész Evangéliumot. Ezek földöntúli megpecsételtetése és igazolása lett feltámadása.

Istennek a feltámadásában megnyilatkozó hatalma az Úr Jézus Krisztus feltámadásával új és tapasztalati formában is jelentkező tevékenységet kezdett e világ

körében. Ezzel adván hírt arról, hogy ez a végső simítások elmaradásának jellegét magán hordozó, az eredendő bűn által megrontott és bűn alá rekesztett világ, nem „a” világ, nem az ő világának egésze és teljessége. Isten világának csak egy része, annak csak egyik féltekéje, ül. csak egy parányi, átmenetek számára való hely Isten végtelen világának egészében.

E világ körében csak elkezdődhetik az Istennel való együttmaradás, lelkiközösség s legfeljebb csak bizonyos fokozatokig juthat el, de ennek kiteljesdése nem e világ, hanem az ezen kívüli lét körében valósulhat meg, az Ó országában, a mennyek országában, amelynek elnyerésére ajándékozza a Szent Lélek által közvetített krisztusi hitet.

Az Isten hatalmának az Úr Jézus feltámasztásában megnyilatkozó ténybeli valóságáról megcáfolhatatlan meggyőződést szereztek az apostolok s ezt rögzítették minden idők számára az evangéliumi híradások Máté 28, 6. — Márk 16, 6—9. — Luk. 24, 6—7. — Ján. 19, 9. stb., stb. Az ő megállapításaik után rövidesen István vértanú „látá Jézust állani Istennek jobbjá felől”. Csel. 7, 55.

Így lett a feltámasztásban megnyilatkozó Isten hatalmának, e hatalom megnyilatkozásának „első zsengéje a Krisztus” I. Kor. 15, 23., — hogy az ember számára életértelmet és sorsformáló új tényezőt iktasson általa ebbe a világba.

És miképen „ember által van a halál, szintén ember **által** van a halottak feltámadása is”. I. Kor. 15, 21. — Így „lőn az első ember, Ádám élő lélekké, az utolsó **Ádám** megelevenítő szellemmé”. I. Kor. 15, 45. — Mert „miképen Ádámban mindnyájan meghaltak, azonképen a

Krisztusban is mindnyájan megelevenítettnek”. I. Kor. 15, 22.

Krisztus „megölettetvén ugyan test szerint, de megelevenítettvén lélek szerint” I. Pét. 3, 18. — amint részese volt a testből és vérből való emberi életnek”, hasonlóképpen részese lett azoknak, hogy a halál által megsemmisítse azt, akinek hatalma van a halálon, tudniillik az ördögöt és megszabadítsa azokat, akik a haláltól való félelem miatt teljes életökben rabok valának”. Zsid. 2, 14—15.

„És tökéletességre jutván örök idvesség szerzője lett mindazokra nézve, akik neki engedelmeskednek” Zsid. 5, 9. — „és mindenképen idvezítheti azokat, akik Óáltala járnak Istenhez”. Zsid. 7, 25.

A Krisztusban való hit előtt ezért nyíljék meg az ember lelke. Ebben a hitben másodrendűvé válik az evilágban való élet és mindaz, amit e világ ad, jót, avagy rosszat. Az örök boldogsággal nem ér fel a lelki szegénység, a sírás, az éhezés és szomj ázás az igazság után, az irgalom és a békességre törekvés, az üldöztetés az igazságért, stb. E hitben hagyhatja el anyját és atyját, szakíthat vagyonával s az egész világgal, hogy gátlás nélkül vethesse magát az Isten Szeretetének tengerébe már e földi élet során is. Cselekedje a jót, mint Isten egyedüli akaratát, minden formában és minden körülmények közt és vigyázzon és imádkozzék, hogy a kísértés Istentől el ne szakítsa. Vállalhatja keresztyét alázatos lélekkel. Hallgasson a hívásra, amely az Isten szőlőskertjéből száll feléje s munkálkodásra szólítja, hogy a világ savává, a világ világoosságává válják s a vett talentumokkal hív sáfárkodás után része legyen az Isten mennyekzői lako-

dalmán. Szenvedje el a világ rettentéseit, a fenevadakkal való viaskodást, ha kell a Krisztus poharának kiürítését, az ő keresztségével való megkereszteltetést is, a vértanúságot is az Úrért. Fogadja be a testté lett Igét és az ő evangéliumát, elfordulván az emberi rendelkezéstől, ezek megtévesztő hatásai alól magát kivonva s egyedül a hitnek Fejedelmére, elkezdőjére és elvégzőjére nézve s Tőle a kínhalál borzalmi közt se tántorodva el — cselekedje az Isten dolgait e világi élet során, ami nem más, mint hinni Abban, akit ő küldött. Ján. 6, 29.

A hit által lélekben Véle eggyé válva s ezt a lelki egységet az ő parancsainak megtartásával, szentségeivel való éléssel mindhalálíg megőrizve — Form. Concord. I. P. III. 17—18. Form. Concord. I. P. VI. 1—7. —, várja kiki a halál elé sodortatást, ami így számára csak megváltásának beteljesedése lesz, mert „Én élek s ti is élni fogtok” üzent az Úr! Ján. 14, 19. — „elérvén hitetek célját, a lélek üdvösségét”. I. Pét. 1, 9.

És ne maradjon az ember köves talaj az Ige számára, ne maradjon csak önmagában és önmagának való élet, Isten akaratának körén kívül maradó, vagy azzal szembe helyezkedő, csupán emberi rendelkezések, parancsok és tanok világtalan jaitól vezetett vak, a világban uralkodó bűn és sátáni erők edénye, szolgája, avagy esetleg véreskezű végrehajtója, eltiprója és megvetője — mert így számára:

a halál az Isten nélkül való életnek ama külső sötétségbe való beleveszése lesz, amelyben sírás és fogcsikorgatás az örök osztályrész s ahol az ő férgök meg nem hal és tűzők meg nem aluszik. Máté 25, 30—.

Az Isten hatalma által feltámasztott és Isten jobbára került Jézus Krisztus a világ számára mindeneket meg-

újító, az ember újjá teremtő és élettámasztó *tényezővé* vált.

Az emberi elgondolásokon messze felül való élet- és történelmi tényeket megvalósító lélekerő áramlásában folyik a hitsugárzástól áthatott élet azóta, hogy a feltámasztás első Zsengéjétől elküldetett erre a világra a Szent Lélek. Aki mindeneket Őhöz vézérelni, az Ő általa megszerzett üdvjavakat megnyerni, minden embert az Úr örökostársává tenni: itt van, marad és működik e világban emberi értelmünk számára kifürkészhetetlen, de tényleges megnyilatkozásokkal. „Hogy megismerhessük Őt és az ő feltámasztásának erejét” ... Fil. 3, 10— „... hogy valami módon eljuthassunk a halottak feltámasztására”. Fii. 3, 11—.

„Az Isten pedig, aki az Urat feltámasztotta, minket is feltámaszt az Ő hatalma által” I. Kor. 6, 14.

Isten hatalmának mondotta a feltámasztást az Úr. Ennek a hatalomnak az egyes emberekre vonatkoztatása és rajtuk való érvényesülése tekintetében ezenkívül még különleges kijelentések is állanak előttünk az Igében. „Aki engem látott, látta az Atyát” mondotta az Úr. Ján. 14, 9— „Én és az Atya egy vagyunk” Ján. 10, 30— Az Atya szereti a Fiút és az az ő hatalmába adott mindent” Ján. 3, 35— „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön” Máté 28, 18— „Mindent nékem adott át az én Atyám” Máté 10, 27— Luk. 10, 22—.

Ennek következtében „amint az Atya feltámasztja a halottakat, és megeleveníti, úgy a Fiú is, akiket akar, megelevenít”. Ján. 5, 21— „Akik a koporsókban vannak, meghallják az ő szavát és kijőnek, akik a jót cselekedték, az élet feltámasztására, akik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat feltámasztására” Ján. 5, 28—29—.

Ezek arról tanúskodnak, hogy a feltámadásban megnyilatkozó isteni hatalom birtokosává az Istenember lett a megdicsőülés után és Isten a halál feletti diadalmat a Jézus Krisztus által adja. I. Kor. 15, 57—. „Hatalmat adtál néki minden testen, hogy örök életet adjon mindennek, amit neki adtál” Ján. 17, 2—. „Az örök élet a mi Urunk Krisztus Jézusban való kegyelmi ajándéka az Istennek” Róm. 6, 23—.

Istennek a feltámasztásban jelentkező hatalma Jézus Krisztuson át érvényesül a hívőkkel kapcsolatban.

A Szentírás a feltámadást égerthé, egeirontai, egerthénai, anasztazis, anasztézatai, anesztézó kifejezésekkel jelöli. Ezek eredeti jelentése: fölkelt, fölébreszt, fölállít, felbuzdít s átvitt értelemben: feltámaszt, szenvedő értelemben feltámad. — Mind olyan jelentés, amely az alvással, az álommal, az álombamerültséggel áll a legszorosabb vonatkozásban.

Mindazok az utalások, amiket ezek a szavak tartalmaznak és kifejeznek, előfeltételezik a megelőző halál állapotát. Márk 12, 26—, Luk. 20, 37—, Máté 16, 21—, 17, 23—, 20, 19—, 28, 6—, Mk 8, 31—, 9, 31—, 19, 33—, 16, 6—9, Luk. 18, 33—, 20, 19—, 24, 6—7—, Ján. 19, 9—, 11, 25—26— Csel. 1, 24—, 4, 10—, Róm. 4, 25—, I. Kor. 15, 12— 15, 14— stb. stb.

Mindezekon kívül számtalan utalás fordul elő a nem egyéni, hanem az általános feltámadásra vonatkozólag is. Ilyenek: a világkorszak befejeződése — szynteilea tou aionosz Máté 13, 41—, 13, 49—, Ember Fia királyságának érkezése Máté 16, 27—, Dicsősége trónjára ülés Máté 25, 31—, Újjászületés — palingenezis Máté 19, 28—, A vég, telos Máté 24, 15—, Utolsó trombitaszó I. Kor. 15, 51—,

Megjelenés — parouzia I. Thess. 4, 15—, apokalipszis II. Thess. 1, 7—, I. Pét. 4, 13—, Krisztus napja Fii. 1, 10—, Úrnapja II. Pét. 3, 10—, Isten napja II. Pét. 3, 12—, aratás Máté 13, 40—, stb. stb.

A Szentírásban a feltámadásnak két formája, kétféle megjelenési módja közöltetik. Az egyik az egyes emberre vonatkozik, a másik az egész világra, amelybe az egyesek is bekapcsolódnak.

A feltámadás mindkét formájára való utalás említést tesz az utolsó napról is. „És én feltámasztom az utolsó napon” Ján. 6, 54—, stb.

A halállal s a halálos álommal szoros kapcsolatban álló anasztazis és égerthénai az egyes emberre vonatkozáva, ennek időpontja az elhalálozás, amely után az egyéni megítéltetés következik, még a beszédekre vonatkozólag is, Máté 12, 36—. Ezután válnak a halottak az Isten számára élőkké továbbra is, Máté 22, 23—. Miután megtörénik a talentumokkal való elszámoltatás és bemehetnek az Úrnak örömébe, vagy a külső sötétségre. Máté 25, 21—30.

Erre utal I. Kor. 5, 1—10 is. Mert tudjuk, hogy ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökkévaló házunk a mennyben. Azért is sóhajtozunk ebben, óhajtván felöltözni a mi mennyei hajlékunkat ... Mert akik e sátorban vagyunk is, sóhajtozunk megterheltetvén, mivelhogy nem kívánunk levetkőztetni, hanem felöltöztetni, hogy ami halandó, elnyelje azt az élet... tudjuk, hogy e testben lakván, távol vagyunk az Úrtól. Mert hitben járunk, nem látásban. Bizodalmunk pedig van, ezért inkább szeretnénk kiköltözni e testből és elköltözni az Úrhoz. Azért igyekezzünk is, akár itt lakunk,

akár elköltözünk, Neki kedvesek legyünk. Mert nekünk mindnyájunknak meg kell jelennünk Krisztus ítélőszéke előtt, hogy kiki megjutalmaztassék aszerint, amiket e testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt”.

Ennek alapján szerez „az Isten szerint való szomorúság üdvösségre való megtérést” II. Kor. 7, 10—. Így válik a keresztyén élet rendíthetetlen alapjává az, hogy „ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg — akár éljünk azért, akár haljunk, az Úréi vagyunk”. Róm. 14, 8—. „Akik élnek, ezután ne magoknak éljenek, hanem annak, aki érettök meghalt és feltámasztatott. II. Kor. 5, 15—. „Aki vet az ő testének, testből arat veszedelmet, aki vet az ő lelkének, a lélekből arat örök életet” Gal. 6, 8—. „Ha vele együtt meghalunk, vele együtt élni is fogunk” II. Tim. 2, 11—.

A testi halált követő megítéltetés tudatában írta az apostol, hogy „én immár megáldoztatam és az én elköltözésemnek ideje beállott Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végezetre eltéttetett nékem az igazság koronája” II. Tim. 4, 7—8—. .. „és megtart az ő mennyei országára” II. Tim. 4, 18—. „Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen van” I. Pét. 1, 5—.

így válik érthetővé az Úr számos más kijelentése is. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete van” Ján. 6, 54—. „Aki engemet eszik, él én általam” Ján. 6, 57—. „Aki megtartja az beszédemet, nem lát halált soha örökké” Ján. 8, 51—. „Annak, aki hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy kárhozatra, hanem általment a halálból az életre” Ján. 5, 24—. „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is él” Ján. 11, 25—. „Akarom, hogy ahol én vagyok, azok velem legyenek, hogy meglássák az

én dicsőségemet” Ján. 17, 24—. „Én élek, ti is élni fogtok” Ján. 14—19—.

A halál utáni Isten színe elé állásnak és Isten elé kerülésnek ténye alapján mondja boldogoknak a tiszta szívűeket az Úr, mert ők az Istent meglátják Máté 5, 8—. Ezért jobb, ha egy tag elvész a testből, semhogy az egész test a gyehegnára vettessék, Máté 5, 29—. Így nyer értelmet a mennyekben való kincsgyűjtésre hívás, Máté 6, 29—, a főveny helyett a sziklára építés, Máté 7, 25—. Mert aki vallást tesz róla az emberek előtt, arról Ő is vallást tesz a mennyei Atya előtt Máté 10, 32—. S aki elveszti az ő életét óérette, az megtalálja azt Máté 10, 39—. És mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall Máté 16, 26—. Jobb az életre csonkán bár, de bemenni, mint az örök tűzre vettetni Máté 19, 17—. Amely napon nem várja, akkor jó meg a szolgának Ura s amely órában nem is gondolja, Máté 24—50. Vigyázzatok, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok, amelyen az ember Fia eljő Máté 25, 13—. A szőlőművesek a napszak letelte után veszik át béröket Máté 20, 8—. És ennek alapján hangzott a keresztfán a lator felé: „Ma velem leszel a paradicsomban” Luk. 23—43—.

„Ha valaki szeret engem, megtartja az beszédemet és az én Atyám szereti azt és Ahhoz megyünk és Annál lakozunk” Ján. 14—24—, „Az én Atyámnak házában sok lakóhely van... elmegyek és helyet készítek néktek” — és ha elmegyek és helyet készítek néktek, ismét eljövök és magamhoz veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek” Ján. 14, 2—3—.

A testét a föld porának visszaadó ember halála után elveszi megítéltetését, mint a gazdag és Lázárról szóló példázat is mutatja, Luk. 16, 19—31— és a lélek elhelyez-

kedik a másvilági környezetben: vagy az üdvösség világában, vagy a kárhozatban.

Hogy a kárhozat és üdvösség világa közt egy közbenső hely is volna még, az úgynevezett tisztító *tűz*, arról nincs kijelentés. Amiket erre vonatkoztatnak, Máté 5, 25 és 18, 34 — azok a helyek világosan e *világi* büntetésekre vonatkoznak és a tisztító tűzzel kapcsolatos messzemenő következtetések alapjául nem szolgálnak, minők az onnan való kiszabadítási módok, halotti misék, stb. stb.

Az egyéni halál az úgynevezett mikrokozmosz, az ember világának vége. Ezt megítélés követi — II. Kor. 5, 8—10—. Hogy végleges-e és nem módosul-e a világítélet bekövetkezésekor — erre vonatkozólag sincs semmi közelebbi tájékoztatás a Szentírásban.

„De mondhatná valaki: Mimódon támadnak fel a halottak és minemű testtel jönnek ki? — Balgatag, amit vetsz, amit elvetsz, nem a testet veted le, amely majd kikél, hanem pusztá magot, talán búzáét, vagy más egyébét. Az Isten pedig testet ad annak, amint akarta és pedig mindenféle magnak az ő saját testét. Nem minden test azon egy test. Hanem más az embereknek teste, más a barmoknak teste, más a halaké, más a madaraké és vannak mennyei testek és földi testek, de más a mennyeiek dicsősége, más a földieké, más a napnak dicsősége és más a holdnak dicsősége és más a csillagok dicsősége, mert a csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve. Épen így a halottak feltámadása is: elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban, elvettetik *gyalázatosság*-

ságban, feltámasztatik dicsőségben, elvettetik erőtelenségben, feltámasztatik erőben, elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. Van érzéki test és van lelki test is. Így is van megírva: Lőn az első ember Ádám élő lélekké, az utolsó Ádám megelevenítő szellemmé. De nem a lelki az első, hanem az érzéki, aztán a lelki. Az első ember földből való, földi, a második ember, az Úr, mennyből való. Amilyen ama földi, olyanok a földiek is és amilyen ama mennyei, olyanok a mennyeiek is és amiképen hordtuk a földinek ábrázatját, hordani fogjuk a mennyeinek ábrázatját is. Azt pedig állítom atyámfiai, hogy a test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem örökli a romolhatatlanságot” I. Kor. 35—50—. Cath Mai. II. 60.

Ez a folyamat, az Isten szántóföldjébe, a temetőbe való elvettetés, a sírhantok feldomborulása, .koporsók záródása és Krisztusnak, mint elevenítő szellemnek a közvetítésével való mennyei test öltés folyamata mindaddig tart, amíg el nem következik a világ vége, a világmegítélés, a világmegújulás. Ama titoknak beteljesülése, amelynek idején az élők már nem kerülnek a temetőbe sem, hanem úgy kerülnek az Úr elé. I. Kor. 51—52. Amikor is a romolhatatlanságba és halhatatlanságba való öltözés közvetlen fog megtörténni.

Erről még Máté 13, 49—, 25, 31— 19, 28—, I. Thess. 4, 15—, I. Pét. 4, 13—, II. Pét. 3, 10 stb. stb. ad tájékoztatást.

A világitéletet követi a világmegújulás, amaz új ég és új föld kialakulása, amelyben zavartalanul valósul meg az Istennel való harmónia s aminek keretében az emberi lelkek is megtalálják elhelyezkedésüket. Máté 25, 31—46.

„Ha a halottak fel nem támadnak, együnk, igyunk, mert holnap úgy is meghalunk”.

„Ne tévelyegjétek. Jó erkölcsöt megrontanak gonosz társaságok!” I. Kor. 15, 32—33—.

Tévelyeg az ember, aki az öntudat és öntevékenység mellett a felelősségérzetnek is hordozója — amíg meg nem ismeri az írásokat és az Istennek hatalmát, mely a feltámadásban is megnyilatkozik. Máté 22, 29—.

Minden idők emberének a lelkét eltöltötte a fentiek sejtelme. Az őskor emberétől kezdve, aki a nap felé fordította eltemetett halottainak arcát, a klasszikus kor alvilágról szőtt álmain át a modern filozófiai gondolkodás halhatatlanságának eszméjéig.

A lélek elpusztíthatatlanságára, az emberi lélek tehetéseinek a másvilág körében való kifejlődési lehetőségére és kibontakozására, a halhatatlanság eszméjének az ember-élekre történt általános beleplántáltságára, a földi élet, az erény és boldogság viszonyának kiegyenlítetttségére, a túlvilágról való tudat embersors szabályozó és fékező erejére, stb. stb. támaszkodva, megszámlálhatatlan sokasága az elméleteknek: adott visszhangot erre a mindenkit érintő nagy kérdésre.

Minden kísérlet azonban csak elmélet, csak szép gondolat, eszmei álom maradt.

Ami ezek számára és ezek körében csak egy mindenek felett való szépségű, főséges bár, de mégis csak álom, illetve eszme megmaradt: —

az valósult meg az Istenember által Jézus Krisztusban az ő feltámadása által és illeszkedett be az el nem vitatható *tények* világába és sorakozott be az életfolytatást meghatározó *sorstényező* sorába. így vált minden idők

embere számára a világrejtélyek legfőbb és legfontosabb szövevényében az eligazodást lehetővé tevő egyetlen világtító fáklyává és minden időket beragyogó hajnalsillaggá, ama Golgotai Kereszt és a Feltámadás evangéliuma, égi örömhíre és üdvüzenete.

A golgotai üres sírból feltámadt Jézus Krisztus, az Istenember, az örök életben való részesedést lehetővé tevő Igazság. A Benne való élet találja meg a világtitkok közti eligazodást, a megigazulást, az Isten világharmóniájába való beilleszkedést.

Ez „jelentetett meg ... a mi Urunk Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki eltörölte a halált, világgosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által.” II. Tim. 1, 10.

Lásd Cat. Maior II. 60. Form. Concord. I. P. I. 6. — V. 5. I. P. XI. 7—13. — II. P. II. 87. — III. 16. — IV. 38/b. — VII. 24 (!). — XI. 65—70.

Örök élet.

A feltámadás által elérhető Legfőbb Jó, amelynek világa körét az Úr Jézus Krisztus önkéntes áldozata és ennek Isten részéről történt elfogadása nyitotta meg a hívő lélek előtt: az örök élet.

A földi ember élete: „minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége olyan, mint a fű virága, megszárad a fű, virága elhull...” I. Pét. 1, 24—. „Elmúlik, mint a fű virága” Jak. 1, 10—. „Micsoda a ti életetek? Bizony pára az, amely rövid ideig látszik, azután pedig eltűnik” Jak. 4, 14—.

Ennek ellenére is olyan nagy kincs az élő számára; Az élethez való akarat, az élethez ragaszkodás, az életössz-
tön csodálatos erőmegnyilatkozásainak egyetlen célja: ennek a mulandóságra ítélt életnek a megtartása.

Titokzatos valóságtöbblet az élet, amelynek legbensőbb mivoltára fényt deríteni még mindig nem adatott meg az embernek. A titkok kifürkészhetetlen titkainak világából sugárzódik bele az anyagba. Ebből — az anyagi lét köréből — több-kevesebb tömeget magához hasonít. Szervezetté változtatja át s ezt állandó anyagcsere útján meg-megújítva, mint egy különleges égési folyamat, szel-desi a szív megszakítatlan ritmusával az időhullámokat. Energiafelvevő, átalakító, sugárzó, öntudattal, önérzéssel és önmeghatározással bíró öntevékeny valóság az ember-

élet, amely az ön- és fajfenntartás keretében fejt ki tevékenységét.

Egyetlen az élet. Át nem alakítható, egyenértéke nem található. Önkifejtésre törekszik, amelynek számos fokozatát hagyja maga után az élet folyamatában. Fennmaradásának legelső feltétele környezetbe való el- és beilleszkedés és az ezzel való harmonikus kapcsolatban maradás.

Ez a kézzel való megragadástól kezdve, az érzékszervek, műszerek, gépek stb. közvetítésén át egészen a szellemi világgal, s az Istennel való összhangban maradásig, számtalan formában valósul meg.

Az embert környező világnak a leghatalmasabb tényezője az Isten. Nemcsak az állandóan változó földiek körében, de az ő világát jelentő örökkévalóságban is. Az ő akaratritmusába való beilleszkedés, a Véle való lelki kapcsolat túléli a mulandóság világát s megtart az Ő számára: az örök élet számára.

Ez nyílt meg az Istenembernek e világban való megjelenése által s ez válik elérhetővé és megközelíthetővé az ő közvetítésével.

„A láthatatlanok örökké való világa ez” I. Kor. 4, 18—, amelyre irányul a hit. Ebben, „amiket szem nem látott, fül nem hallott, ember szíve meg gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek” I. Kor. 2, 9—. „Ismerek egy embert a Krisztusban, aki... ha testben-e, nem tudom, ha testen kívül-e, nem tudom, az Isten tudja, elragadtatott a harmadik égig és tudom, hogy az az ember — ha testben-e, ha testen kívül-e, nem tudom, az Isten tudja — elragadtatott a paradicsomba és hallott kimondhatatlan

beszédeket, amelyeket nem szabad embernek kibeszélnie” II. Kor. 12, 1—2.

Kibeszélni az Ottaniakat, megismerni azokat, nem adatott meg számunkra, megismerésük elé áthághatatlan korlátokat von úgy az érzéki, mint az értelmi megismerés korlátoltsága, amíg a testhez kötöttség állapotában az e világi életet éljük.

Erős az életöszön, az élethez való ragaszkodás. De ezt is át- és átszövi az idői léttől független világ, s ez ad értelmet és értéket a földi létnek is. Ha a véle ellentétbe kerülés esete áll be, esedékessé válik a tétel: jobb meghalni, mint gyalázatban élni. Még az élethez való ragaszkodásnál is erősebbek azok a hatások, amelyek az **örök** élet világából sugároznak alá reánk.

A mulandó földi létnél magasabbrendűeknek, értéke-sebbeknek bizonyulnak az Igazság, a Jóság, a Szépség, a Szentség, s az egész világmindenségen átlüktető s annak fennmaradását megvalósító Szeretet. Ezek sugárkoszorúja, mint a titokzatos Északi Fény árad el és terjeng e világ felett és sugározza bele e világba a maga felemelő, lelki gyarapodást jelentő, de különben elemezhetetlen hatásait.

Ebben a vilávkörben van elkészítve „a világ fundamentomának felvettetése óta az ország” — Máté 25, 34. — a Krisztus útjain járók számára. Ennek körében a legmagasabbrendű, az önmagában való Élet honol. Az Isten élete. „Az Atyának élete van önmagában.” Ján. 5, 26. — Ez az élet áradt az Igébe, akinek ezt úgy adta, hogy „a Fiúnak is élete legyen önmagában”. Ján. 5, 26. — „És Őbenne

vala az élet” — Ján. 1, 4. — „amely mint világosság fénylett a sötétben” — Ján. 1, 5. — és megjelent az emberek számára a testté levés által.

E világnak csak a küszöbéig ér el s ennél tovább nem vezethet feléje a tudomány, a művészet.

Ami ezen a küszöbön túl van, az anyagi világ időkorlátain túl, arról maga a kijelentés eszközlője, az Úr Jézus is csak hozzávetőleges példázatokban, hasonlatokban, paradoxonokban nyilatkozott. Ha közlései nem is teljesek és nem is rendszeresek, mindazonáltal a legfontosabb tájékoztatásokat mégis tartalmazzák számunkra.

Azok a példázatokat bevezető: „Úgy van a mennyek országában, mint a ... ” — „hasonló a mennyek országa a ... -hoz” — stb., mind olyan távlatokba vezetnek és lendítenek, amelyek körvonalai a végtelenségekbe vesznek el.

E tájékoztatásokból, amelyek mint az Úr példázatai, elmosódó árnyképekké változóan ugyan, de mégis sokat kifejeznek, s amiket ezeken kívül még határozott kijelentésekben is közölhetett az emberi értelemmel és szívvel az Úr, az állapítható meg, hogy az örök élet Isten kegyelmi ajándéka az ember számára, ingyen való önkéntes ajándék. Róm. 6, 23. — Isten ígérete. Ápol. (Art. III.) 241. stb. „És az az ígéret, amelyet ő ígért nekünk, az örök élet.” I. Ján. 2, 25. — Örökség. „Az Ő kegyelméből megigazulva örökösök leszünk az örök élet reménysége

szerint.” Tit. 3, 7. — Igazság koronája. II. Tim. 4, 8. — Életnek koronája. Jak. 1, 12. — Romolhatatlan koszorú. I. Kor. 9, 25. — Vízforrás. Ján. 4, 14. — Az élet fája. Jel. 22, 14. — Mennyekző. Máté 22, 2., Jel. 19, 7. — Az Ürnak öröme. Máté 25, 21. — Kincs. Máté 13, 44. — Szőlőskert. Máté 20, 1—17. — Atyai ház. Luk. 14, 11—32. — Vacsora. Luk. 14, 16—24. Sziklákra építés. Máté 7, 24—27. — Kovász. Máté 13, 23. — A hét csillag és a hét gyertyatartó titka. Jel. 1, 20. — Jézus Krisztus megismerése. Ján. 17, 3.

Mindezek azonban csak átcsillanó sugarak, amelyek több-kevesebb fényvel világítanak rá az Isten mennyei országának körére és az abban folyó életre. A végtelenből hozzánk alászűrődő sugárnyaláb ezek sora, amelyek csak irányt nyújtani adtak számunkra, de nem teljes megismerést. „Mert most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre, most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertetem”. I. Kor. 13, 12—. A megismeréshez csak egy a mód: a hit az Isten Fiában, — egy az Út: Jézus Krisztus, — egy a lehetőség: az Isten kegyelme.

Az örök élet színtere Isten királysága, uralma, országa. Ennek körébe emel: a megtérés, az ebben maradás: a szentségben részesedés s ez teljeseedik ki az örök életben. Ápol. III. 235.

Az örök életet magában foglaló Isten országán kívül helyezkedik el az örök kárhozat világa. Az

Isten nélkül maradó, Őt megvető megátalkodottság, kínokban dermedése. Pokolnak, alvilágnak, gyötrelmek helyének nevezi az írás. Máté 16, 18., Jel. 1, 18. — A benne uralkodó állapotot a következők tükrözik: Külső sötétség és fogcsikorgatás. Máté 8, 12. — Tüzes kemence. Máté 13, 42. — Örök gyötrellem. Máté 25, 26. — Örök tűz. Máté 25, 41. — Kénkövel égő tüzes tó. Jel. 19, 20. — Gyehenna olthatatlan tüze. Márk 9, 43. — Veszedelem. Máté 7, 13. — Nyomorúság és szorongattatás. Róm. 2, 9., stb. „És nálam vannak a pokolnak és halálnak kulcsai” — mondja az Úr Jézus. Jel. 1, 18.

A földön élők világába való visszatérés úgy az örök élet, mint az örök kárhozat világából lehetetlenség. Luk. 27, 31.

Hiszem az örök életet...

Az ezzel kapcsolatos kijelentések teszik végtelen fontosságúvá és megmérhetetlen jelentőségűvé a földi élet színterét.

Sorsdöntő jelentőségű az Isten ígéje által felajánlott üdvözítő ígéretnek hit által történő elfogadása és az Úr Jézus Krisztussal, a földön megjelent Istenemberrel kapcsolatos állásfoglalás, igaz követése, a vele ellentétbe nem kerülés és a Tőle való el nem szakadás.

„Boldogok, akik megtartják az Ő parancsolatait, hogy jöjjenek az Élet Fájához és bemehessenek a kapun át a Városba.

De kinn maradnak az ebek és bűbajosok és a paráznák és a gyilkosok és a bálványimádók és mind, aki szereti és szólja a hazugságot” Jel. 22, 14—15—.

„Aki szomjúhozik, jöjjön el és aki akarja, vegye az Élet vizét ingyen” Jel. 22, 17—.

Befejezés.

A 40 oktávára terjedő fényfajták sorából az emberi szem mindössze csak a 400—800 billió rezgéshatárok közti egy oktávát képes felfogni, míg a fényképező lemez 32 iránt érzékeny.

Isten és az ő világának végtelenjéből még csak egy oktáványinak sem felel meg az az ismeretanyag, amit a kinyilatkoztatás alapján az Apostoli Hitvallás az értelem világa számára magában foglal.

A fényvilág teljességét ha nem is foghatja fel az emberi látóképesség, annyi része mégis van belőle, amennyire épen szüksége van.

Isten és az ő világából is annyi a kinyilatkoztatás által elérhető ismeretanyag, amennyi nélkülözhetetlenül szükséges a látható és a láthatatlan világok határán élő ember számára az Isten felé igazodáshoz, az Ő közelségébe eljutáshoz, valamint az Ő számára való megmaradáshoz.

A világmindenség harmóniájában, a természeti erők és törvények rendszereiben önmagát kinyilatkoztató Isten titokzatos betűkkel írta be nevét az élettelen világba. Aki ezekben a betűkben olvasni megtanul, az előtt véghetetlen fönsége magától tárul fel.

Az ember számára külön kijelentést adott az ő örök érvényű Törvényeiben, amelyek minden lehetséges emberélet alapjaként szabályozzák az életfolyamatot s amelyek ellen véteni pusztulást jelent.

E törvények csúcspontja az Evangéliumban áll kinyilatkoztatva minden idők számára, amely Jézus Krisztus által lett a halandók osztályrészévé. A földi röghöz kötött élet felemelkedése Isten kegyelme körébe és átlendülése az örökkévalóságba csak a Benne való hit, mint Istennek ereje által lehetséges.

Ezért mérhetetlen jelentőségű mindenek számára a *Krisztus evangéliumához való igazodás*.

Az Ő kijelentéseinek fenntartás, el- vagy félremagyarázás nélküli elfogadása, a vélek ellentétbe kerüléstől való eléggé nem túlozható óvakodás, az általa megjelölt utakról le nem térés, kinyilatkoztatott igazságainak és törvényeinek be- és megtartása: az örök élet és örök halál határmesgyéit jelentik minden lélek számára.

Ezért vált szükségessé a keresztyénség visszavezetése az evangéliumhoz és ezért nem adhatja fel az evangélikus keresztyénség különleges létjogosultságának azt az alapját, amelyet a tiszta Evangélium jelent számára.

Ezért közvetíti nemzedékről-nemzedékre az üdvösségre elhívott lelkek számára azt a megtisztított s egyedül üdvözítő hitet, amelyet nem a test és a vér, hanem az Isten ajándékozott először Péternek, s amelyet a Szentírás, majd az Apostoli Hitvallás foglalt össze. A wittenbergi reformáció ezt tette újra közkinccsé. Az Evangéliumot, Istennek az emberekhez küldött üdvüzenetét szólaltatta meg tisztán, hogy Istenhez emelkedjék a földi emberélet.

Mert aki hiszen ... üdvözülni, aki pedig nem hiszen, el-kárhozik — Márk 16, 16—.

És mert „Az Úr Jézus Krisztus bosszút áll azokon, akik nem ismerik az Istent és akik nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának”, II. Thess. 1, 7—8. és „kárhozzátanak mindazok, akik nem hittek az igazságnak” II. Thess. 2, 2—12— azért:

„mi nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók” II. Kor. 4, 18.

Az örökkévaló örökségnek ígéréteiben Héb. 9, 15— a hivatottak egyedül Krisztusnak a vére által nyert megszentelés által részesednek — aki az örökkévaló Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek és Ő tisztítja meg a lelkiismeretet a holt cselekedetektől, hogy Istennek szolgáljon az ember. Héb. 9, 13—14.

„... Boldogok, akiknek szívek tiszta, mert ők az Istent meglátják” Máté 5, 8.

Az üdvözítő hitet sugározza bele a világba a Golgotai Kereszt, amelyen ártatlan Bárányként önmagát áldozta fel az, aki képe volt a láthatatlan Istennek Kol. 1, 15— s akiben lakozott Istennek egész teljessége Kol. 1, 19.

Ehhez a kereszthez vezet a keresztyén hit és ezen keresztül irányítja bizodalmunkat a Szentháromság egy Istenre, kinek üdvüzenete az Evangélium.

Isten szava zeng ebben az ember felé, aki bűneiből megváltást, bűnei átka alól szabadulást keres.

A megváltásban részesedésre nincsen más evangélium. Cal. 1, 7—. Sem a tudománynak, sem a művészetnek, sem az emberi kultúrának, sem a technika találmányainak. De még vallásnak sem, még keresztyén felekezetnek sincs más evangéliuma.

Mert még ha mennyből való angyal hirdetne is mást azon kívül, ami az Evangéliumban hirdettetett, csak átok

lehet. — Gal. 1, 8 az ember számára ebben a vonatkozásban.

Ezért őrzi az igazán hívő keresztyén az evangélium, a lelkiismeret és az Isten hármasságát a hit által és ettől el nem téríthető.

Ezek határán elvesz az értelmesek értelme és a bölcsek bölcsesége — I. Kor. 1, 19— az emberi véges és Isten végtelen világának, a mulandóság és az örökkévalóságnak az érintkezési síkján a *Keresztről való beszéd* egyedül azon ereje az Istennek, I. Kor. 1, 18—, amely által a hívők megtartatnak. — I. Kor. 1, 21.

Utóhang.

Ezt az igaz, keresztyén, egyedül üdvözítő és Istentől az egész világnak szánt (kat hólón ton kozmon ~ katolikus, bár nem a római, hanem az Evangélium szerinti katolikus) hitet bírja az evangélikus keresztyénség.

Ennek a révén az evangélikus anyaszentegyház az Isten kezében olyan eszköz, amely által a Szentlélek az idvezülendőket Isten örökkévaló országára neveli és vezeti a világ minden tájáról.

A hit, amelyet az evangélikus keresztyénség képvisel evangéliumszerűsége révén az apostoli hit egyenes folytatásának bizonyul: és végső elemzésben magának az élő Istennek az ereje, amely mint „a szél fú és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jő és hová megy”. — Ez részesít a Lélektől való születésben és eszközli az Isten nagyságos dolgait.

Ennek a hitnek, az evangéliummal és az apostoli hitvallással való teljesen összhangzatos összefoglalását, az Ágostai Hitvallást Magyarországon először az öt felvidéki város hitvallása, a Konfesszio Pentapolitana ismertette. Stöckel Lánért szepességi espe-

res az eperjesi evangélikusok megbízásából állította össze, mint öt felvidéki szabad királyi város: Eperjes, Bártfa, Kiszseben, Kassa és Lőcse városok hitvallását.

A Konfesszio Pentapolitana ellen 1558-ban I. Ferdinánd magyar király nem emelt kifogást, amikor a vallásügy rendezésére kiküldött bizottság eléje terjesztette. Rajta kívül jóváhagyó tudomásulvette 1560-ban Oláh Miklós esztergomi hercegprímás is, Verancsik Antal egri érsekkel egyetemben. A magyar hercegprímás jóváhagyásában még egyszer részesült ez a hitvallás, amikor 1573-ban az eperjesiek a városban időző Verancsics Antalnak, mint az ország hercegprímásának bemutatják, ki ezt ismételten megerősítette. (Lásd Bruckner Győző: A reformáció és ellenreformáció története a Szepesség, 116. old.)

A magyarországi reformáció evangélikus keresztényiségének ezt a királyi és kétszeres hercegprímási elismertetését is érdemes számontartani, mint történelmi érdekességet. Ezeknél azonban mindenestre nagyobb jelentőségű az 1523. évi budai országgyűlésnek az evangélikusokat fej- és jószágvesztéssel sújtó, az 1525-iki rákosi országgyűlésnek az evangélikusokat elégetésre ítélő országos törvénye, az 1621-ben az 1223 csepregi evangélikusnak lemészárlása, az 1674-ben végigszenvedett gályarabság, a 18. században az evangélikus hitre áttérés-

nek felségsértéssé nyilvánítása stb, amelyek minde-
nike egy-egy kálváriás állomása Krisztus magyar-
országi útjának.

Mindezek ellenére is megőrizte Isten az evan-
gélikus keresztyénséget ebben az országban is, hogy
a magyar lelkiség értékeit a tisztán hirdetett Evan-
gélium örök értékeivel gazdagítsa (Karner K.) és
hegy az Ő kegyelméhez vezérelje az itt élő népeket
is „a” hit által.

„AZ ISTEN LEGYEN MINDEN
MINDENBEN”.

I. Kor. 15, 28.

Tartalomjegyzék.

ELŐSZÖ	3
BEVEZETÉS.....	7
A hitről	7
A keresztyén hit	11
Az apostoli hitvallás	20
I. HITCIKK.....	25
Az istenhitről.....	27
Az Isten.....	32
Az Isten egy.....	37
A Szentháromság	38
Az Isten-titok	42
A bölcsészet és az Isten.....	44
Isten — az Atya	46
Mindenható	47
Mennynek és földnek teremő je	49
A láthatatlan világ — a menny 50 — A lát- ható világ — a föld 56 — Gondviselés — világkormányzás 58 — Az ember 59 — Az eleveismer és és előreelrendelés 63	
II. HITCIKK.....	69
Hiszek a Jézus Krisztusban.....	71
Jézus.....	74
Krisztus	76
Istennek Fia.....	78

Egyszülött.....	81
A mi Urunk.....	82
Az Úr Jézus a váltságú végrehajtója 84 — Krisztus a próféta 85 — Krisztus a Fő- pap 85 — Krisztus a Király 92	
Fogantatott Szent Lélektől, született Szűz Máriától.....	94
Szenvedett Poncius Pilátus alatt.....	100
Meghalt	103
Eltemetett	106
Alászállt a poklokra.....	108
Harmadnapon halottaiból feltámadott.....	110
Fölment a mennyekbe.....	114
Ült az Isten jobbára	119
Onnan fog eljönni ítélni élőket és holtakat.....	121
III. HITCIKK	127
Hiszek a Szent Lélekben.....	129
A Szent Lélek.....	131
A Szent Lélek tevékenysége.....	134
A Szent Lélek a történelemben.....	136
Az üdvrend.....	141
A kegyelem 141 — Meghívás 143 — Meg- világosítás 145 — Megtérés 146 — Meg- igazulás 146 — Az üdvözítő hit 151 — Megszentesülés 152	
Egyetemes Anyaszentegyház.....	155
Az egyház 155 — Az egyház tulajdonságai 160 — Az igazi egyház 163 — Az egyház feje 167 — Az egyházi hatalom 168 — Vilá- giak az egyházban 174 — Családi hivatás- kör — házasság 175 — A házasságtörés 178 — Házasságmegszűnés — elválás 179 —	

Házásállapot 181 — Szülő — gyermek 182	
— Szolgálati viszony 183 — Polgári hivatáskör 183	
Kegyelmi eszközök	186
Az Isten igéje 186 — A szentségek 188 —	
A keresztség 190 — Az úrvacsora 193 —	
Szertartások 201	
Szentek közössége.....	205
Bűnök bocsánata	209
Testnek feltámadása.....	217
Örök élet.....	232
Befejezés.....	239
Utóhang.....	243